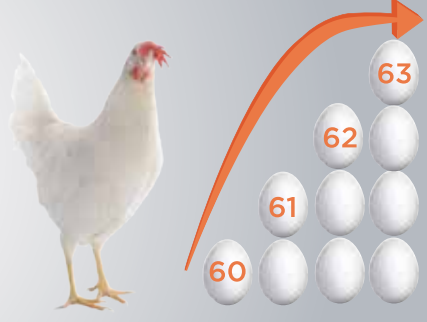

En İyi KaLITE
En Yüksek Verim
HasTavuk Güvencesiyle
Lohmann LSL-LITE

YUMURTA

HABER
BÜLTENİ

YUMURTA ÜRETİCİLERİ
MERKEZ BİRLİĞİ

www.yum-bir.org • f /Gunde1Yumurta • t /yum_bir • i /yumbir

Mart-Haziran 2019

Sayı: 49

YUMURTA ÜRETİCİLERİ ÇÖZÜM ARAYIŞINDA

ÜRETİM
GÜÇLÜĞÜNE

→ 2018 yılında 1080 işletmede 22,3 milyar adet yumurta üretilmiş, 5,8 milyar adedi ihraç edilmiştir. Kayıtlı ve kayıt dışı üretim beraber düşünüldüğünde toplam yumurta üretimimiz 24,3 milyar adete ulaşmaktadır.

→ İhracat rekorlarına imza atan, üretim ve tüketimde her geçen yıl önemli bir ivme artışı yakalayan sektörümüz kronik sorunlarla baş etmeye çalışmaktadır. Farklı zamanlarda çeşitli platformlarda dile getirdiğimiz uzun süredir çözüme kavuşturulamayan bu sorunları ve çözüm önerilerimizi dergimizin bu sayısında topluca sizlerle paylaşmak istedik. 4 ▶

RÖPORTAJ / TÜYEKAD BAŞKANI CENGİZ ÖZKAN:

'Yem Katkı Maddeleri Olmadan Hayvanların Rasyonel Beslenmesi Mümkün Değildir'

→ Daha güçlü bir örgütlenme, yem maliyetlerinin düşürülmesi, yeni ihracat pazarlarının bulunması ve tüketim alışkanlığının artması ile sektör gelecekte de büyümeye devam edecektir. Hedefimiz kendine yeter, gelişmeleri yakalayan, bitkisel üretimi artmış, hayvan sayısı konusunda insanımıza yetecek düzeylere gelmiş, ihracat yapan, refaha ulaşmış, güzel günler yaşayan bir Türkiye'dir. 5 ▶

YUM-BİR Yönetimi
Gaziantep'de Üreticiler ile
Buluştu 18 ▶

Güçlükten
Doğan Güç:
YUM-BİR

Dr. HÜSEYİN SUNGUR 3 ▶

4. YUMURTA
ZİRVESİ
2019
7-10 Kasım 2019
Kemer/ANTALYA

tdd
tavuk doktoru
Dr. Aysegül Genç Özdemir

NEWcastle
Hastalığı 10 ▶

Tecrübe.

Güneşli Aşı 30 yıllık bilgi birikimi ile zorlu durumlarda daht kolay çözümler üretir. Bu deneyim, sektörün öncü firmalarından biri oluşu ile örtüşmektedir.

Güneşli Aşı tecrübelerini siz müşterileri ile paylaşmaktan gurur duymaktadır...

Güçlükten Doğan Güç: YUM-BİR

Dr. HÜSEYİN SUNGUR

Yıl 2005. Değişik zamanlarda, değişik ülkelerde kanatlılarda yıkıcı etkiler oluşturan kuş gribi bizim ülkemizde de baş gösterdi. Hastalık kısa sürede yayıldı, doğudan batıya birçok ilimizde köy tavukları hastalığa maruz kaldı, 4 insanımızı kaybettik. Salgın ticari işletmelere sıçramasa da toplumda oluşan korku ve panik nedeniyle kanatlı ürünleri tüketimi dramatik şekilde düştü. Hastalık birkaç ay gibi kısa bir sürede kontrol alındı ise de yumurta satışlarının düşmesi nedeniyle işletmeler krize girdi. Üretimi sürdürmeleri zora giren üreticiler yardım için devlete koştu. Ne var ki, örgütlü olmadıkları için seslerini yeterince duyuramadılar. İşte Yum-Bir bu zorlu sürecin sonrasında doğdu. Sorunlarını tek başlarına çözemeyeceklerini anlayan üreticiler önce İl/İlçelerin üretici birliklerini kurdular sonrasında ise merkez birliğini oluşturdular. Yumurta Üreticileri Merkez Birliği; kurulduğu 2006 yılından bu yana daha modern, daha sağlıklı, daha verimli, daha kazançlı, sorunlarını çözmüş, sesini duyurabilen, ihtiyaçlarını karşılayabilen bir yumurta sektörü için çalışıyor.

Ben sizlere bu yazımda on iki yılı geride bırakan Yum-Bir'in bu süre içinde sektörde kalıcı etkiler bırakan önemli çalışmalarını kısaca anlatmak istiyorum.

YUM-BİR işe ayrıntılı bir sektör raporu hazırlayarak başladı. Sektörün sorunlarını üreticilerin aktif katılımı ile belirledi ve çözümler geliştirdi. YUM-BİR'in kurumsallaşmasını sağladı. Logo geliştirildi, zengin içerikli web sitesi, üreticileri ve kamu oyuna yönelik 2 aylık Yumurta dergisi ve 2 yılda bir düzenlediği Yumurta Zirveleri ile iletişimini sürdürdü, güncel gelişmeleri anlık olarak e-posta ve kısa mesaj ile üyelerine duyurdu. Her ay yaptığı düzenli yönetim kurulu ve istişare toplantılarıyla sektörün nabzını tutmaktan bir an olsun vazgeçmedi.

Yum-Bir sürdürülebilir bir üretim için, hayvan sağlığı kuralları, muhtemel salgınlar, hayvan refahı ve yeni gıda güvenirliliği yaklaşımları, yem arzının garanti altına alınması gibi konularda üyelerini hazırlıklı kılmak için çalıştı. Yumurta üreticilerinin yegane yasal temsilcisi olarak onları her platformda temsil etti. Kanatlı Tanıtım Grubu'nun oluşmasına öncülük etti. Yurt içi ve yurt dışı fuarlara katılım sağlayarak ihracatın artırılmasına ve pazarın çeşitlenmesine katkı sağladı.

Uluslararası ilişkiler ve yumurta ihracatının artırılması YUM-BİR'in yoğun çaba harcadığı konulardan bir diğeri. YUM-BİR, Uluslararası Yumurta Komisyonu'na üye olarak, dünyadaki ve özellikle Türkiye'nin yakın coğrafyasındaki tüm gelişmeleri yakından takip etti ve sektörün geleceğinin şekillenmesine katkı sunmaya çalıştı.

YUM-BİR yönetimi halkla ilişkileri hiç ihmal etmedi. Yumurta tanıtım kampanyaları yürüttü, çeşitli yayınları, etkinlikleri ve sosyal medya uygulamaları ile toplumun her kesimine ulaşmaya çalıştı. Bu kapsamda yapılanların başında "**Kıran Kazanır**" tanıtım kampanyası "**Hayatın Kaynağı Yumurta**

"Resim ve Öykü" yarışması, "**Yumurta Koşusu**", **Dünyanın en büyük omletini ile Guinness rekorunun kırılması**, "**Yaşam İçin Protein**" etkinliği sayılabilir. Türkiye'de daha önce bilinmeyen Dünya Yumurta Günü kutlamalarını başlattı. Böylece 2007-2018 yılları arasında yürütülen kampanyalarla kişi başına yumurta tüketimi 120 adet iken 214 adete yükseldi.

Kurulduğu günden bu yana kamu kurum ve kuruluşları ile sürekli iletişim içinde oldu ve sektörün birçok sorununun çözülmesini sağladı. Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında haksız yere cezaya uğrayan üretici/ihracatçıların sorununun çözümünü sağladı. Avrupa Birliğine uyum sürecinde mevzuat hazırlıklarına aktif katılım sağlayarak, üreticinin taleplerinin mevzuata yansımaları sağlandı. Gıda güvenliğine hiçbir katkı sağlamayan kafa karıştırıcı bir uygulama olan yumurtalama tarihinin zorunlu olmaktan çıkarılması için büyük uğraş veren yine Yum-Bir oldu. Yum-Bir'in girişimleri olmasaydı yumurta tavukçuluğu Kırsal Kalkınma Destekleri ve IPARD 2 kapsamına alınmaz, İLT aşısının kısa sürede ülkemize getirilmesi mümkün olmazdı. Üretimimiz için büyük yatırım gerektiren mevcut kümeslerin dönüşümünü zorunlu kılan Hayvan Refahı Yönetmeliğinin uygulanmasının 2023 yılına ertelenmesi ve yatırımların zamana yayılması ve daha bir çok hizmette Yum-Bir'in yadsınamaz gayretleri var.

Yumurta Üreticileri Merkez Birliği on yıllık süreçte sınırlı imkanlarıyla birçok hizmete imza atmış olmasına rağmen daha yapılacak çok şeyin olduğunun farkındadır.

Mesela; Yum-Bir Kalite güvence programları geliştirilebilirdi, bölgelerde girdi teminini beraber yaparak maliyetlerini azaltabilirdi, marka oluşturup ortak pazarlama ile yumurtasını daha pahalıya satabilirdi. Yerel Birliklerin idari kapasitesi yükseltebilirdi, planlı üretim aşmasına geçilebilirdi. Hızlı ve güvenilir teşhis için kendi kanatlı hastalıkları teşhis laboratuvarı kurulabilirdi. Eğer üreticilerimiz kendi kuruluşlarına sahip çıkar, destek olmaya, devam ederse, tüm bunları başarabilir, sorunları daha kolay çözebiliriz.

İnanıyoruz ki; Birlikte daha iyisini yapabiliriz. **Gelecek Birlik ile Gelecek.**

Bir Kızılderili Öğretisi diyor ki:

Bir atın susuzluğunu giderdiği yerden su iç;

At hiçbir zaman kötü su içmez.

Kedinin yattığı yerde uyu, kurdun değdiği elmayı ye. Sivrisineklerin yerleştiği mantarları korkusuzca topla. Köstebeklerin kazdığı yere ağaç dik.

Yılanın ısınmaya durduğu yere ev yap.

Sıcak günlerde kuşların yuva yaptığı yere kuyu kaz.

Horozlarla beraber uyu ve uyan ki tüm gün için en sarı mısırlara ulaşabilesin.

Daha çok yeşillik ye, ki bir hayvandaki gibi güçlü bacaklara ve dayanıklı bir kalbe sahip olabilesin.

Daha çok yüzmeye git, ki dünyada kendini bir balığın kendini denizde hissettiği gibi hissedebilesin.

Daha sık gökyüzüne bak, daha az ayaklara,

böylece düşüncelerin daha net ve hafif olacaktır.

Konuşmak yerine, daha çok sessiz kal;

"Böylelikle ruhun sakinliğe ve huzura erebilecek."

YUMURTA ÜRETİCİSİ GÜÇLÜKLERE ÇÖZÜM ARAYIŞINDA

➔ **2018 yılında 1080 işletmede 22,3 milyar adet yumurta üretilmiş, 5,8 milyar adedi ihraç edilmiştir. Kayıtlı ve kayıt dışı üretim beraber düşünüldüğünde toplam yumurta üretimimiz 24,3 milyar adete ulaşmaktadır.**

Türkiye, üretim alt yapısını sürekli geliştirerek ve kalitesini yükselterek dünya yumurta üretiminde önemli bir konuma sahiptir. Sürdürülebilir bir yapıya sahip Türk yumurta sektörü hem kendi insanının hayvansal protein ihtiyacını karşılamakta, hem de birçok ülkeye yaptığı ihracat ile insanlığın beslenmesine katkı sunmaktadır.

Dünyada hayvancılığın tüm üretim dallarında bir endüstrileşme süreci yaşanırken, Türkiye'de sadece kanatlı sektörü bu gelişime ayak uydurabilmiş, hayvancılık sektörünün diğer dallarına göre daha hızlı bir gelişim göstermiştir.

Tavukçuluk üretimden tüketime değişik alanları ilgilendiren bir endüstri koludur. Genetik, ısılah, yem üretimi, aşı ve ilaç kullanımı, pazarlama ve yetiştirme teknikleri sektörün iç içe olduğu konulardır. Türkiye'de tavukçuluk her bölgede yapılmakla birlikte Marmara, Ege ve İç Anadolu bölgesinde özellikle Ankara, Afyonkarahisar, Bolu, Balıkesir, Konya, Karaman, Kayseri, Çorum, İzmir, Gaziantep illerinde yoğunluk arz etmektedir.

Ülkemizde yumurta üretimi, tüketimi ve ihracatı her yıl artmaktadır. 2018 yılı verilerine göre 2018 yılında 1080 işletmede 22,3 milyar adet yumurta üretilmiş, 5,8 milyar adedi ihraç edilmiştir. Öte yandan ülkemizde 2 milyar adeti aşan bir kayıt dışı yumurta üretiminin olduğu tahmin edilmektedir. Kayıtlı ve kayıt dışı üretim beraber düşünüldüğünde toplam yumurta üretimimiz 24,3 milyar adete ulaşmaktadır. Organik yumurta üretim miktarımız ise 160,8 milyon adettir. Bu rakamlara göre kişi başına 294 adet yumurta üretilmekte, 224 adeti tüketilmekte ve geri kalanı ihraç edilmektedir. Öte yandan yumurta üreticileri kendilerinin hak ve menfaatlerini koruyan ve Türk kanatlı sektörüne öncülük eden hem yerel hem de ulusal düzeyde giderek güçlenen bir üretici örgütüne sahiptir. Ancak ihracat rekorlarına imza atan, üretim ve tüketimde her geçen yıl önemli bir ivme artışı yakalayan sektörümüz kronik sorunlarla baş etmeye çalışmaktadır. Farklı zamanlarda çeşitli platformlarda dile getirdiğimiz uzun süredir çözüme kavuşturulamayan bu sorunları ve çözüm önerilerimizi dergimizin bu sayısında topluca sizlerle paylaşmak istedik.

Kontrolsüz büyüme ve plansız üretim

Tüketim ve ihracat artışını gözetmeyen büyüme modeli ve plansız üretim sektörümüzün öncelikli sorunudur. Üretim kapasite artışlarının, yumurta tüketimi ve ihracat miktarlarına paralel bir seyir izlemesi ve arz fazlası oluşmaması için sektörde üretim planlaması yapılması şarttır.

Üretim planlaması yapılırken yumurta sektörünün geliştiği ülkelerdeki modellerin incelenerek benzer planlamaların uygulanması, yurt dışı damızlık girişlerinin bu planlamaya paralel hale ge-

tirilmesi, başka bir deyişle yeni üretim tesislerinin kurulmasının kontrollü olması gerekiyor.

Kanatlı işletmelerinin Bakanlık tarafından ruhsatlandırılması aşamasında birliklerden görüş alınması bu konuda atılacak önemli bir adım olacaktır.

Yumurta sektörüne verilecek teşvik ve desteklerin de kapasite artışlarına değil, modernizasyon, gübre işleme, güneş ve rüzgâr enerjisinden yararlanma, paketleme yatırımlarına yönlendirilmesi bir diğer önemli husustur.

yon, gübre işleme, güneş ve rüzgâr enerjisinden yararlanma, paketleme yatırımlarına yönlendirilmesi bir diğer önemli husustur.

5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Yasasının yetersizliği ve Üretici Birliklerin yaptırım gücünün olmayışı

Üretici Birliklerinin yaptırım gücü olmadığı için yeterince güçlü etkin olamayışı uzun süredir çözüm aradığımız bir diğer konudur. Üretici Birliklerinin üreticiler üzerinde etkinliğini sağlamak için 5200 sayılı yasada yeni düzenlemeler yapılarak tarım politikalarının belirlenmesi ve uygulanması aşamasında aktif katılımının ve beraberinde yaptırım gücünün sağlanması bu konuda önemli bir dönüşüm sağlayacaktır.

Birliklere üye üreticilere kredi kullanımında, tarımsal ve ihracat desteklerinde ve TMO'dan hammadde temininde pozitif ayrımcılık sağlanarak birliklerin cazip hale getirilmesi sağlanabilir. Tahsislerin üretime yakın şubelerden yapılması yetiştiricilerin TMO tarafından satılan mısır ve buğdaya daha kolay erişebilmesini sağlayacaktır.

Üretici/tüketici fiyat farkı ve olumsuz etkilenen üretim/tüketim

Hayvan ürün maliyetlerinin kısmen yüksek olması ve tüketicinin alım gücünün düşüklüğü, hayvansal ürün tüketimini kısıtlamaktadır. Bu yüzden her yaşta insan için vazgeçilmez bir gıda olan yumurta da KDV oranının düşürülmesi tüketim olumlu yansıtacaktır. Diğer yandan yumurta pazarlama ağının zayıflığı da üretim tüketim dengesini etkilemektedir, yumurta tüketimini arttırmak için yumurta ürünlerinin sanayisinin gelişmesi teşvik edilmelidir.

Önemli tavuk hastalıkları

Tavuk hastalıkları sektörü çıkmaza sokmakta ve önemli ekonomik kayıpları oluşturmaktadır. Bu hastalıklarla başa çıkmak için atılması gereken adımları şöyle sıralayabiliriz:

• İşletmelerde biyogüvenlik tedbirlerinin en üst

düzeyde uygulanması için bilinçlendirme çalışmalarının yapılması ve denetimlerin etkin hale getirilmesi.

• Biyogüvenlik talimatının etkin uygulanması, mezbaha dışına çıkma tavuk satışının, kanatlı nakil araçlarının kayıt altına alınması için İl ve İlçe Müdürlüklerinin gerekli hassasiyeti göstermesi.

• Kanatlı sağlığı ve gıda güvenliği açısından önem arz eden önemli girdilerimizden olan aşı, ilaç ve yem güvenliğinin sağlanması.

• İhbarı mecburi ve ihracat kısıtlamalarına neden olan hastalıklar ile etkin mücadele edilerek ülke düzeyinde arılığın sağlanmasına ve salgın hastalıkların tarım sigortası kapsamına alınması. Kanatlı sağlığı ve gıda güvenliği açısından önem arz eden önemli girdilerimizden olan aşı, ilaç ve yem güvenliğinin sağlanması.

• İhbarı mecburi ve ihracat kısıtlamalarına neden olan hastalıklar ile etkin mücadele edilerek ülke düzeyinde arılığın sağlanmasına ve salgın hastalıkların tarım sigortası kapsamına alınması.

Tavuk gübresinin değerlendirilememesi

Tavuk gübresinin değerlendirmesine dönük alt yapı yetersizliği ve gübrelerin oluşturduğu çevre kirliliği sektörün bir diğer kronik sorunudur. Gerekli destekler sağlanarak tavuk dışıklarının ve kümes atıklarının enerji ya da gübre üretiminde kullanıma imkânlarının geliştirilmesi ve bu konuda yerel yönetimlere sorumluluk verilmesiyle bu sorunu aşmak mümkündür.

Yumurtaya dönük kamuoyunda yaratılan olumsuz algı ve bilgi kirliliği

Yetkisiz kişilerin gıdalara ve yumurtaya dönük kamuoyunda yarattığı olumsuz algı ve önü alınamayan bilgi kirliliği sektörümüzü derinden etkilemekte ve diğer yandan işini kurallara göre layıkıyla yapan üreticileri de zor durumda bırakmaktadır. Bu durumun sektöre, kanatlı sağlığına ve gıda güvenliğine verdiği zararların/risklerin önüne geçmek için Türk Gıda Kodeksi Etiketleme Yönetmeliği ve Yumurta Tebliği hükümlerine aykırı bir biçimde yapılan tüketiciyi yanıltan satışların engellenmesi ve kayıt dışı tavukçuluk ile etkin mücadele edilmesi gerekmektedir.

Yetiştirme kodu 1 ve 2 olmadığı halde, yumurta kabuğuna bu kodların yazılarak yumurtaların pazarlanmasının engellenmesi yetiştirme kodu 1 ve 2 olan işletmelerin organik yumurta üretiminde olduğu gibi sertifikalandırılması mümkündür. Yumurtaya ve diğer gıdalara dönük karalamalara ve yanlış beyanlara karşı da hukuki tedbirlerin yanı sıra ve bilgi kirliliği ile etkin mücadele şarttır.

Veteriner ilaçları ve aşılarla yaşanan yüksek fiyat sorunu

Veteriner ilaçlarının fiyatları firmalar tarafından belirlenmekte ve farklı fiyatlar ile satılmaktadır. İlgili Bakanlık veteriner ilaçlarındaki fiyat karmaşasının önüne geçmeli ve, üreticinin makul fiyatla ilaç kullanması için gerekli denetimleri yapmalıdır. Kullandığımız ilaçların büyük çoğunluğu ithal edilmektedir. Yurt dışı firmaları yurt içindeki ilaç fiyatlarını yakından takip etmek, köpürtülmüş etiket fiyatları üzerinden kendi fiyatını belirlemekte buda ülkemizin daha fazla döviz ödemesine yol açmaktadır.

TÜYEKAD BAŞKANI CENGİZ ÖZKAN:

'Yem Katkı Maddeleri Olmadan Hayvanların Rasyonel Beslenmesi Mümkün Değildir'

☛ *Söyleşimize sizi tanıyarak başlayalım. Cengiz Özkan kimdir?*

1963 Adana doğumluyum. 1974 yılında Ankara'ya geldim. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesinden mezun olduktan sonra ruminant ve kanatlı sektörlerinde çalışmaya başladım. 1994 yılından bu yana çalışmakta olduğum İnterkim A.Ş.'nin kurucu ortaklarından biri oldum.

Halen Trouw Nutrition TR A.Ş.'de Mevzuat Direktörü ve Genel Müdür Yrd. olarak çalışmaktayım. 2003 yılında Derneğimize üye oldum ve 2009 yılında duayen üyelerimizin önerisi ve üyelerimizin tevecühü sonucu Derneğimiz Yönetim Kuruluna seçildim.

☛ *Başkanlığınızı yaptığınız Yem Katkıları Üreticileri İthalatçıları ve Dağıtıcıları Derneği'ni (TÜYEKAD) tanıtır mısınız?*

Derneğimiz 1997 yılında yem katkı maddeleri, yem hammaddeleri ve benzeri yardımcı maddelerin üretimi, ithalatı, dağıtım ve ticaretini yapan gerçek ve tüzel kişiler arasında dayanışmayı sağlamak, üyelerin ortak menfaatlerini korumak, uyumlu bir çalışma ortamı sağlamak, yem katkı maddelerinin bilimsel verilere uygun ve bilinçli kullanımını sağlamak, dünyada bu alandaki gelişmeleri takip etmek, toplumun ilgili kesimlerini, yem ve hayvancılık sektörünü bilgilendirmek dolayısı ile hayvancılığımızın gelişmesine katkı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

Derneğimiz kurulduğundan bugüne ilgili tüm paydaşlar ile yakın bir ilişki içinde bulunmuş, sektör toplantılarına katılım sağlamış, yem ve hayvan besleme konularında AB müktesebatına uyum için Tarım Bakanlığı'na yürütülen çalışmalarda, mevzuat hazırlıklarında aktif olarak görev almış ve katkı sağlamıştır. Derneğimizde şahıs olarak toplam 52 üye bulunmaktadır. Yem katkı sektöründe dünyada marka olmuş büyük üretici şirketler de üyelerimiz arasındadır.

☛ *Hayvan yetiştiriciliğinde özellikle kanatlı beslemesinde yem katkıları neden önemlidir?*

Yem katkı maddeleri olmadan hayvanların bilimsel ve ekonomik anlamda rasyonel beslenmesi mümkün değildir.

Yem katkı maddeleri vitamin, mineral, amino asitler gibi hayvanların besin maddesi ihtiyaçlarını karşılayan ve sanayide ya da çiftlik ölçeğinde karma yemlere ya da içme sularına katılarak verilen maddelerdir. Yem katkı maddeleri sadece hayvanların besin maddesi ihtiyaçlarını karşılayan maddeler değildir, enzim ve mikroorganizmalar gibi sindirim artırıcı etkileri olan, yemin bozulmasını engelleyen ve daha başka pek çok fonksiyonları olan maddelerdir. Bu anlamda yem katkı maddeleri esas itibarıyla beş kategoriye ayrılır. Bu kategoriler de kendi içinde farklı fonksiyon gruplarına ayrılır:

Teknolojik katkıları (Antioksidanlar, koruyucular, toksin bağlayıcılar vb.)

Duyusal katkıları (Renklendiriciler, aromatik maddeler vb.)

Besinsel katkıları (Vitaminler, izmineraller,

aminoasitler, üre ve türevleri)

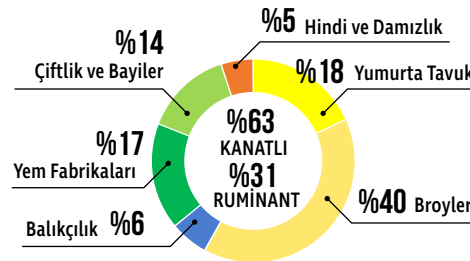
Zooteknik katkıları (Enzim gibi sindirim artırıcılar, barsak flora düzenleyiciler, çevre şartlarını iyileştiren katkıları, performansı geliştiren katkıları)

Koksidiyostatlar ve histamonostatlar

Ruminantlar ile karşılaştırıldığında kanatlı beslemede yem katkı maddeleri daha büyük önem arz eder. Çünkü ruminantlar rumendeki mikroorganizmalar vasıtasıyla ihtiyaç duyulan bazı besin elementlerini sentezleme özelliğine sahiptir. Kanatlılarda ise bu mümkün olmadığından özellikle enzim ve amino asitler gibi esansiyel katkıların dışarıdan yemlere katılarak verilmesi elzemdir. Dünya'da da baktığımızda kanatlı beslemede kullanılan katkı maddeleri ruminantlardan daha fazladır.

☛ *Ülkemizde yem katkıları pazarının büyüklüğü nedir?*

Ülkemizde yaklaşık 280 Milyon € tutarında yem katkı pazarı mevcut. Bu miktar karma yem üretimindeki artışa paralel olarak artmaktadır. Yem katkı pazarının da büyük çoğunluğunu kanatlılar için hazırlanan katkı maddeleri oluşturmaktadır.

☛ *Pazarda yerli üretimin payı nedir? Yerli Üretimin artırılma imkânı var mıdır?*

Yem katkı pazarı büyük oranda (yaklaşık %90) ithalata dayalıdır. İthalat ya saf madde olarak ya da birden fazla katkıdan oluşan premiks olarak yapılmaktadır. Vitamin K, çinko oksit, zeolit, clinoptilolit, alüminyum siliikatlar gibi bazı ürünler ülkemizde üretilebilmektedir. İthal edilen yem katkı maddeleri ülkemizdeki premiks fabrikalarında karışım haline getirilerek kullanıma hazır halde piyasa arz edilmektedir.

Amino asitler, enzimler, vitaminler gibi ürünlerin üretimi için yüksek teknoloji yatırımlarına ihtiyaç vardır. Bu yatırımların da maliyeti yüksektir, dünyada da bu ürünleri üreten firma sayısı oldukça azdır ve pek çok ülke de bu firmalar vasıtasıyla tedariklerini sağlarlar. Yine de bazı

ürünlerde yerli ürün geliştirme imkanları olabilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus şudur. Yem katkı maddeleri onaya tabi ürünlerdir ve resmi otoriteden (Tarım Bakanlığı) onay alınmadan hiçbir ürünün piyasaya arz edilmesi mümkün değildir. Avrupa Birliği müktesebatına uyum sürecinde yem katkı mevzuatımız AB ile birebir uyumlu bir mevzuat haline gelmiştir. Bu mevzuat oldukça detaylı risk değerlendirmeleri ve etki değerlendirmeleri gerektiren bir mevzuattır. Ancak bu mevzuat hükümlerine uygun olarak onay alan ürün ticari bir ürün haline gelebilir. Son dönemlerde üniversiteler ve özel sektör işbirliği ile, enzim, maya, amino asit gibi katkıların üretilmesine yönelik plan ve alt yapı çalışmaları yapılmaktadır.

☛ *Yaşadığınız sektörel sorunlar nelerdir?*

Üyelerimizin çoğunluğunu ithalatçıları oluşturmaktadır ve en çok sorunu da ithalat noktasında yaşamaktayız. Giriş gümrüklerindeki farklı uygulamalardan kaynaklanan sorunlar olduğu gibi, Biyogüvenlik Kanunu ile ilgili uygulamalardan, laboratuvar analizlerinden, vergi uygulamalarından kaynaklanan sorunlar da vardır. Yem sektörünün en büyük sorunu yeterli hammaddeye ucuz ulaşamama sorunudur. Bitkisel üretimin artırılması, iklim planlamasının yapılması, su politikalarının geliştirilmesi ve ekilebilir arazi planlaması gerekmektedir.

☛ *Üçüncü bir göz olarak yumurta sektörünü değerlendir misiniz? Sizce yumurta sektörünün geleceğini nasıl şekillenir?*

Yumurta en ucuz ve en sağlıklı protein kaynağı, kişi başına tüketim yıldan yıla artıyor. Yumurta sektörü yaşanan ekonomik krizlere rağmen her yıl büyüyen bir sektör. Nüfus artışına bağlı olarak tüketimdeki artış, ihracattaki artış ve gıda sanayiinin büyümesi ile yumurta sektörü büyümesini sürdürecektir. Tabii piyasada arz talep dengesindeki değişimler nedeniyle zaman zaman yumurta fiyatlarında da iniş çıkışlar oluyor. Burada Birliğin güçlenmesi ve üreticilerin bilgilendirilmesi önemli. Üretim maliyetlerinin içerisinde yemin payı büyük, yaklaşık %70. Bu nedenle yem maliyetlerinin düşürülmesi önemli. Tavuk yeminde maliyeti en çok etkileyen hammadde mısır görünüyor. Mısırdaki ciddi ithalat var 2018 yılı verilerine göre 2,1 milyon ton. Kurdaki artış ile beraber fiyatlar yükseliyor.

Yerli mısır üretimi desteklemeleri artırılmalıdır. Sorgum besin maddesi içeriği bakımından mısır alternatif bir ürün ancak maalesef ülkemizde kullanımı yaygın değil. Fiyat olarak uygun bir seçenek olabilir. Mısır arzının düştüğü dönemlerde, sorgum kullanılabilir. Sorgum kuraklığa dayanıklı bir bitki olduğundan özellikle Amerika'da kurak bölgelerde çok yaygın ekim alanları var.

Özetle, daha güçlü bir örgütlenme, yem maliyetlerinin düşürülmesi, yeni ihracat pazarlarının bulunması ve tüketim alışkanlığının artması ile sektör gelecekte de büyümeye devam edecektir.

Hedefimiz kendine yeter, gelişmeleri yakalayan, bitkisel üretimi artmış, hayvan sayısı konusunda insanımıza yetecek düzeylere gelmiş, ihracat yapan, refaha ulaşmış, güzel günler yaşayan bir TÜRKİYE'dir.

Yumurta Kabuğunu Çöpe Atmamanız İçin 8 Neden

➔ Yumurta Kabuğunu Çöpe Atmak Yerine Faydalı Bir Amaç İçin Kullanın!

Yazan: Jillee

Birkaç yaz önce, bahçem için bir kompost makinası satın almıştım. Organik gübre (kompost) yapımında kullanabileceğim mutfak atıkları ile ilgili araştırma yaparken, karşıma yumurta kabuğu çıkmıştı! Evde her zaman çokça yumurta tükettiğimizden, organik gübre yapımında yumurta kabuğunu bol miktarda kullanabileceğimi anlamıştım. Böylece, yumurta kırıldıktan sonra yumurtanın kabuğunu atmamaya ve mutfak tezgâhında tuttuğum bir kapta biriktirmeye başladım. Kap doldukça yumurta kabuklarını hazırladığım kompostta kolayca ekliyordum.

Zaman geçtikçe, biriktirdiğim yumurta kabuklarını kompost yapımı dışında başka bir amaçla kullanıp kullanamayacağımı merak etmeye başladım. İnternette araştırma yapınca, yumurta kabuğunu kompost yapımında kullanmanın, buzdüğünün görünen kısmının yalnızca ucu olduğunu anladım! Gerçekten de, yumurta kabuğuyla yapılabilecek çok fazla şey var ve bu yazıda sizinle en iyilerinden bazılarını paylaşacağım. Ancak, size önerilerde bulunmadan önce, yumurta kabuğunu nasıl temizleyeceğiniz ve güvenli bir şekilde kullanıma hazır hale getireceğiniz ile ilgili bilgi vereceğim.

• Yumurta Kabuğu Nasıl Temizlenir?

Kullanmadan önce, yumurta kabuğunun temiz ve bakterilerden arı olması sağlanmalıdır. Bu amaçla, yumurta kabuğunun iç ve dış yüzeyleri sudan geçirilir ve iç yüzeyde herhangi bir kalıntı ve zar parçası kalmadığından emin olunur. Temizlenen yumurta kabukları pişirme kâğıdı serili bir tepsiye alınır ve fırında 65°C'de yaklaşık 10 dakika pişirilir.

Yumurta Kabuğunu Değerlendirebileceğiniz Sekiz Şaşırtıcı Kullanım Alanı:

• 1. Besleyici Yüz Maskesi Hazırlanması

Temizlediğiniz ve pişirdiğiniz yumurta kabuklarını kuru haldeyken bir havan içerisinde tokmakla ezerek veya karıştırıcı (mikser) yardımıyla toz haline getirin. Bir yumurtanın aki-

na toz halindeki yumurta kabuğunu ekleyerek çırpın. Çırdığınız karışımı, sağlıklı ve sıkılaştırmış bir cilt için yüz maskesi olarak kullanabilirsiniz. Karışımı yüzünüze sürdükten sonra kurumasını bekleyin. Maske kuruduktan sonra yüzünüzü yıkayabilirsiniz.

• 2. Cilt Tahrişlerinin İyileştirilmesi

Yumurta kabuğunu elma sirketi içeren küçük bir kaba koyun ve sirke içerisinde birkaç gün bekletin. Bu karışımı daha sonra ciltteki küçük çaplı tahrişlere veya kaşıntılı bölgelere sürerek kullanılabilir ve rahatlama sağlayabilirsiniz.

• 3. Etkin Temizlik

Öğütülmüş yumurta kabuğu, temizlenmesi zor tencere ve tava yüzeylerini zımparalar gibi temizlemek için kullanılabilir. Toksik olmayan harika bir aşındırıcıdır. Etkili bir temizlik için öğütülmüş yumurta kabuğunu biraz sabunlu suyla karıştırmanız yeterli.

Yumurta kabuğu, sinekuşu yemliklerini temizlemek için de kullanılabilir! Bu yemlikler düzenli temizlenmediği takdirde içinde sertleşen kalıntıların temizlenmesi zorlaşır. Öncelikle yemliği sıcak suyla çalkalayın. Ardından yemliğin içine bir miktar parçalanmış yumurta kabuğu ve yemliğin yarısına kadar su ekleyin ve yemliği çalkalayın. Yumurta kabuğu aşındırıcı

etkisiyle küfü ve diğer birikmiş yapışkan artıkları uzaklaştırır. Yemliği sinekuşu yemi ile yeniden doldurmadan önce iyice durulayın. Bu yöntemi, termos gibi ağız dar diğer kapları temizlemek için de kullanabilirsiniz.

• 4. Bahçe Dostu Uygulamalar

Yumurta kabuğu, bahçe bitkilerinin gelişmesine ve serpilmesine yardımcı olan kalsiyum ve diğer mineraller bakımından zengin olduğu için aynı zamanda çok da iyi bir gübredir! Birkaç yumurtanın kabuğunu küçük parçalara ayrılacak şekilde ezin ve bitki ekeceğiniz çukurlara bu parçacıklardan serpin. Daha sonra bitkilerin dibine her iki haftada bir biraz daha

yumurta kabuğu serpmeye devam edin.

Yumurta kabuğu ayrıca sülük, salyangoz ve hatta sokak kedisi gibi bahçe zararlılarını uzak tutmaya da yarar! Bunun için birkaç yumurtanın kabuğunu parçalamanız ve bahçenizdeki ekili çiçekler ve sebzelerin çevresine serpmeniz yeterli. Yumurta kabuğu parçalarının dokusu bu potansiyel bahçe zararlılarını bahçenizden uzak tutacaktır.

• 5. Fide Yetiştirme

Boş ve temizlenmiş yumurta kabuklarını ikiye bölerek yumurta kartonunun (viyol) gözlerine yerleştirin. Yarım kabukların dibinde drenaj amaçlı birer delik açın. Kabukların içini saksı toprağı ile doldurarak her bir kabuğun içine bir veya iki tohum ekin. Fideler araziye dikilebilecek büyüklüğe ulaştıncaya, yumurta kabuklarının dip kısmını kırın ve fideyi yumurta kabuğuyla beraber istediğiniz yere dikin.

• 6. Ev Bitkilerini Güçlendirme

Ev içerisinde baktığınız bitkileri sulamak için yumurta kabuğu dolu bir kavanozda tuttuğunuz suyu kullanın.

• 7. Toz Halde Kalsiyum Takviyesi Hazırlanması

Kalsiyum takviyesine ihtiyacınız varsa tabletleri bir kenara bırakın ve takviyenizi kendiniz hazırlayın. Bunun için yumurta kabuklarını bir fırında 350°C sıcaklıkta 8 dakika pişirin. Soğuduktan sonra yumurta kabuklarını ince bir toz haline gelinceye kadar öğütün. Bu doğal kalsiyum takviyenizi, günde bir defa en sevdiğiniz meyveli içeceğe bir çay kaşığı ölçüsünde veya daha az miktarda katarak tüketebilirsiniz.

Öğüttüğünüz yumurta kabuğunu, kalsiyum takviyesi olarak köpeğinizin mamasına da katabilirsiniz. Kalsiyum, köpeklerin beslenmesinde ve özellikle ev yapımı yiyeceklerle beslenen köpeklerin beslenmesinde önemli bir yere sahiptir. Öğütülmüş yumurta kabuğunu, köpek mamasına 1 çay kaşığı/ 250 g dozunda katabilirsiniz.

• 8. Çamaşır Beyazlatma

Bazılarına göre, file bir kese içine bir miktar yumurta kabuğu koyup yıkanan çamaşırlarınızın arasına koyarsanız, beyaz çamaşırlarınızdaki grilik kaybolacaktır.

Kaynak: <https://www.onegoodthingbyjillee.com/8-uses-for-eggshells/>

Yumurtanın Sadece Sarısı, Beyazı mı? Kabuğu da Çok Değerli...

→ Sofraların ve tariflerin vazgeçilmez bir ögesi olarak hepimizin hayatında önemli bir yere sahip olan yumurta, anne sütünden sonra insanın ihtiyacı olan tüm besin öğelerini barındıran tek besin kaynağı olma özelliği ile yeterli, dengeli ve sağlıklı beslenme denince akla ilk gelen doğal gıdalardan biridir.

Funda YAREN

Anako Yumurta Ürünleri A.Ş. Gelişim Direktörü

ANAKO Bu mucizevi gıdanın sarısı, beyazı kadar kabuğunun da çok faydalı olduğunu ve çeşitli kullanım alanları olduğunu biliyor muydunuz? Pek çoğumuzun düşünmeden çöpe attığı yumurta kabukları, bilener tarafından yüzyıllardır evlerde ufalanarak, kaynatılarak çeşitli şekillerde kullanılmaktadır.

Yumurta kabuğu kalsiyum (Ca) açısından zengindir; kabuğun büyük bir kısmı (%93-%97) kristalize kalsiyum karbonat (CaCO₃)' dan oluşmaktadır. Bu zengin içeriği nedeniyle evde yetiştirilen bitkilerin toprağına gıda olarak, bulaşıklarda leke çıkarıcı ve beyazlatıcı olarak, yumurtanın ağı ile karıştırılıp besleyici yüz maskesi

olarak kullanılmaktadır. Yumurta kabuğu toz haline getirilerek çeşitli gıdaların (un, vb) içine de eklenebilmektedir. Bu şekilde kalsiyum açısından zengin beslenme gerektiren hastalıkların (kemik erimesi gibi) tedavisinde de faydalı olmaktadır. Ancak bakteriyel açıdan riskli olması nedeniyle kabuklar mutlaka iyice kaynatıldıktan ve fırında yüksek ısıda 10-15 dakika pişirildikten sonra kullanılmalıdır.

Peki yumurta kabuklarının bu özelliklerinden endüstriyel ölçekte yararlanılmaz mı? Bu sorunun cevabı tabii ki evet. Ülkemizde pek yaygın olmasa da yurt dışında yumurta kabukları zengin

içeriği nedeniyle bilim insanlarının ve girişimcilerin dikkatini çekmiş ve çeşitli kullanım alanlarına yönelik işletmeler kurulmuştur. Yumurta kabukları sanayide en yaygın olarak yem katkı maddesi olarak kullanılmaktadır. Bunun yanında plastik, kozmetik ve gıda sektöründe de kendine kullanım alanı bulmuştur.

Anako Yumurta ve Ürünleri A.Ş. de Türkiye'de ilkleri gerçekleştiren bir sıvı yumurta üreticisi olarak 2012-2013 yıllarında kabuk öğütme ve kurutma ünitesi kurmuştur. Anako, 6 yıldır, konuyla ilgili mevzuata uygun bir şekilde, tamamı kapalı ve çapraz bulaşma risklerinin ortadan kaldırıldığı bir sistemde, yumurta kabuklarını yüksek sıcaklıkta ısıtma işlemi tabii tutma yoluyla steril ederek ve istenen partikül büyüklüğüne göre öğüterek sağlıklı, yararlı ve tamamen hijyenik bir yem katkı maddesi üretmekte ve satışa sunmaktadır.

Yumurta kabuğundan elde ettiğimiz sindirilebilir kalsiyum içeriği oldukça yüksek olan bu organik mineral karışımı, ruminant, balık, pet hayvan ve kanatlı rasyonlarında kalsiyum zenginleştirici olarak yoğun talep görmektedir. Bu ürün, ruminantlarda kemik ve iskelet yapısının oluşumunda, bağışıklık sisteminin aktivasyonu ve güçlenmesinde, doğum sonrası eş atımının hızlanmasında ve mide dönmesi riskinin azalmasında, rumendeki aşırı asitliği nötralize etmede önemli role sahiptir.

Kanatlı özellikle tavuk rasyonlarında da yüksek ve sindirilebilir kalsiyum yüzdesi nedeniyle yoğun olarak kullanılmaktadır. Kalsiyum büyüme dönemindeki tavuklarda kemik oluşumunda, gelişimini tamamlamış tavuklarda ise yumurta kabuğunun teşekkülünde önemli bir role sahiptir. Kalsiyum, yumurta kabuğunun kalınlığı, kırılma direnci ve içeriği açısından önemli bir elementtir.

Yumurta tavukçuluğunda en önemli sorunlardan biri kabuk kırılmaları nedeniyle yaşanan kayıplardır. Bu tür kayıplar hem ekonomik olarak üreticileri zorlamakta hem de artan dünya nüfusunun sağlıklı beslenmesi için başlıca protein

kaynaklarından biri olan yumurtanın kaybı anlamına gelmektedir. Sağlam kabuk oluşumu ile bu kayıplar da önenebilmektedir.

Rasyonlara kalsiyum ilavesi için yumurta kabuğundan başka kireçtaşı, mermer tozu, kemik unu gibi kaynaklar da kullanılmaktadır. Ancak yumurta kabuğunun kalsiyum muhtevası daha yüksektir; kireçtaşı %35 kalsiyum içerirken yumurta kabuğu %38 kalsiyum içerir. Ayrıca yumurta kabuğunun ısıtma işlemi tabii tutulması ile elde edilen bu ürün %100 biyoyararlılığa sahiptir ve doğal bir kalsiyum kaynağı olması sebebiyle bu kalsiyumun tamamı hayvanlar tarafından sindirilebilmektedir.

• Sürdürülebilirlik

Bilindiği gibi Birleşmiş Milletler 2015 yılında sürdürülebilir bir dünya için yapılması gerekenleri 17 hedef altında toplamış ve tüm dünyaya ilan etmişti. Bu hedeflerden 12.sı olan "Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim" kapsamında birçok ülke ve şirket atık oluşumunun azaltılması, oluşan tüm atıkların geri dönüşüme kazandırılması ile ilgili projeler geliştirdiler ve geliştirmeye devam etmekte. Türkiye de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 2017 yılında sürdürülebilir kalkınma ilkeleri çerçevesinde oluşan atıkları kontrol altına almak ve gelecek nesillere daha temiz ve yaşanabilir bir dünya bırakmak adına hayata geçirdiği ve Sn. Emine Erdoğan'ın himayesinde yürütülen "Sıfır Atık Projesi" ile bu çalışmalara dahil olmuştur. Sıfır Atık, israfın önlenmesini, kaynakların daha verimli kullanılmasını, oluşan atık miktarının azaltılmasını, etkin toplama sisteminin kurulmasını, atıkların geri dönüştürülmesini kapsayan atık önleme yaklaşımı olarak tanımlanan bir hedeftir.

Sıfır atık bakış açısı ile bakıldığında yumurta kabuğunun bu şekilde atık olmaktan çıkarılması ve ekonomiye kazandırılması, sürdürülebilir ekonomi ve sürdürülebilir çevre açısından da oldukça doğru ve önemli bir proje olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her Gün Yumurta Tüketmek Sağlıklı Bireylerde Kalp Hastalığı Riskini Artırmaksızın Plazma Kolin Düzeyini Artırır

➔ **Yumurta; temel besin öğelerini, vitamin ve mineralleri içeren besleyici ve ucuz bir gıdadır³. Öte yandan, bugüne dek, sağlıklı bireylerde beslenme yoluyla vücuda alınan kolesterolün kalp-damar hastalıkları riski ile ilişkili olduğuna dair bir veri elde edilmemiştir.**

Yazan: Dr. Bruno S. Lemos

Günümüzde, Amerika Birleşik Devletleri'nde her dört ölümden biri kalp-damar hastalıklarından kaynaklanmaktadır¹. Kalp-damar hastalıklarının başlıca nedeni, arter duvarında kolesterol birikimine bağlı damar sertliği (ateroskleroz) olup, bu rahatsızlıkta kolesterol birikimi sonucu oluşan plakların yırtılması durumunda felç, kalp krizi ve ani ölüm gibi tehlikeli durumlar gelişebilir². Bu bilgi çerçevesinde, kolesterol bakımından zengin gıdalarla beslenme, kalp-damar hastalıkları riskini artırdığı gerekçesiyle geçmişten bu yana Amerikalılar için bir kaygı unsuru olmuştur.

Yumurta; temel besin öğelerini, vitamin ve mineralleri içeren besleyici ve ucuz bir gıdadır³. Öte yandan, bugüne dek, sağlıklı bireylerde beslenme yoluyla vücuda alınan kolesterolün kalp-damar hastalıkları riski ile ilişkili olduğuna dair bir veri elde edilmemiştir^{4,5}. "Amerikalılar İçin Beslenme Rehberi"nin 2015 yılı baskısında yer alan ve "gıda yoluyla vücuda alınabilecek günlük kolesterol miktarının 300 mg'dan az olması gerektiği"ne dair tavsiyenin geçerliliğini yitirmesiyle birlikte, yumurta, kolin bakımından zengin bir gıda olarak gündeme gelmiştir. Kolin; sinir sağlığı, lipid metabolizması ve hücre sinyalleri için gerek duyulan temel bir besin maddesidir⁷. Büyük boy bir yumurtada yaklaşık 147 mg fosfatidilkolin bulunur⁸. Ortalama bir Amerikalı yetişkinin kolin alımı/tüketimi, yeterli kabul edilen miktarın (erkeklerde 550 mg ve kadınlarda 425 mg) 9 altında olduğundan, gerekli günlük kolin miktarının vücuda alınması ve kolin eksikliğinin önlenmesi için yumurta tüketilmesi önerilir. Kolin eksikliği, karaciğer ve böbrek hastalıklarına neden olur¹⁰. Ancak, kolin, aynı zamanda trimetilamin-N-oksit'in (TMAO) öncü maddesidir (prekürsörü) ve TMAO'nun kalp-damar hastalığı riskini ve aterogenezi artıran bir bileşik olduğu

bilinmektedir⁶. Dolayısıyla, gıdalarla vücuda alınan kolin, kan dolaşımındaki plazma kolin düzeyini artırmaya ve kolin eksikliğini önlemeye yaramakla birlikte, vücuda alınan kolinin TMAO düzeyi üzerindeki etkisinin belirlenmesi ve takip edilmesi gerekir.

Yaş ortalaması 25 ve ortalama vücut kitle endeksi 24 kg/m² olan 29 sağlıklı genç erkek ve kadın üzerinde yapılan bir çalışmada¹¹, iki haftalık bir arınma döneminin ardından, rastgele iki grup oluşturulmuş ve gruplardan birinin dört hafta süreyle günde 3 yumurta tüketmesi, diğerinin ise yine dört hafta süreyle kolin bitartarat takviyesi alması istenmiştir. Çalışmanın bu ilk evresini üç haftalık ikinci bir arınma dönemi izlemiş ve sonrasında grupların ilk evrede yaptıklarından farklı olan uygulamayı gerçekleştirmesi istenmiştir. Her iki uygulamada, vücuda alınan kolin miktarı yaklaşık 400 mg olacak şekilde ayarlanmıştır. Kolin ve kolin metabolitleri (betain, TMAO) analizi için kan örnekleri alınmış ve toplam besin maddesi alımı, tutulan kayıtlar üzerinden değerlendirilmiştir.

Kolin takviyesi alınması ile kıyaslandığında, yumurta tüketimi yoluyla vücuda daha fazla miktarda yağ, E vitamini ve selenyum aldığı belirlenirken, hem yumurta tüketimi hem de kolin takviyesi alınmasıyla yetişkin Amerikalılar için gıdayla vücuda alınması önerilen günlük kolin miktarının karşılandığı gözlenmiştir. Yumurta tükettikleri dönemde, çalışmaya katılan bireylerin daha az karbonhidrat tükettiği saptanmıştır. Bu çalışmada elde edilen en önemli bulgu, günde üç yumurta tüketilmesinin, referans değerine ve takviye alımına kıyasla plazma kolin düzeyini daha fazla artırmış olmasıdır ki, bu da yumurta içeriğindeki kolinin çeşitli biyolojik işlevleri yerine getirmede daha etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Aynı zamanda, yumurta tüketiminin, açlık plazma TMAO düzeylerini ve aterogeneze ile ilişkili gen ekspresyonunu artırmadığı da belirlenmiştir. Dolayısıyla, bu çalışmayla, yumurtanın sağlıklı yetişkinler için, TMAO düzeylerine etkisi olmayan güvenli bir kolin kaynağı olduğu belirlenmiştir. Benzer sonuçların, kalp-damar hastalığı riski bulunan diğer bazı kesimlerde, sözgelimi metabolik sendrom ve tip 2 diyabet hastalarında veya fazla kilolu ve obez bireylerde geçerli olup olmadığının tespiti için ilave araştırmalar yapılmasına gereksinim duyulmaktadır.

Kaynakça:

1. Soliman, G. *Dietary Cholesterol and the Lack of Evidence in Cardiovascular Disease*. *Nutrients* 10, 780 (2018).
2. Torres, N., Guevara-Cruz, M., Velázquez-Villegas, L. A. & Tovar, A. R. *Nutrition and Atherosclerosis*. *Arch. Med. Res.* 46, 408-426 (2015).
3. Andersen, C. J. *Bioactive Egg Components and Inflammation*. *Nutrients* 7889-7913 (2015). doi:10.3390/nu7095372
4. DiMarco, D. M. et al. *Intake of up to 3 Eggs/Day Increases HDL Cholesterol and Plasma Choline While Plasma Trimethylamine-N-oxide is Unchanged in a Healthy Population*. *Lipids* 52, 255-263 (2017).
5. Lemos, B. S., Medina-Vera, I., Blesso, C. N. & Fernandez, M. *Intake of 3 Eggs per Day When Compared to a Choline Bitartrate Supplement, Downregulates Cholesterol Synthesis without Changing the LDL/HDL Ratio*. *Nutrients* 10, 258 (2018).
6. Wang, Z. et al. *Gut flora metabolism of phosphatidylcholine promotes cardiovascular disease*. *Nature* 472, 57-63 (2011).
7. Zeisel, S. H., Klatt, K. C. & Caudill, M. A. *Choline*. *Adv. Nutr.* 9, 58-60 (2018).
8. Blesso, C. N. *Egg phospholipids and cardiovascular health*. *Nutrients* 7, 2731-2747 (2015).
9. Wallace, T. C. & Ill, V. L. F. *Assessment of Total Choline Intakes in the United States*. *J. Am. Coll. Nutr.* 35, 108-112 (2016).
10. Fischer, L. M. et al. *Sex and menopausal status influence human dietary requirements for the nutrient choline*. *Am J Clin Nutr* 85, 1275-1285 (2007).
11. Lemos, B. S., Medina-Vera, I., Malysheva, O. V., Caudill, M. A. & Fernandez, M. L. *Intake of Three Eggs/Day Increased Plasma Choline Without Increasing Plasma Trimethylamine-N-Oxide While Choline Supplementation had no Effect in These Parameters in a Young Population*. *J Am Coll Nutr* (2018).

FDA : Yumurta Güvenliği ile İlgili Bilmeniz Gereken Her Şey!

➔ Taze yumurtalar, temiz ve sağlam kabukları olanlar bile, Salmonella adında, genellikle "gıda zehirlenmesi"ne neden olabilen bakteriyi içerebilir.

ABD Gıda ve İlaç İdaresi (FDA), her yıl Amerika'da yumurta kaynaklı 79.000 gıda kaynaklı hastalık vakası ve 30 ölüm olduğunu tahmin ediyor. Bir çok ülke, çiftlikte, nakliye ve depolama sırasında yumurtaların kirlenmesini önlemeye yardımcı olmak için düzenlemeler oluşturmuştur. Ancak her şeye rağmen tüketiciler yumurtalara bağlı hastalıkları önlemede kilit rol oynamaktadır. Yumurtaları satın alırken, saklarken, hazırlarken ve servis ederken veya bunları içeren yiyecekleri kullanırken bu güvenli kullanım ipuçlarını takip ederek kendinizi ve ailenizi koruyun.

1. Yumurta Satın Alma

Markette satın alırken akıllıca kararlar vererek yumurtaları güvende tutabilirsiniz.

- ❗ **Yumurtaları yalnızca buzdolabında satılıyor ise alın.**
- ❗ **Kartonu açın ve yumurtaların temiz olduğundan ve kabuklarının kırılmadığından emin olun.**
- ❗ **Satın aldıktan sonra vakit kaybetmeden temiz bir buzdolabında + 4 derece'de veya daha düşük bir sıcaklıkta saklayın.**
- ❗ **Buzdolabınızın sıcaklığının doğru olduğundan emin olun.**
- ❗ **Yumurtaları orijinal kartonlarında saklayın ve en iyi kaliteyi almak için 3 hafta içinde tüketin.**
- ❗ **Budolabında satılmayan yumurtaları almaktan kaçınmalısınız!**

2. Yumurta Saklama - Depolama

Yumurtaların doğru şekilde saklanması hem kalitelerini hem de güvenliğinizi etkileyebilir.

- ❗ **İyi haşlanmış/pişirilmiş yumurtaları en geç bir hafta içinde tüketin. Dolapta saklamayı unutmayın.**
- ❗ **Yumurtaları donduruyorsanız kabukları ile dondurucuya atmayın. Bütün yumurtaları dondurmak için, sarısı ve beyazları birlikte çirpin ve en fazla 1 yıl içinde tüketin**
- ❗ **Kalan pişmiş yumurta yemeklerini soğutun ve 3 ila 4 gün içinde tüketin.**

3. Hazırlama

Ellerinizi, kapları, ekipmanları ve çalışma yüzeylerini çiğ yumurta veya içeren yiyeceklerle temas etmeden önce ve sonra sıcak, sabunlu suyla yıkayın.

- ❗ **Yumurta sarısı ve beyazı sertleşinceye kadar pişirin.**
- ❗ **Sahanda yumurta güvenliğinizi için akışkan olmamalıdır.**
- ❗ **Güveçler ve yumurta içeren diğer yemekler tavanın veya fırının sıcaklığı en az 70 derece olacak şekilde pişirilmelidir.**
- ❗ **Yemek servis edildiğinde çiğ veya az pişmiş yumurta isteyen tarifler için – sezar salatası sosu ve ev yapımı dondurma gibi – işlenmiş veya pastörize edilmiş yumurtaları kullanmaya özen gösterin.**

4. Servis

Yumurtalar ve yumurtalı yemekler için bu servis kurallarına uyun.

- ❗ **Pişirilmiş yumurtaları (haşlanmış yumurta ve kızarmış gibi) ve yumurtalı yiyecekleri (örneğin sufle gibi) pişirdikten hemen sonra servis yapın.**
- ❗ **Pişmiş yumurtalar ve yumurtalı yemekler daha sonra servis yapmak için buzdolabında saklanabilir. Ancak servis**

yapmadan önce 70 derecelik fırın veya tavada ısıtmanız önemlidir.

- ❗ **Pişmiş yumurtaları veya yumurta içeren yemekleri hiçbir zaman sıcaklıklar 30 derecenin üzerinde olduğunda 2 saatten fazla dışarda bırakmayın. Bu sıcaklıklarda fazla bekleyen yumurta veya yumurta içeren gıdalar gıda zehirlenmesine neden olabilir.**
- ❗ **Misafirleriniz için, sıcak yumurta yemeklerini sıcak ve soğuk yumurta yemeklerini soğuk tutun: tabaklarını servis yapana kadar buzdolabında saklayın.**

5. Taşıma

Piknik için, pişmiş yumurtaları ve yemeklerini, soğuk tutmak için yeterli miktarda buz veya donmuş jel paketleriyle izole edilmiş bir soğutucuya koyun.

- ❗ **Soğutucuyu, daha sıcak bir bagajda değil, aracın yolcu bölümünde taşıyın.**
- ❗ **Piknik alanında mümkünse soğutucuyu gölgede bırakın ve kapağı olabildiğince kapalı tutun.**
- ❗ **Okul veya iş için, pişmiş yumurtaları küçük bir donmuş jel paketi veya donmuş bir meyve suyu kutusu ile paketleyin.**

Gıda Kaynaklı Hastalıkların Belirtilerini İyi Tanıyın!

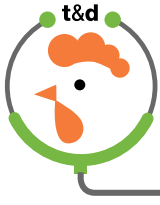
Tehlikeli gıda kaynaklı bakterilerin tüketilmesi, genellikle kirli gıdaları yedikten sonraki 1 ila 3 gün içinde hastalığa neden olur.

Bununla birlikte, hastalık 20 dakika içinde veya 6 hafta sonra da ortaya çıkabilir.

Her ne kadar çoğu insan gıda kaynaklı bir hastalıktan kısa bir süre içinde iyileşse de, bazıları kronik, şiddetli ve hatta yaşamı tehdit edici sağlık problemleri geliştirebilir.

Gıda kaynaklı hastalıklar bazen benzer semptomları olan diğer hastalıklar ile karışabilir.

Gıda kaynaklı hastalık belirtileri şunları içerebilir: Kusma, İshal, Karın ağrısı, Ateş, Baş ağrısı, Vücut ağrısı gibi grip benzeri semptomlar.

NEWcastle Hastalığı

Dr. Ayşegül Genç Özdemir

Merhaba sevgili tavuk sever dostlarım, bu yazımın konusu Newcastle Disease (ND). Başlık dikkatinizi çekmiştir; ilk üç harfi büyük yazdım "NEW" yeni demek. Çünkü son zamanlarda ND'nin etkeni olan virüsün "YENİ" bir tipinin (genotip 7) varlığından sıkça söz edilir oldu sektörde. Sahada yapılan yoğun aşı uygulamalarına rağmen hastalığın şiddetli seyretmesi ve önemli kayıplara neden olması, virüsteki değişiklik ile ilişkilendiriliyor.

Burada literatür bilgileri vererek virüsün yapısını filan anlatmayacağım, dileyen bu bilgilere kolaylıkla ulaşabilir nasılsa. Bendeniz "tavuk doktoru" olarak bu hastalıkla mücadele kısmıyla ilgileniyorum, tıpkı sizin gibi. (Bu yazıyı okuyan tavuk ve yumurta sever dostlarım, bu hastalık virüsü yalnızca kanatlılara özgüdür, tavuk eti ve yumurtaya geçmiyor, halk sağlığına herhangi olumsuz bir etkisi yok, müsterih olunuz..)

1989-1990 yılında tavukçuluk sektöründe çalışmaya başladığımı biliyorsunuz. O gün bugündür sahada ND hep vardı. O yıllarda ELISA Türkiye'de henüz yapılmıyordu ve bu hastalık virüsünün teşhisi ve aşı uygulamalarının değerlendirilmesi amacıyla laboratuvarlarımızda Hemagglütinasyon İnhibisyon testlerini yoğun bir şekilde yapıyorduk (sağ kolumdaki "tenisçi dirseği hastalığı" m o günlerin anısıdır). O günlerde de aşılamalara rağmen sahada ND'den dolayı ölümler ve verim kayıplarını görüyorduk. Bugün, aradan geçen yıllara, sektörün gelişmesine rağmen aslında çok da farklı bir konumda olduğumuzu düşünmüyorum.

Neden mi ? İşte nedenler...

Aşı uygulamaları doğru yapılmıyor. Geçenlerde gittiğim bir işletmede içme suyu ile aşı uygulamasında kullandıkları suyun kaynağını sordum ve şehir şebekesi dediler. Şehir şebekelerinde klorlama uygulamaları sık sık yapılıyor ve bu da aşının canlılığını olumsuz etkiliyor bunu biliyorsunuz. Çok basit ama çok da önemli detayların atlandığını biliyorum aşı uygulamalarında; dün de bugün de.. Aslında bence en önemlisi ND aşılarının etkili uygulaması olan aerosol yani sprey yönteminin tercih edilmemesi. Çeşitli kaygılardan dolayı bu metodu uygulama oranının çok düşük olduğunu biliyorum. Belli yaşlar için damla çapı ayarlanmış özel aşı atomizerlerinin, standart bir şekilde işletmelerde demirbaş olarak yer almadığını üzülerek söylemeliyim. Yine aerosol uygulamaların da çokça hatayla yapıldığına defalarca şahit oldum.

Gelelim diğer bir noktaya; immüno-supresyona..Yeterince ciddiye alınmadığını düşündüğüm bir konu bu. Aşı kontrollerinde düşük yanıtları gözlemlediğim çokça laboratuvar deneyimim var. Bu durum uygulama hatası olabileceği gibi (aşının hayvanlar tarafından eşit oranda alınmaması), bağışıklık sistemini baskılayan farklı faktörlerden de kaynaklanmaktadır. Modern kümeslerdeki bakım ve beslemeden kaynaklanan immüno-supresyon oranları inanılmaz gözardı edilemeyecek kadar çok. Bağışıklık sistemini baskılayabilen subklinik enfeksiyonların her biri tek başına birer doktora tezi niteliğinde. Yıllar önce tartıştığımız Gumboro aşılarını unuttuk bile. Yaşlı anaçların düşük maternal antikorlu civcivlerine uygulanan hot aşılardan bağışıklık sistemine olumsuz etkilerini artık önemse-

miyor sektör. Intermediate aşılardan üretiliyor hala acaba..

Bir diğer konu ND ile mücadele edelim derken ikincil plana attığımız, hatta unuttuğumuz, onunla birlikte seyreden, klinik tabloyu kötüleştiren, ölümleri arttıran diğer enfeksiyonlar. Örneğin bugün Mikoplazma enfeksiyonlarının kontrolünü ciddiye almıyor ve virüslerle uğraşmayı tercih ediyoruz. Miks seyreden olgularda Mikoplazma enfeksiyonlarının spesifik tedavilerinin oldukça yararlı olup ölümleri düşürdüğüne de çokça tanık oldum. İlaçların pahalı olması (ete ve yumurtaya geçmeyen ilaç bunlar) uygulamaların oranını düşürüyor maalesef. ND'nin tespit edildiği bazı kümeslerde yine son dönemlerde çokça görülen ILT ve IB enfeksiyonlarının eşlik ettiğini sevgili meslektaşım Özge, doktora tezinde ortaya koydu (Özge, birlikte çalıştığım ve benim de hocam olan Prof. Dr. Tayfun Çarlı'nın doktora öğrencisidir).

"Tavuk doktoru" danışmanlık ofisimi açmam sayesinde çok önemli bir farkındalığım oldu sevgili dostlar: Kayıt dışı kanatlı üretiminin bu kadar çok olduğunu inanın daha önce bilmiyordum (Daha dün oğlumun okul müdürü şehrin göbeğinde okul bahçesinde baktıkları ördeklerin yumurtalarındaki döllülük oranlarından söz etti bana; hayretle dinledim). Köylerde hayvancılık azalsa bile her evde mutlaka üç beş tavuk var. 2018'in ilkbahar ve yaz başlangıcında tipik bulgularla ve ölümle seyreden ND vakalarını aşısız köy tavuklarında epeyce gördüm ve şimdilerde yine başladı vakalar. Bayağı klasik ND bulguları, kitaplardaki hastalık resimlerinin aynısı. (Kitap demişken Prof. Dr. Tayfun Çarlı hocamın 'Kanatlı Hayvanların Enfeksiyon Hastalıkları' kitabının yeni basımı bitti; Ankara Nobel Kitapevi'nden temin edebilirsiniz.)

Evet kayıt dışı kanatlı hayvanların bu kadar çok olduğu ülkemizde onlar için periyodik ve sistemli bir aşılama projesi hala yok. Bu konuyu da çok önemsiyorum. Çünkü ND virüsü harika bir geziye çıkıyor; kazlar, ördekler, güvercinler, hobi tavukları... Bu gezi de ona epeyce yarıyor haliyle, güçlendikçe güçleniyor (kayıtsız ve kayıtlı hayvan hareketleri maalesef kontrol edilemiyor)..

Gelelim nihayet, NEWcastle virüsünün tipi değişti, o yüzden mücadele edemiyoruz bu virüsle söylemlerine. İnfeksiyöz Bronşit (IB) virüsünün hızlı bir değişim içinde olduğunu, çeşitli varyantlarının olduğunu bilmeyenimiz kalmadı. Sayın Tayfun Çarlı hocamla birlikte yaptığımız son IB projesinde bu değişimin Türkiye'de de oldukça hızlı olduğunu söyleyebiliriz. Bu durum IB virüsü kadar olmasa da elbette ki ND virüsü için de geçerli olmalı. Hepimiz biliyoruz her yıl yenisi üretilen grip aşılarını.. Virüslerin değişimini yadsıyamayız. Nitekim ND virüsünün F proteininde meydana gelen değişimle ilgili dünyanın pek çok yerinde yapılmış bir sürü çalışma var, dileyen internetten bakabilir (Tayfun hocamla bu konuda da devam eden çalışmalarımız var).

Bu değişimlere uğramış saha virüslerine karşı ise elimizdeki klasik ND aşıları yetersiz kalıyor doğal olarak. Aynı kilit-anahtar ilişkisi gibi dostlarım; bir gün eve bir geliyoruz kapı açılmıyor, anahtarımız aynı ama kilit değişmiş! Bu durumda yeni anahtar gerekli elbette. Yani eğer bir bölgede farklı bir tip belirlenmişse o tip için özel aşı üretimi yapılmalı ve uygulanmalıdır. (Otovakinsler; bir çiftlikten veya kümeden izole edilen mikroorganizma suşları kullanılarak hazırlanan, izole edildiği hayvana veya çiftlikteki (küme) diğer hayvanlara uygulanan aşılardır. Kısa otovaksinler, sizin için üretilmiş özel

aşılardır. Mevcut yönetmeliğe göre otovaksinler inaktif olarak hazırlanmak zorundadır. Canlı otovaksinler için Bakanlıktan ayrıca izin alınması gerekmektedir.)

Gördüğümüz gibi bu iş hemen NEW demekle olmuyor dostlarım. Önce OLD olanla, yani eski, klasik olanla nasıl mücadele ediyoruz ona bakıcaz, daha sonra yeniyile mücadelenin yollarını araştıracağız. Aksi takdirde yeni anahtarlar da hiçbir işe yaramayacaktır.

Yaşamın İlk Bin Gününün Önemi: Ömür Boyu Sağlık İçin Erken Dönem Beslenmenin İncelikleri

➔ İyi beslenme, yaşamın her evresinde önemli olmakla birlikte, gebelik dönemi ve doğumdan sonraki ilk iki yıl dâhil olmak üzere yaşamın ilk 1000 gününde ayrı bir öneme ve hassasiyete sahiptir.

Kathleen Zelman, Halk Sağlığı Uzmanı

Araştırmacılar, yaptıkları çalışmalarla yaşamın erken döneminde vücuda alınan yaşamsal besin maddelerinin genel sağlık durumu, büyüme süreci ve sinirsel gelişim üzerine etkilerini ortaya koymaktadır. Yaşamın ilk 1000 günü; ömür boyu sağlığın temeli olan sağlıklı dokuların, organ yapısının ve işlevlerinin gelişimi üzerinde belirleyici bir etkiye sahiptir¹. Beyin gelişimi özellikle gebeliğin son üç ayında hızlanır ve yaşamın ilk 1000 günü, normal gelişimi güvence altına almak için dikkat edilmesi gereken en önemli dönemdir. Son çalışmalarda elde edilen bilimsel veriler, bu çok önemli zaman diliminde yaşamın temel yapı taşlarının vücuda alınmasıyla ömür boyu sürecek sağlığın yanı sıra kalp hastalıkları, obezite, diyabet, kanser vb. kronik hastalıklara karşı direncin de temelini atıldığına işaret etmektedir¹. Bu, kısmen, beslenme alışkanlıklarının yaşamın erken döneminde edinilmesi ve bu alışkanlıkların bireyin yaşamı süresince yapacağı beslenme tercihlerini etkileyebilmesi ile de ilişkilidir. Yaşamın ilk 1000 gününde uygulanacak "iyi beslenme" yaklaşımıyla çocukların potansiyellerinin tamamını gerçekleştirebilmeleri güvence altına alınır.

• Her Şey Henüz Anne Rahmindeyken Başlıyor

Annenin beslenme ve yaşam şekli, bebeğin sağlığı bakımından son derece önemlidir. Gebe bir kadının, bebeğinin normal gelişimi için yapabileceği en iyi şey, sağlıklı bir beslenme şekli benimsemek ve doğum öncesinde gerekli vitamin takviyesini almaktır. Doğru ve dengeli beslenmek, bebeğin sağlıklı olması için gerekli temeli oluştururken, aşırı veya yetersiz beslenme ise bebeğin nörobilişsel gelişimini olumsuz etkileyerek, yaşamın ileri evrelerinde metabolik sendrom, obezite ve kalp hastalığı riskini artırır¹.

Yakın zamanda elde edilen bilimsel verilere göre, erken dönem mikrobiyotik kolonizasyon, beyin gelişimini ve yaşamın ileri evrelerinde hastalık oluşumunu etkileyebilir^{2,3}.

Yaşamın erken evresinde kötü beslenme, bilişsel bozukluğa ve fiziksel gelişim geriliğine neden olabilir ve böylelikle nihayetinde öğrenme kabiliyetini olumsuz etkileyerek enfeksiyona olan duyarlılığı artırabilir⁴.

Bazı uzmanlar, çocuklarda gözlenen obezite epidemisinin, kısmen de olsa, annenin gebelik döneminde aşırı beslenmesi ve doğum sonrası dönemde bebeğin doğru beslenmemesi ile ilişkili olduğu yönünde görüş bildirmektedir. Yapılan çalışmalar göstermiştir ki, çocuğun iki yaşındaki vücut kitle endeksi, yetişkinlik döneminde

obez olup olmayacağına dair fikir vermektedir^{5,6}.

• Yaşamın İlk 1000 Gününde Beslenme En İyi Şekilde Sağlanmalıdır

Amerikan Çocuk Doktorları Akademisi, doğum sonrası ilk 6 ayda bebeğin yalnızca anne sütü ile beslenmesini ve 1 yaşa kadar emzirmenin tamamlayıcı gıdalarla takviye edilmesini tavsiye etmektedir.

Beslenme gereksinimleri, yaşamın erken evresinde değiştiği gibi, esasında büyüme ve gelişme süreçlerinin gerekleri çerçevesinde sürekli bir değişim gösterir. Beslenmeyle doyum sağlansa da, yaşamın erken evresinde esas gereksinim duyulan besin maddelerinin karşılanmaması, bilişsel gelişimde geriliğe neden olabilir¹.

Dört ila altı aylık yaş döneminde meyve, sebze ve tahıllar gibi çeşitli gıdalarla tamamlayıcı beslemeye başvurulması önerilir. Bebeklere aşamalı olarak farklı çeşitlerde ve dokularda yiyecekler verilmeli ve bu çerçevede beslenme düzenine pişirilmiş yumuşak kırmızı et, kanatlı eti, deniz ürünleri, fasulye, tam yağlı süt ürünleri ve yumurta dâhil edilmelidir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki, çocukluk çağındaki beslenme şekli, bireyin yaşamın ileri dönemlerindeki gıda tercihleri ve beslenme şekli üzerinde etki göstererek yaşam boyu sürecek alışkanlıkları belirleyebilir⁷.

• Sinirsel Gelişim

Besin maddelerinin tümü beyin gelişimi ve genel olarak büyüme için önemli olmakla birlikte, yaşamın ilk 1000 günlük döneminde kilitle öneme sahip olan başlıca besin maddeleri proteinler, çoklu doymamış yağ asitleri, demir, çinko, bakır, iyot, kolin, folat ve A, D, B6 ile B12 vitaminleridir¹.

Az bilinen ve genellikle vücuda yeterli miktarda alınmayan bir besin maddesi olan kolin, esasında hücresel işlevler ve özellikle yaşamın ilk 1000 günlük evresinde beyin gelişimi ve doğumsal kusurların önlenmesi bakımından büyük önem taşır⁸. Şaşırtıcı bir şekilde, gebe kadınların %90-95'i, yetişkinlerin ise %90'ı vücutlarına yeterli miktarda kolin almamaktadır⁹. Piyasada satışa sunulan çok vitaminli hapların ve doğum öncesi dönemde kullanıma yönelik besin takviyelerinin büyük bir bölümü yeterli miktarda kolin içermemektedir. Yakın zamanda yapılan bir araştırmada, en çok satılan ilk 25 prenatal vitamin takviyesi ürününün hiçbirinin gebe kadınlar için önerilen günlük doz olan 450 mg kolini içermediği ortaya konmuştur¹⁰.

Sonuç olarak, Amerikan Tıp Birliği, hak ettiği değeri görmeyen bu önemli besin maddesine duyulan gereksinime dikkat çekmiş ve tüm prenatal vitamin takviyelerinin, kolini, gebelikte ihtiyaç duyulan günlük doz olan 450 mg miktarda içermesi gerektiği tavsiyesinde bulunmuştur. Günlük kolin ihtiyacı, emzirme döneminde 550 mg düzeyine çıkmaktadır.

Vücuttaki kolin açığını kapatmak için yumurta, siğir karaciğeri, et, deniz ürünleri ve buğday

rüşeymi gibi kolin bakımından zengin gıdalar tüketilebilir. Yumurta, kolin bakımından en zengin gıdalardan biridir. İki büyük boy yumurta 294 mg kolin içerir ki, bu da gebe kadınlar için önerilen günlük dozun yarısından fazladır.

• Bebek Bakıcılarının Eğitilmesi

Bebekler beslenme konusunda tümüyle bakıcılarına bağımlı olduklarından, bebek bakıcılarının, bebeklerin ve küçük çocukların uygun şekilde beslenmesiyle ilgili olarak bilgilendirilmesi elzemdir. Bu çerçevede, bakıcılara, yeterli beslenmenin ne şekilde sağlanabileceğine dair basit ve anlaşılır bilgiler verilmesi gerekir. Küçük çocukların sağlıklı beslenmesini teşvik etmek üzere, dijital ve mobil teknolojilerden de yararlanılabilir. "Amerikalılar İçin Beslenme Rehberi"nin son baskısında, doğumdan 24 aylık yaşa kadarki dönem için beslenme tavsiyeleri yer almıyorsa da, rehberin gelecek baskısında bu durumun değişeceği bildirilmektedir. Rehberin 2020 baskısında, doğumdan 24 aylık yaşa kadarki dönem için beslenme önerilerinin ilk defa yer alacağı ifade edilmektedir.

• Sözüün Özü

Yaşamın ilk 1000 gününde "iyi beslenme" yoluyla, nörobilişsel gelişime olumlu yönde etki edilebileceği gibi, çocukların sağlıklı beslenme alışkanlıkları edinmesi ve sağlıklı bir yaşam şekli benimsemesi sağlanarak, yaşam boyu sağlıklı kalmalarına katkıda bulunulabilir. Dolayısıyla, bu dönemde yapılacak müdahaleler büyük bir fırsat tanımaktadır.

Erken müdahale, bireyin yaşamı süresince yararını göreceği çok önemli kazanımlar sağlama fırsatı tanır. Kısacası biz diyetisyenler, doğru bilgilendirme ve müdahaleler yoluyla erken dönem nörobilişsel gelişimi iyileştirme ve yaşam boyu sağlığa katkıda bulunma olanağına sahibiz.

<https://www.eggnutritioncenter.org/science-education/nutrition/power-first-1000-days-early-nutrition-lifelong-health/>

Kaynakça

- Schwarzenberg, SJ, et al. Advocacy for Improving Nutrition in the First 1000 Days To Support Childhood Development and Adult Health. *Pediatrics*. 2018;141:e20173716.
- Goulet, O. Potential role of the intestinal microbiota in programming health and disease. *Nutr Rev*. 2015;73 Suppl 1:32-40.
- Diaz Heijtz R. Fetal, neonatal, and infant microbiome: perturbations and subsequent effects on brain development and behavior. *Semin Fetal Neonatal Med*. 2016;21:410-417.
- Martins, Vinicius JB, et al. Long-Lasting Effects of Under-nutrition. *Int J Environ Res Public Health*. 2011;8: 1817-1846.
- Winter JD, et al. Newborn adiposity by body mass index predicts childhood overweight. *Clin Pediatr (Phila)*. 2010;49:866-70.
- Taveras EM, et al. Weight status in the first 6 months of life and obesity at 3 years of age. *Pediatrics*. 2009;123:1177-83.
- Briefel, RR. New Findings from the Feeding Infants and Toddlers Study: Data to Inform Action. *J Am Diet Assoc*. 2010;110:S5-7.
- Christi an, P, et al. Prenatal micronutrient supplementation and intellectual and motor function in early school-aged children in Nepal. *JAMA*. 2010; 304:2716-23.
- Wallace TC, et al. Assessment of Total Choline Intakes in the United States. *J Am Coll Nutr*. 2016;35:108-12.
- Bell, CC, et al. Prenatal Vitamins Deficient in Recommended Choline Intake for Pregnant Women. *J Fam Med Dis Prev*. 2016;2:048.

KUŞ GRİBİ (Avian Influenza)

Grip: Grip etkeni, zarflı tek zincirli RNA virusları olan Orthomyxoviridae ailesindeki İnfluenza virus A, B ve C tipleridir. İnfluenzavirus A ve İnfluenza virus B her yıl salgın yapabilir; İnfluenza virus C ise yalnız hafif hastalıklara neden olur. İnfluenza virus A, ayrıca pandemilere de neden olabilir. İnfluenza virus A ile doğal infeksiyon, insanların yanı sıra, domuzlar, atlar, deniz memelileri, sansargiller ve kuşlarda da görülebilir.

İnfluenza virus A, hemaglütinin ve nöraminidaz yüzey glikoproteinlerine göre alt tiplere ayrılır. Bilinen 16 hemaglütinin alt tipi ve 9 nöraminidaz alt tipi vardır. Kuşlarda tüm alt tipler bulunabilir. İnsanlar arasında dolaşanlar ise yalnız 3 hemaglütinin (H1, H2 ve H3) ve 2 nöraminidaz alt tipidir (N1 ve N2). İnfluenza virus B'nin ise yalnız bir hemaglütinin ve bir nöraminidaz alt tipi vardır.

Virus suşunun yüzey glikoproteinlerindeki nokta mutasyonlarının birikmesi, önceden toplumda dolaşanla benzerliği olan, ancak ondan farklı bir suş ortaya çıkarır. Buna antijen sürüklenmesi ("antigenic drift") denir. Toplumun kış aylarında sahneye çıkan böyle farklı suşlara karşı duyarlı olmasından dolayı, her yıl grip salgınları görülür. Yüzey glikoproteinlerinde büyük bir değişme olursa, ya yalnız yeni bir hemaglütinini ya da hem yeni bir hemaglütinini hem de yeni bir nöraminidazı olan, tümüyle "yeni" bir virus ortaya çıkar. Buna antijen kayması ("antigenic shift") denir. Böyle virusların pandemi potansiyeli vardır.

İnfluenza virus A'nın diğer önemli bir özelliği de farklı türlere özgü alt grupların, birbirinden genetik materyal alışverişine açık ve böylece farklı bir virusun oluşmasına son derece elverişli olmasıdır. Oluşan yeni virus, insana özgü bir İnfluenza virustan gen alırsa, insandan insana bulaşma özelliği de kazanabilir. Memeli ve kuş virusları için özgül hücre reseptörlerinin olduğu gösterilmiş olan domuzlar, hem kuş hem de insan ve diğer memeli viruslarıyla oluşabilecek infeksiyonlara duyarlıdır. Bu nedenle de insan ve kuş viruslarına ait genetik materyalin birbirine karıştığı bir "hamur teknesi" görevi yaparak yepyeni bir alt tipin ortaya çıkmasını sağlayabilirler. Son bulgular, insanların da kuş topluluklarında dolaşan kimi İnfluenza virus alt tipleri için benzer bir rolünün olabileceğini göstermektedir.

Tarihsel olarak incelendiğinde 20. yüzyılda 9-39 yıl arayla antijen kayması sonucu ortaya çıkan yeni virus alt tiplerine bağlı dört ya da beş grip pandemisi olmuştur. 1918-1919 yıllarındaki H1N1 pandemisinin 40-50 milyon kişinin ölümüne neden olduğu tahmin edilmektedir. Ardından 1957-1958 (H2N2), 1968-1969 (H3N2) ve 1977-1978 (H1N1) pandemileri olmuştur. Halen dünya üzerinde H3N1 ve H1N1 virusları birlikte dolaşmaktadır.

Bundan sonra da yeni pandemilerin olması kaçınılmaz gibi görünmektedir. Ugradıkları sık ve kalıcı antijen değişimleri nedeniyle, dünya üzerindeki İnfluenza virus aktivitesi sürekli olarak izlenmekte ve grip aşularının bileşiminde her yıl ayarlamalar yapılması gerekmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) bu amaçla 1947'de başlattığı Küresel Grip Programı'nı uygulamaktadır.

Kuş gribi: Bu hastalık, İnfluenza virus A'ya bağlı olarak genellikle kuşlarda ortaya çıkar. Düzenli sürveylans çalışmaları, göçmen kuşlarda son derece geniş bir İnfluenza virus A havuzu olduğunu göstermektedir. İn-

fluenza viruslarının 16 hemaglütinin alt tipinin hepsi, kuşları infekte edebilir. Kuşlara özgü bu denli çok sayıda İnfluenza virus olması, bunlar arasında gerçekleşen gen transferi ve yeniden eşleşme ("reassortment") sonucunda ortaya çıkan yeni alt tiplerin, insan İnfluenza viruslarındakinden çok daha sık olduğunu düşündürmektedir.

Su kuşları virusların doğadaki sürekliliğini sağlar. İnfeksiyon, yabanıl kuş topluluklarından kümes hayvanları gibi evcil kuşlara yayılabilir ve bu durum ciddi sonuçlar doğurabilir.

Kümes hayvanlarını infekte eden influenzavirus A, hastalığa neden olma yeteneğine göre ikiye ayrılır. [a] Çok virülan viruslar, patojenitesi yüksek olan kuş gribine (HPAI) yol açar ki bunun bir kuş sürüsündeki mortalitesi %100'ü bulabilir. Kuşlar ilk belirtilerin başladığı gün içinde bile ölebilirler. Bu tablolardan sorumlu viruslar H5 ve H7 alt tiplerindedir. Ancak bu alt tiplerdeki virusların hepsi, patojenitesi yüksek olan kuş gribine yol açmaz. [b] Diğer viruslar ise çok daha hafif bir hastalığa neden olurlar. Patojenitesi düşük kuş gribi (LPAI) geçiren hayvanlarda tüyler kabarıyor ve yumurta üretimi azalır; hafif solunum yolu hastalığı ve depresyon görülür.

Patojenitesi yüksek olan kuş gribi viruslarının yabanıl kuş topluluklarında bulunmadığı; H5 ya da H7 alt tipindeki patojenitesi düşük olan kuş gribi viruslarının, kümes hayvanları arasında yayıldıktan sonra geçirdikleri mutasyonlarla yüksek patojenite kazandıkları kabul edilmektedir.

• Kuş özgü influenzavirus A H5N1'nin önemi:

İnfluenzavirus A H5N1, ilk kez 1961'de Güney Afrika'da balıkçılardan izole edilmiş olmakla birlikte, patojenitesi yüksek kuş gribi çok daha önceden, ilk kez 1878'de İtalya'da tanımlanmıştır. Kuş gribi virusunun doğal rezervuarı, yeşilbaş ördeklerdir ve infeksiyona en dayanıklı olan kuşlar da bunlardır. Virusları çok uzaklara taşıyabilmelerine ve dışkılarıyla çikarımalarına karşılık, yalnızca hafif ve kısa süren bir hastalık geçirirler. Evcil ördeklerdeki infeksiyon ise tıpkı tavuklar, hindiler, kazlar ve benzeri kümes hayvanlarındaki gibi öldürücüdür.

Virus, infekte yabanıl kuşların dışkılarıyla kümes hayvanlarının arasına girebilir. Evcil kuşların serbestçe gezindikleri, yabanıl kuşlarla aynı kaynaktan su içtikleri ya da taşıyıcı durumdaki infekte yabanıl kuşların dışkılarıyla kontamine olabilecek su kaynaklarını kullandıkları yerlerde, .infeksiyonun yabanıl kuşlardan evcil kümes hayvanlarına bulaşma riski daha yüksektir. Canlı kuşların sıkışık ve sağlıklı olmayan koşullarda satıldığı pazarlar da bir başka yayılma kaynağı olabilir.

• Kuş özgü İnfluenza virus A H5N1 suşunun yayılması:

Kuş gribi virusları, kuşları ve daha seyrek olarak domuzları infekte eder. İnfekte kuşlar, virüsü tükürük, burun salgıları ve dışkılarıyla yayırlar. Hollanda'da ev kedilerinde gösterilen deneysel infeksiyon ve Tayland'da infekte kaplan ve leoparlardan H5N1 viruslarının izolasyonu, kedigillerin

de infeksiyonu bulaştırabileceğini düşündürmektedir. Duyarlı kuşların infekte nazal, solunumsal ve fekal materyalle temas etmesi sonucu infeksiyon yayılır. Virus, hava yoluyla da yayılmakla birlikte, fekal-oral geçiş en önemlisidir. Patojenitesi yüksek virüsle ilgili çalışmaların sonuçlarına göre, kontamine gübrenin 1 gramı 1 milyon kuşu infekte etmeye yetecek miktarda virus partikülü içermektedir. Patojenitesi yüksek kuş gribi virüsleri, çevrede özellikle düşük sıcaklıkta uzun süre etkinliğini koruyabilir. Virus, gübrede soğukta en az üç ay, suda 22°C'de 4 gün ve 0°C'de 30 günden fazla etkinliğini koruyabilir.

Sağ kalan kuşların H5N1 virusunu oral olarak ve dışkılarıyla en az 10 gün çıkarabildiği bildirilmiştir. Bu da canlı kümes hayvanı pazarlarındaki ve göçmen kuşlar aracılığıyla yayılmayı kolaylaştırmaktadır. Virus, kuş dışkısının kontamine ettiği toz ve toprak aracılığıyla, örneğin kontamine donanım, araçlar, yem, kafesler ve gıyeceler, özellikle ayakkabılarla bir çiftlikten diğerine yayılabilir. Virüsü, ayakları ve vücutlarında taşıyarak "mekanik vektör" rolünü oynayan kimi hayvanlar, örneğin kemiriciler de yayılabilir. Bilgiler sınırlı olmakla birlikte, sineklerin de mekanik vektör olabileceği düşünülmektedir.

Kuş gribinin, özellikle patojenitesi yüksek formula oluşan salgınların, özellikle gelişmekte olan ülkelerde kümes hayvanları endüstrisi ve çiftlik sahipleri üzerindeki etkileri son derece yıkıcı olabilir. Kuş gribi salgınları bir ülkenin içine yayılacak olursa, kontrol altına alınması çok güç olabilir. Örneğin 1992'de Meksika'da patojenitesi düşük virüsle başlayan salgın, oldukça ölümcül bir biçime dönüşmüş ve 1995'e dek kontrol altına alınamamıştır.

Hastalık, ülkeden ülkeye canlı kümes hayvanlarının ticareti aracılığıyla yayılabilir. Göçmen kuşlar da virüsü uzaklara taşıyabilir; geçmişteki patojenitesi yüksek kuş gribinin uluslararası yayılımı böyle açıklanmaktadır.

İnsanda kuşa özgü İnfluenza virus A H5N1 infeksiyonu: Kuş gribi virüsleri genellikle insanları doğrudan infekte etmez ve insanlar arasında dolaşmaz. İnsanda kuş gribi virüsleriyle oluştuğu bildirilmiş doğal infeksiyon sayısı çok azdır. Ancak gönüllü çalışmalarıyla kuş kökenli kimi virüslerle infekte edilmiş insanlarda kısa süreli infeksiyonların geliştiği de gösterilmiştir. İnsanlardaki olguların infekte kümes hayvanları veya kontamine yüzeylerle temas sonucunda geliştiği düşünülmektedir. Kuş gribi virüslerinin insanlar arasında tutunabilmesine karşı bir dereceye kadar etkili bir engelin bulunduğu açıktır. Bu engel, gen segmentlerinden bir ya da birkaçıyla ilişkilidir.

İnsandaki olgular, kümes hayvanları arasında patojenitesi yüksek kuş gribi salgınlarıyla eşzamanlı olarak görülmektedir. Çünkü kuşlardaki infeksiyonun yayılması, insanların direkt infeksiyonu için doğacak fırsatları artırır. Zaman içinde daha çok insan infekte olup bunlar bir de insana ve kuşa özgü influenzavirus suşlarıyla aynı anda infekte olurlarsa, bu insanlar insandan insana kolayca bulaşmayı sağlayacak insan genlerine sahip olan yepyeni bir alt tipin yoğrulduğu bir hamur teknesi gibi işlev görebilir. Böyle bir olay, bir grip pandemisinin başlangıcı da olacaktır.

H5N1 suşunun sağlık çalışanları, aile bireyleri, tavukçuluk yapanlar ve tavuk imha ekiplerinde çalışanlarda insandan insana çok sınırlı bir biçimde de olsa bulaşabildiği anlaşılmaktadır. Bu gruplarda virüsle infeksiyonu gösteren H5 antikorları belirlenmişse de ağır hastalık gelişen bir olguyla karşılaşılması. Tavukçuluk yapanların %17'sinde, tavuk imha edenlerin %3'ünde, temaslı sağlık çalışanlarının %3.7'sinde, temas etmemiş sağlık çalışanlarının ise %0.7'sinde antikor saptanmıştır.

Kuşa özgü İnfluenza virus H5N1 ile oluşan insan infeksiyonunun klinik gidişine ilişkin yayımlanmış bilgiler sınırlıdır. 1997 Hong Kong salgınında hastalananlarda gripteki gibi tipik belirtiler (ateş, boğaz ağrısı, öksürük ve kas ağrıları), göz infeksiyonları, pnömoni, akut sıkıntılı solunum sendromu (ARDS), çoğul organ yetmezliği, lenfopeni, karaciğer enzim düzeylerinde yükselmeler ve pıhtılaşma bozuklukları gibi belirti ve bulgular bildirilmiştir. Salgın, gerek önceden sağlıklı erişkin ve çocukları, gerekse kronik tıbbi sorunları olanları etkilemiştir.

Tüm hayvan ve insan İnfluenza virüslerinin tanısında kullanılan hızlı ve güvenilir testler bulunmaktadır. WHO'nun Küresel Grip Aj'ında yer alan birçok laboratuvarın, bu testleri yapmak için gerekli yüksek güvenlik olanakları ve reaktiflerin yanı sıra, önemli ölçüde deneyimi de vardır. İnsan

gribinin tanısı için hızlı yatak başı testleri de bulunmaktadır. Ancak bunların, en son olguların tam olarak anlaşılabilmesi ve insan infeksiyonlarının doğrudan doğruya kuşlardan mı ya da insandan insana mı yayıldığının belirlenmesi için gereksinim duyulan testler kadar kesin bir bilgi vermeleri söz konusu değildir.

Kimileri hem tedavide hem korunmada kullanılmakta olan antiviral ilaçlar, influenzavirus A suşlarına karşı başka bir sağlık sorunu olmayan erişkin ve çocuklarda klinik olarak etkilidir. Ancak kullanımlarını sınırlandıran bazı yönleri vardır. Bunların kimileri aynı zamanda pahalı ve stokları sınırlı ilaçlardır.

• 1997'den bu yana insanda belgelenmiş kuş gribi örnekleri:

1996 yılına değin insandan kuş gribi virusunun (H7N7) izolasyonuna ilişkin toplam üç olgunun kaydı bulunmaktayken, bu tarihten sonra kuş gribi virüsleriyle oluşmuş insan infeksiyonlarının profilinde çarpıcı bir artış olmuştur.

1997: Hong Kong'ta, tavuklar arasında kuşa özgü influenzavirus A (H5N1) infeksiyonu salgını çıkmıştır. Bu sırada 18 insan hastalanmış, bunlardan 6'sı ölmüştür. Olgulardan birinde çiftlikte bulunan, 17'sinde ise pazarlarda satılan hastalıklı kuşlarla temas söz konusudur. Salgını kontrol altına almak üzere 3 gün içinde toplam 1.5 milyon kümes hayvanı itlaf edilmiştir. Böylece dünyanın yeni bir pandeminin eşiğinden döndüğü düşünülmektedir.

1999: Hong Kong'ta iki çocukta kuşlardaki patojenitesi yüksek olmayan influenzavirus A H9N2 infeksiyonu kanıtlanmış ve her iki çocuk da iyileşmiştir. Hastalığın geçişinde kümes hayvanlarının rol oynadığı düşünülmüş; ancak insandan insana geçiş olasılığı üzerinde de durulmuştur. 1998-1999'da Çin'de başka insan H9N2 infeksiyonları da bildirilmiştir.

2003: Çin'den yeni dönen Hong Konglu bir baba ve oğlundan kuşa özgü influenzavirus A (H5N1) izole edilmiş, hastalanan baba ölmüştür. Bu iki kişinin nasıl infekte olduğu tam olarak açıklanamamıştır. Öte yandan adamın kızı da Çin'deyken hastalanarak ölmüş, ancak bunun H5N1 virüsüne bağlı olup olmadığı belirsiz kalmıştır.

2003: Şubat ayında Hollanda'da kuşlar arasında patojenitesi yüksek olan H7N7 kuş gribi baş göstermiştir. Daha sonra tavuk çiftliği çalışanları ve bunların aile bireyleri arasında konjonktivit ve/veya gripal infeksiyon tablosu biçiminde bir salgın ortaya çıkmış ve bu salgından etkilendiği düşünülen 260 kişiden 82'sinde kuşa özgü influenzavirus A (H7N7) infeksiyonu olduğu doğrulanmıştır. Üç olguda insandan insana geçişle ilgili kanıtlar bulunmuştur. Ayrıca 260 kişiden 6'sının H3N2 virüsü yönünden pozitif olduğu gösterilmiş; ancak bunların hiçbiri aynı zamanda H7N7 yönünden de pozitif olarak bulunmamıştır. Bu salgın sırasında profi-

laktik antiviral ilaç almamış ve infekte kuşlarla temas etmiş olan 57 yaşındaki bir veteriner ARDS tablosundan ölmüştür. Salgını kontrol altına almak üzere toplam 100 milyon olan kuş nüfusundan 30 milyonu bir hafta içinde itlaf edilmiştir.

2003: Aralık ayının ortalarında Hong Kong'da bir çocukta H9N2 infeksiyonu saptanmış ve çocuk iyileşmiştir.

2003–2006 kuş gribi salgını: 2003 Aralık ayının ortalarından beri, Güney Kore'den başlayarak Doğu Asya ülkelerinde tavuk ve ördeklerde görülen patojenitesi yüksek kuş gribi salgınlarının sayısında artış olduğu bildirilmektedir. Kimi yabanıl kuş türleri ve domuzlarda da infeksiyonlar bildirilmiştir. Böyle patojenitesi yüksek kuş gribinin çeşitli ülkelere aynı zamanda ortaya çıkan salgınlarla birlikte hızla yayılması, eşine hiç rastlanmadık bir durumdur ve veteriner tababetin yanı sıra beşeri tababeti de yakından ilgilendirmektedir.

Kümes hayvanları arasındaki bu salgınların kaygı yaratmasının birkaç nedeni vardır. İlk, bu salgınların çoğunda "H5N1" olarak bilinen patojenitesi yüksek suşun belirlenmesi, insan sağlığı yönünden özellikle kaygı kaynağı olmuştur. H5N1, yakın geçmişte iki kez tür engelini aşarak insanlarda da ağır ve mortalitesi yüksek bir hastalığa neden olmuş bir alt tiptir ve şimdi de başta Vietnam ve Tayland'da olmak üzere gitkçe artan sayıda insanı etkilemiştir.

İkinci ve daha da önemli bir neden, bugünkü durumun insanlarda yeni bir grip pandemisine yol açması olasılığıdır. Bir kişi, hem kuş hem insan virüsleriyle aynı anda infekte olduğu zaman, her iki türe özgü influenzavirüsler, gen değiş tokuşu yapabilir. İnsan vücudunda gerçekleşen bu gen değiş tokuşu tümüyle yeni bir influenzavirus alt tipinin ortaya çıkmasına yol açabilir ki, bu virusa karşı doğal bağışıklık, varsa bile, ancak çok az kişi için söz konusu olacaktır. Ayrıca, her yıl halen dolaşımda olan suşlara karşı ve mevsimlik salgınlar sırasında insanları korumak üzere hazırlanan kullanımdaki aşılar, böyle tümüyle yeni bir influenzavirüsüne karşı etkisiz kalacaktır. Yeni virus yeterince insana özgü virus geni de içeriyorsa, yalnız kuşlardan insana değil, insandan insana direkt bulaşma da olabilir. Bu durumda yeni bir grip pandemisinin başlaması için gereken koşullar da sağlanmış olacaktır.

En kaygı verecek durum ise yüksek mortalitesi olan ağır hastalığın art arda birkaç kez kişiden kişiye bulaştığının gösterilmesidir. 1918–1919 büyük grip pandemisi sırasındaki durum böyle olmuştur. 4–6 ayda tümüyle yeni bir influenzavirus alt tipi ortaya çıkmış ve iki yıl boyunca baş gösteren çeşitli infeksiyon dalgaları halinde yeryüzüne yayılmıştır.

Sonuç olarak, insan kökenli virustan insanlar arasında replikasyona ve yayılmaya olanak veren gerekli gen(ler)i almış, ancak farklı bir hemaglütinin yüzey glikoproteini olan, dolayısıyla insanların immünolojik olarak yabancı olduğu yeni bir virus her an ortaya çıkabilir. Bu durumda, tarım ve hayvancılık uygulamaları nedeniyle, çok sayıda insan, domuz ve kuşun bir arada yaşadığı Uzakdoğu'da ortaya çıkacağına işaretlerini 20. yüzyılda vermiş olan bir pandeminin başlaması hiç de sürpriz olmayacaktır.

H5N1 infeksiyonu bugüne dek:

Kuşlarda: 2004'ün ilk aylarında kümes hayvanları arasında Çin, Endonezya, Güney Kore, Hong Kong, Japonya, Kamboçya, Laos, Tayland ve Vietnam'da saptanmıştır. Güney Kore ve Japonya'daki H5N1 salgınları kontrol altına alınmakla birlikte, Vietnam, Tayland, Endonezya, Kamboçya, Laos ve Çin'deki salgınların ne ölçüde kontrol altına alındıkları belli değildir. Sonra Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (OIE)'ne, Endonezya (28 Haziran), Vietnam (1 ve 12 Temmuz), ve Çin (6 Temmuz)'den

patojenitesi yüksek kuş gribi (H5N1) bildirimleri yapılmıştır. Bu salgın sırasında bugüne değin 100 milyonun üzerinde kümes hayvanı ölmüş ya da itlaf edilmiştir. Salgın, 2004 Mart sonlarına doğru geçici olarak kontrol altına alınmışsa da Haziran 2004 sonlarında Çin, Endonezya, Kamboçya, Tayland ve Vietnam'da yeniden baş göstermiş ve Malezya'ya da sıçramıştır. 2005'te salgının görüldüğü ülkelere, Çin, Endonezya, Kamboçya, Tayland ve Vietnam'ın yanı sıra Rusya, Kazakistan ve Moğolistan'dan sonra Türkiye, Romanya, Hırvatistan, Ukrayna; 2006'da ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti eklenmiştir. Son olarak kanatlılar arasındaki H5N1 salgını Nijerya'da görülerek Afrika'ya da sıçramıştır.

15 Mart 2006 itibarıyla Uluslararası Hayvan Sağlığı Örgütü (OIE)'nce evcil ya da yabanıl kuşlarda H5N1 infeksiyonu görüldüğü doğrulanmış ülkeler, Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Bulgaristan, Çin, Danimarka, Endonezya, Fransa, Hırvatistan, Hindistan, Hong Kong, İran, İsviçre, İtalya, Japonya, Kamboçya, Kamerun, Kazakistan, Kore, Macaristan, Malezya, Mısır, Moğolistan, Myanmar, Nijer, Nijerya, Polonya, Romanya, Rusya, Sırbistan-Karadağ, Slovakya, Slovenya, Tayland, Türkiye, Ukrayna, Vietnam ve Yunanistan'dır. Yalnız insanda H5N1 infeksiyonu doğrulanmış olmakla birlikte Irak da bu listeye eklenmelidir. Bosna-Hersek, Gürcistan, Laos, Pakistan, Filipinler ise kuşlarda H5 infeksiyonu olduğunu bildirmiş ülkelerdir.

İnsanlarda: En son 13 Mart 2006 tarihinde olmak üzere, 28 Ocak 2004'ten bu yana 177 olgu laboratuvarında doğrulanmış ve bunların 98'i ölmüştür. Vietnam'da laboratuvarında doğrulanmış olgu sayısı 93'tür ve bunların 42'si ölmüştür. Tayland'da da 22 olgudan 14'ü ölmüştür. Endonezya'da 22'si ölümcül olarak sonlanan 29 olgu, Kamboçya'da hepsi ölümcül olarak sonlanan dört olgu, Çin'de 10'u ölümcül olarak sonlanan 15 olgu, Türkiye'de dördü ölümcül olarak sonlanan 12 olgu, son olarak da Irak'ta ikisi de ölümcül olarak sonlanan iki olgu saptanmıştır.

Son olarak H5 alttipi olduğu belirlenen ve İngiltere'deki Dünya Sağlık Örgütü laboratuvarında doğrulanmayı bekleyen 9 olgunun sonuçları da göz önüne alındığında sonuncusu 13 Ocak 2006 tarihinde olmak üzere Türkiye'de saptanan toplam olgu sayısı -dördü ölümcül olmak üzere- 21 olmuştur. Olguların illere göre dağılımı şöyledir: Ağrı 9 (dördü ölümcül), Ankara 3, Van 2, Kastamonu 2, Samsun 1, Çorum 1, Sivas 1, Şanlıurfa 1, Siirt 1. Hastanede yatan tüm hastalar 6 Şubat 2006 itibarıyla taburcu edilmiş durumdadır.

Dünyada şimdiye dek karşılaşılan olguların çoğunun infekte kuşlarla veya bunların çıkartılarının kontamine ettiği yüzeylerle temas sonucu geliştiği düşünülmekle birlikte böyle bir temasla açıklanamayan aile içi olgular da bulunmaktadır. Vietnam'daki olgulardan izole edilen H5N1 virüsünün genetik dizisi incelenerek tüm genlerin kuşa özgü virusa ait olduğu ve henüz insana özgü influenzavirus genlerinin edinilmesinin söz konusu olmadığı anlaşılmıştır. Güney Kore ve Vietnam'daki suşlar arasında küçük genetik farklılıklar saptanmıştır. Vietnam'daki insan kaynaklı H5N1 suşlarının M2 inhibitörlerine (amantadin ve rimantadin) dirençli olduğu bulunmuştur. Nöraminidaz inhibitörleri (oseltamivir ve zanamivir) ile ilgili bir direnç bildirilmemiştir.

Bugün için H5N1 virusunun insandan insana etkin bir biçimde bulaştığına ilişkin bir bulgu yoktur. WHO ekipleri, Vietnam ve Tayland'da hükümetlerin insandan insana bulaşmayı en erken dönemde belirlemek için gereken çalışmalarına destek vermektedir. WHO Global Influenza Surveillance Network laboratuvarlarında son salgında elde edilen insan ve kuş virüsleri üzerindeki çalışmalar acilen başlatılmıştır. Bu çalışmaların halen dolaşımda olan H5N1 suşunun nereden kaynaklandığını ve ne gibi özelliklerinin olduğunu, bir ölçüde de olsa, ortaya koyması beklenmektedir.

Öte yandan 2004'te Tayvan'daki salgından sorumlu olan H5N2'nin kuşlar için patojenitesi yüksek değildir ve insanda hastalığa neden olduğu hiç gösterilmemiştir. Pakistan'dan bildirilen salgın da H5N1 değil, H7 ve H9 suşlarına bağlıdır. Şubat 2004'te kümes hayvanları arasında patojenitesi düşük olan H7N2 alt tipine bağlı bir kuş gribi salgını da ABD'nin kuzeydoğusundaki Delaware eyaletinde çıkmıştır. Pennsylvania ve New Jersey eyaletlerinde de patojenitesi düşük kuş gribi virüsleri-

na bağlı salgınlar görülmüştür. Son olarak 20004'ün Mayıs ve Haziran aylarında Texas'ta ortaya çıkan salgından sorumlu olan H7N3 suşunun da patojenitesinin düşük olduğu bildirilmiştir. 2004'ün Mart ayında Kanada'nın British Columbia eyaletinde baş gösteren ve kısa sürede kontrol altına alınan kuş gribi salgınından sorumlu H7N3 suşunun yüksek patojenite göstermesi ise olağandışı bir durumdur. Bu salgın sırasında insanda ortaya çıkmış ve oseltamivir ile tedavi edilen iki konjonktivit olgusu bildirilmiştir.

Ancak patojenitesi düşük bir suşla oluşturulsa bile, kuşlardaki bütün kuş gribi salgınlarının ivedilikle kontrol altına alınması son derecede önemlidir. Başlangıçta patojenitesi düşük olan kuşa özgü kimi influenzavirus suşları, kümes hayvanı toplulukları arasında dolaşmalarına olanak tanıdığına, mutasyonla patojenitesi yüksek bir suş haline alabilirler. 1983-1984'te ABD'deki salgında, önce düşük bir mortaliteye neden olan H5N2 virusu, altı ay içinde yüksek patojenite kazanarak %90'lık bir mortalite göstermiştir. Benzer biçimde 1999-2001'de İtalya'daki salgında başlangıçta patojenitesi düşük olan H7N1 virusu, 9 ay içinde mutasyon geçirerek patojenitesi yüksek bir duruma gelmiştir.

• Korunma ve kontrol:

Kuş gribini kontrol altına almak için hastalıklı ve temaslı kuşları imha edip bunları uygun bir biçimde ortadan kaldırmak, çiftlikleri karantinaya almak ve buralara çok sıkı bir biçimde dezenfeksiyon uygulamak gerekir.

Virus 56°C'de 3 saatte, 60°C'de 30 dakikada etkinliğini yitirmektedir; formalin ve iyot bileşikler gibi yaygın olarak kullanılan dezenfektanlara duyarlıdır. Canlı kümes hayvanlarının gerek ülke içinde gerekse ülkeler arasında hareketlerinin kısıtlanması da önemli bir başka kontrol önlemidir. Bu strateji, insanların virüsle temasını azaltmada yardımcı olmaktadır.

Öteki infeksiyon hastalıklarında olduğu gibi en önemli ve uygun korunma önlemlerinden birisi de dikkatli ve sık el yıkamadır. Ellerin sabun ve su ya da susuz alkol temelli el antiseptikleri kullanılarak temizlenmesi derideki infeksiyöz olabilecek maddeleri uzaklaştırır ve hastalığın bulaşmasını önler. Çiğ kümes hayvanlarının işlenmesi sırasında genel hijyen kurallarına uyulması ve etlerin pişirilerek yenmesi riski azaltacaktır. Hasta kuşun yumurtası da infekte olabilir; bu nedenle aynı önlemlerin yumurtalar için de alınması gerekir. Virus dondurmakla öldürülemeyebilir. WHO, besinlerin içindeki sıcaklık 70°C olacak şekilde pişirilmesini önermektedir. Infekte kuşların imhasıyla uğraşanların uygun giysi ve donanım kullanarak ve profilaktik antiviral alarak infeksiyona karşı korunmaları önerilmektedir.

Dolaşan virustaki antijen sürüklenmesine bağlı değişiklikleri karşılamak için grip aşısının bileşimi her yıl değişmektedir. Ancak insana özgü influenzavirus suşlarına karşı koruyucu olan bu trivalan grip aşısı, H5N1 kuş gribi virusuna karşı korunma sağlamaz. Bununla birlikte, kümes hayvanları arasında patojenitesi yüksek kuş gribi salgını yaşanan ülkelere de temas riski yüksek olan kişilere, bu aşının yine de kullanılması önerilmektedir. Böylece insana özgü influenzavirus ve kuşa özgü influenzavirus ile oluşabilecek bir ko-infeksiyon sırasında herhangi bir gen değiş tokuşu olması, dolayısıyla pandemik potansiyeli olan bir suşun ortaya çıkması olasılığı azaltılabilir.

Yeni bir virus alt tipine karşı korunma sağlayabilecek bir aşığı önemli miktarda üretmek için en az dört aylık bir süre gerekir. WHO, ivedilikle bir prototip H5N1 virusu geliştirerek önde gelen aşı üreticilerinin kullanımına sunulmak üzere WHO Global Influenza Surveillance Network laboratuvarlarıyla birlikte çalışmalara başlamıştır. Aşı hazırlamak için virus civciv embriyonunda üretilir. Ancak H5N1 tavuklar için çok öldürücü olduğu için virusun önce "tersine genetik" yöntemleriyle değişikliğe uğratılması gerekmektedir. Hasta kişilerden elde edilen virustaki kimi seçilmiş genetik bilgiler bir laboratuvar virusuyla birleştirilir. Burada amaç, koruyucu bağışıklık sağlayan, artık tavuklara için öldürücü olmayıp aşı

üretimi sırasında yeterince çoğalacak biçimde değişikliğe uğratılabilen bir virus elde etmektir. Böyle prototip bir virus üretilir üretilmez, optimum dozaj ve şemayı belirlemek için gereken klinik çalışmalara başlanabilir.

Ancak 2003'te Hong Kong'daki iki insan olgudan sorumlu olan H5N1 suşu kullanılarak geliştirilen mevcut prototip virusun, aşı geliştirilmesini hızlandırmak için kullanılmasına olanak yoktur. Çünkü 2004 Vietnam virusunun WHO laboratuvarlarındaki ilk analizi, virusun önemli ölçüde mutasyon geçirdiğini göstermektedir.

İnsanlarda kuş gribi saptandığı zaman insanlardaki kadar hayvanlardaki infeksiyonun yaygınlığı konusunda da ve dolaşmakta olan influenzavirüsüne ilişkin bilgi elde etmek gerekir. Bu bilgiler halk sağlığı açısından yapılacak risk değerlendirmesine yardımcı olur ve en iyi korunma önlemlerinin neler olacağını gösterir. Her olgunun tam olarak incelenmesi de esastır. Küresel Grip Ağı'na bağlı üyeleri ile birlikte WHO ve diğer uluslararası kuruluşlar, bu konularda bir işbirliği içindeyse de, halk sağlığına ilişkin risklerin kontrol altında tutulabilmesi, etkilenen ülkelerin kendi epidemiyolojik araştırma ve laboratuvar olanaklarına ve yürürlükte olan olanakların yeterliliğine de bağlıdır.

Bütün bu etkinlikler, pandemik bir suşun ortaya çıkması olasılığını azaltsa da, başka bir grip pandemisini önlemenin mümkün olup olmadığı sorusunu kesin bir biçimde yanıtlamaya olanak yoktur.

Bugün için yapılması gerekenler şöyle özetlenebilir:

- Hastalığın kuşlardaki dağılımının incelenmesi
- Göçmen kuşların hareketlerinin izlenmesi
- Riskli bölgelerden kuş ve kuş ürünlerinin alışverişinin durdurulması
- Doğu Asya'da H5N1 virusu salgınlarının saptandığı ülkelere gidenlerin, kümes hayvanları çiftliklerinden, canlı kuş satılan yerlerden ve kontamine olması olası yüzeylerden uzak durması

- Tanı için testlerin geliştirilmesi
- Ulusal laboratuvar ve sürveyans sisteminin güçlendirilmesi.
- Etkin bir aşı üretimi için çalışmalar yapılması.

CDC'ye göre aşağıdaki ölçütleri karşılayan hospitalize hastalarda influenzavirus A H5N1 infeksiyonu yönünden test yapılması gerekmektedir:

- a. Radyolojik olarak kanıtlanmış pnömoni, akut solunum sıkıntısı sendromu (ARDS) ya da başka bir tanı konulmamış

ağır solunum yolu rahatsızlığı VE

- b. Belirtilerin başlamasından önceki 10 gün içinde kümes hayvanlarında ve/veya insanlarda belgelenmiş H5N1 kuş gribi olan bir ülkeye seyahat öyküsü.

Aşağıdaki ölçütlere uyan hospitalize ya da ayaktaki hastalarda ise kuş gribi (H5N1) yönünden test yapılması için olguya göre karar verilmesi önerilmektedir.

Vücut sıcaklığının >38°C olduğunun belgelenmesi VE

Öksürük, boğaz ağrısı, nefes darlığı yakınmalarından bir ya da birkaçının olması VE

Belirtilerin başlamasından önceki 10 gün içinde H5N1'den etkilenmiş bir ülkede kümes hayvanları (örneğin bir kümes hayvanı çiftliğini, evdeki bir kümesi ya da bir kuş pazarını ziyaret etme) ya da bilinen veya kuşkulu bir kuş gribi (H5N1) olgusu ile temas öyküsü.

WHO, H5N1'e ilişkin yayımlanmış araştırma bulgularını 8 Temmuz 2004'te özet olarak duyurmuştur. Buna göre virus Çin'in güneyindeki evcil ördeklere yaygın olabilir; kümes hayvanlarının yanı sıra yabancılarda bulunmakta; her salgınla insanlarda görülen hastalığın şiddeti daha da artmaktadır ve hastalık insan sağlığı için ciddi bir tehdit haline gelmektedir. Bu özette hastalığı önlemek ve kontrol altına almak isteyen ülkelere yönelik tavsiyeler de yer almaktadır.

Kaynak: <https://www.klimik.org.tr/bilgi-merkezi/kus-gribi-avian-influenza/>

MYCOPLASMA GALLISEPTICUM

ENFEKSİYONUNA KARŞI KORUYUCU HEKİMLİK

MG, diğer adı ile CRD (Kronik Solunum yolu Enfeksiyonu) tüm dünyada özellikle yumurtacı sürülerde, hem yaygınlığı hem de yüksek bulaşma oranı ile kendisinden bahsettiren bakteriyel bir hastalık olarak, ülkemizde de çokça gözlenen ve eradike edilmesi gereken bir kanatlı hastalığı...

Ülkemizde ve tüm dünyada yumurtacı sürüler %60-%70'lere varan pozitiflik gösterebilmekte olup, oldukça yaygın bir enfeksiyon olduğu bilinmektedir. Hem horizontal hem de vertikal olarak bulaşabilmektedir.

MG yönünden pozitif olan sürülerin antibiyotik kullanımı ile negatifleştirilebilmesi mümkün olmayıp, antibiyotikler ile sadece baskı altına alınabilir ve kısa süreliğine klinik semptomların görülmesinin önüne geçilebilir. Stres, havalandırma vb. koşulların yönetiminde oluşabilecek olumsuzluklar da tekrarlayan klinik tabloya ve üretim dönemi boyunca tekrarlayan antibiyotik kullanımlarına sebep olabilmektedir.

Yüksek tedavi maliyetinin yanında yumurta verim düşüklükleri, iskarta yumurta sayısındaki artışlar ile beraber milyonlarca liralık ekonomik kayıplar yaşanabilmektedir. Ayrıca koruma programları ile, kullanılan antibiyotiklere karşı direnç gelişiminin yaşanabileceği hususu da önem teşkil etmektedir.

MG enfeksiyonunun kendi başına oluşturduğu kayıplar bir kenara bırakılarak madalyonun diğer yüzünü değerlendirmek gerekir ise; MG'nin kanatlılar için korunması elzem olan solunum yolu ajanlarına karşı oluşturabileceği predispozisyonlardan da bahsetmek önemlidir. ND,IB,ILT veya SHS gibi ekonomik yönden büyük kayıplara sebebiyet veren viral ajanların MG pozitif sürülerde verebilecekleri zarar çok daha yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. MG pozitif sürülerde bahsi geçen hastalıklar ile mücadele için uygulanan özellikli canlı aşuların tam kapasite ile değerlendirilemeyeceği ihtimali de göz önünde tutulması gereken önemli bir noktadır. Ayrıca sekonder bakteriyel enfeksiyonların başında gelen E.Coli enfeksiyonlarının da sık bir şekilde tekrarına ve antibiyotik kullanım ihtiyacının artmasına sebebiyet vermektedir.

"Ticari tavukçuluk üretiminde yeterli bağışıklık sağlayan en düşük virulense aşı suşunun kullanımı konusu güçlü bir argümandır. Aşılamanın ardından reaksiyon olmaması, ticari yumurta üretimi için civcivlerin yetiştirilmesinde bir avantaj olabilir. Eradikasyonun MG kontrolünün tercih edilen yöntemi olduğu vurgulanmalıdır. Bununla birlikte canlı aşı suşları, eradikasyonun zor olduğu çok yaşlı (multiage) üretim durumlarında değerlidir." (AVIAN DISEASES 37:981-987)

MG mücadelesinin en önemli basamaklarından biri biyogüvenlik önlemlerinin ön plana çıkarılmasıdır. Bunun yanında MG negatif sürüler aşılanarak saha enfeksiyonuna karşı koruma altına alınabilir.

İdeal MG aşı özelliklerinden bazıları: (Rev. sci. tech. Off. int. Epiz. 15 (4), 1527-1553)

- Güvenilir olmalı ve hastalığa sebep olmamalı
- Sahada saçılım yapmamalı
- Marker olmalı
- Uzun süren bağışıklık sağlamalı
- Kullanımı kolay olmalı
- Depolama için çok özel şartlara ihtiyaç duyulmamalı
- Sürü performansını etkilememeli

KULLANICI VE SAHA GÖRÜŞLERİ

Tuncer TUTAR | AB Gıda, Veteriner Hekim

"MG enfeksiyonuna karşı yaptığımız aşılamaın ardından, klinik enfeksiyon yaşama oranı ve enfeksiyona bağlı verim kayıpları hatırı sayılır biçimde azalmıştır."

Dr. Burcu TUĞ | CP Hayvan Sağlığı Genel Müdürü, Veteriner Hekim

"Yumurtacı tavuklarda tedavisi mümkün olmayan ve ekonomik kayıp oranı çok yüksek olan MG enfeksiyonu ile mücadelede en verimli çözüm yolunun aşılama olduğu gerçeği, göz önünde bulundurulması gereken önemli bir noktadır."

Süleyman Cengiz | Matlı Gıda Grubu Koordinatörü

"Klinik MG enfeksiyonuna karşı aşılama ile verdiğimiz mücadeleyle beraber, enfeksiyona bağlı verim kayıplarının önüne geçilmiştir. Ayrıca uyguladığımız MG aşısının, farklı viral hastalıkların etkisini de azalttığını düşünüyoruz."

Tarım ve Orman Bakanı Pakdemirli Lezita'yı ziyaret etti

→ **Tarım ve Orman Bakanı Dr. Bekir Pakdemirli, Lezita'nın İzmir Kemalpaşa'daki üretim tesislerinde incelemelerde bulundu. Abaloğlu Yem-Soya ve Tekstil Sanayi A.Ş. Yönetim Kurulu tarafından ağırlanan Bakan Pakdemirli'ye, yaklaşık 30 ülkeye ihracat yapan ve günde yaklaşık 400 bin piliç işleme kapasitesi olan Lezita'nın küresel standartlardaki üretim tesisleri hakkında bilgi verildi.**

Abaloğlu Grubu bünyesinde faaliyet gösteren, piliç eti üreticisi Lezita, Tarım ve Orman Bakanı Dr. Bekir Pakdemirli ve beraberindeki heyeti İzmir Kemalpaşa'daki üretim tesislerinde ağırladı. İzmir Kemalpaşa Belediye Başkanı Arif Uğurlu'nun da eşlik ettiği ziyarette heyet, Yönetim Kurulu Üyeleri Ender Abaloğlu, Baha Abaloğlu, Ergun Abaloğlu ve Abaloğlu Gıda Grubu İş Ünitesi Genel Müdürü Mustafa Özdil tarafından karşılandı. 100 bin metrekarelik alana kurulu tesiste üretim süreçleri ve kullanılan teknolojilerle ilgili bilgi alan Bakan Pakdemirli ayrıca Lezita'nın yeni ürünlerini tattı.

Abaloğlu Gıda Grubu İş Ünitesi Genel Müdürü Mustafa Özdil yaptığı konuşmada, Lezita'nın piliç eti pazarında ilk 5 oyuncudan biri olduğunu belirterek Kemalpaşa üretim tesislerinin günde yaklaşık 400.000 adet piliç işleme kapasitesine sahip olduğunu söyledi. Tesiste 5 farklı kategoride üretim yaptıklarını belirten Özdil, "Ürünlerimizi yaklaşık 30 ülkeye ihraç ediyoruz. Lezita olarak hedeflerimize ulaştığımız bir yılı daha geride bıraktık. Türkiye'nin en büyük 53. sanayi

kuruluşu olan Abaloğlu grubunun sağlam altyapısı ve deneyiminden aldığımız gücün de desteği ile 2018 yılını sektörün üzerinde büyüme ile kapatırken, Türkiye pazarındaki pazar payımızı %10 seviyelerine taşıdık. Yenilikçi, pratik piliç ürünleri pazarında ilk iki firmadan biriyiz" dedi.

'Hayatı kolaylaştıran yenilikçi ürünler sunuyoruz'

Tüketicilerden ilham alarak geliştirdikleri yenilikçi ürünlerle besleyici ve pratik çözümler sunduklarını söyleyen Mustafa Özdil, Lezita olarak 3 binin üzerinde kişiye doğrudan, on binlerce kişiye dolaylı istihdam sağladıklarını dile getirdi. Özdil, "Teknolojik altyapı, gıda güvenliği ve sağlıklı ürün üretimi konusunda dünya standartlarını sağlamak amacıyla piliç eti üretiminde bilgi birikimimizi sürekli geliştiriyor ve artırıyoruz. Yemden kuluçka sürecine, üretim tesisinden nakliye, ürünün yumurtadan sofraya gelene kadarki tüm sürecini takip eden entegre bir tedarik zincirine sahibiz. Yüksek standartlara sahip laboratuvarlarımızda, tedarik ettiğimiz hammaddelerden son ürüne kadar tüm girdi ve proseslerin spesifikasyon uygunluğu test ediliyor. Sürdürülebilir kalitede, güvenli gıda üretimi ilkesiyle operasyonun her aşaması, alanının uzmanı gıda mühendislerimiz ve veteriner hekimlerimiz tarafından kontrol edilip, onaylanıyor" bilgisini verdi. Herkesin iyi beslenebilmesi hedefiyle tüketicilerine istedikleri ürünü, istedikleri miktarda ve her zaman ulaşılabilir kılmaya büyük önem verdiklerini vurgulayan Mustafa Özdil, "İşlenmiş piliç eti sektörünün lideri olma yolunda emin adımlarla ilerliyoruz" diye konuştu.

Lezita Hakkında

Türkiye'nin 53. büyük sanayi kuruluşu olan Abaloğlu Grubu bünyesinde faaliyet gösteren Lezita, Abaloğlu'nun sektördeki deneyiminden aldığı güçle piliç eti pazarında ilk 5, ileri işlenmiş yenilikçi ürünler pazarında ilk 2 oyuncudan biridir. İzmir-Kemalpaşa'da, toplam 100.000 metrekarelik alanı ile Türkiye'nin en modern et entegre tesisinde piliç eti ve ileri işlenmiş et üretimi yapan Lezita, saatte 25.500, günde 400.000 adet üzerinde piliç işleme kapasitesine sahiptir.

2006 yılından bu yana istikrarlı bir şekilde büyüyerek sektöründe en çok tercih edilen ve sevilen markalardan biri haline gelen Lezita, güçlü satış ağı sayesinde tüm Türkiye'deki ulusal ve yerel zincir mağazalarda, toplu tüketim ve perakende kanallarında ürünlerini tüketicilerle buluşturmaktadır.

Lezita; yenilikçi ürünlerinin itici gücüyle 2018 yılını sektörün üzerinde büyüme ile kapatırken, cirosunun önemli bir kısmını ileri işlenmiş ürünlerden elde etmektedir. Ürünlerini 30'dan fazla ülkeye ihraç eden ve 3000'den fazla kişiye iş olanağı sağlayan Lezita, yenilikçi atılımları ile pazar lideri olmayı hedeflemektedir.

YUM-BİR Yönetimi Gaziantep'de Üreticiler ile Buluştu

➔ Yum-Bir Yönetimi son birkaç yılda önemli yumurta üretim merkezlerinden biri haline gelen Gaziantep'te 15 Mart 2019 tarihinde üreticiler ile bir araya geldi.

Ege Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sayın NecGaziantep Yumurta Üreticileri Birliği Başkanı Kenan Uygur'un ev sahipliğinde bir araya gelen Yum-Bir Yönetim Kurulu üreticiler sektörün meselelerini tartıştı. Toplantı Gaziantep

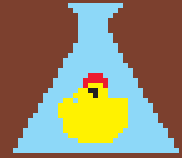
Yum-Bir Başkanını Kenan Uygur'un hoş geldin ve Yum-Bir Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Afyon'un açılış konuşmaları ile başladı. Toplantı Genel Sekreter Hüseyin Sungur Merkez Birliğin geçmiş on yıllık çalışmalarını anlatan bir sunumu ile devam etti. Toplantıda ayrıca YUM-BİR Yönetim Kurulu Üyesi Derya Pala da yumurtanın tüketiminin artırılmasına dönük yapılacak olan iletişim çalışmaları ve hakkında bilgiler verdi. Bu kısa bilgilendirmeden sonra

üreticiler yaşadıkları sorunları ve Yum-Bir den beklentilerini aktardılar.

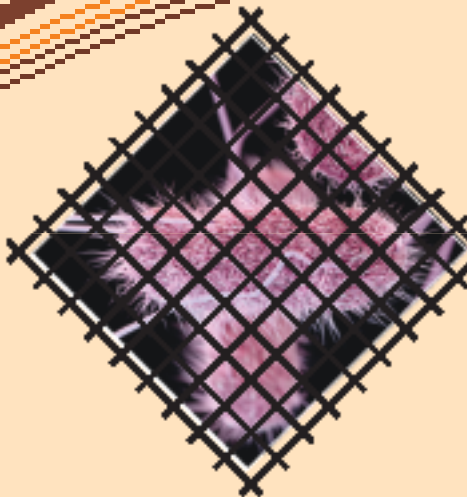
Kalite mısır tedariki konusunda TMO'nun kendilerine yardımcı olmasını isteyen üreticiler, karlı ve sürdürülebilir bir yumurta sektörü için üretim planlamasına ihtiyaç olduğunu belirttiler. Toplantıda ayrıca yumurta tüketicilerine dönük bir algı araştırması ve televizyonlarda yumurta-ya dönük programlar yapılması kararları alındı.

PHYTOMIS CAROB SF

Salmonele İnhibitörü

NISTAV

NISTAV

TÜRKİYEMBİR 36. Olağan Genel Kurulu: Başkan Karakuş Güven Tazeledi

➔ **Türkiye Yem Sanayicileri Birliği 36. Olağan Genel Kurulu'nu 9 Nisan 2019 tarihinde Ankara Sheraton Otel'de gerçekleştirdi.**

İki yüz katılımcının bulunduğu 36. Olağan Genel Kurul'a TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Yunus Kılıç, TMO Genel Müdürü Ahmet Güldal, Gıda ve Kontrol Genel Müdürü Mümtaz SİNAN'ın yanı sıra, Tarım ve Orman Bakanlığı yetkilileri, sivil toplum kuruluşlarının başkanları, akademisyenler, TÜRKİYEMBİR üyeleri, sektör temsilcileri ve paydaşları ve basın mensupları iştirak etmiştir.

Saygı duruşu ve İstiklal Marşı sonrasında açılış konuşmaları Türkiye Yem Sanayicileri Birliği Başkanı M. Ülkü KARAKUŞ, Gıda ve Kontrol Genel Müdürü Mümtaz SİNAN, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürü Ahmet Güldal ve TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Yunus Kılıç tarafından yapılmıştır.

M.Ülkü KARAKUŞ konuşmasında; karma yem sektörünün güncel durumu ve geleceğine ilişkin görüşlerini paylaşmıştır. Dünyada nüfus ve gelir artışı ile gıda talebinin de arttığına ve orman alanlarının bir kısmının tarım alanlarına dönüştürüldüğüne dikkat çekmiştir. Sektörü bekleyen zorluklar arasında iklim değişikliği, kaynakların kıtlığı, kullanılan zirai ilaçların toprakta yarattığı kirlilik, köyden kente göçün artışı ve toplum algısının yanlış yönlendirilmesi gibi unsurların yer aldığını belirtmiştir.

Karma yem sanayiinin bir ara sektör olarak bitkisel ve hayvansal üretimin devamlılığına katkı sağladığını, verimliliği arttırdığını, çevreyi koruduğunu vurgulamıştır.

Ülkemizde karma yem üretiminin son 20 yılda %358 arttığını belirten Karakuş, Türkiye karma yem sanayiinin 2018 yılında ulaştığı 25 milyon tonluk üretimi ile AB ülkeleri arasında birinci sıraya yükseldiği müjdesini katılımcılarla paylaşmıştır. Dünya sıralamasında da 2018 yılı itibarıyla 7. sırada yer aldığımızı, sektörün hedefinin ilk aşamada 5. sıraya yükselmek olduğunu ifade etmiştir.

Karma yem üretimi yapan 500'ün üzerinde fabrikanın ve 25 milyon tona ulaşan üretimin olduğu bir sektörde serbest piyasa ekonomisinin, kalite ve fiyat açısından tam anlamıyla oturmuş olduğunu dile getirmiş ve kalitesiz üretim

yapanların piyasadan doğal olarak silindiğini vurgulamıştır. Dolayısıyla serbest piyasa ekonomisinden taviz verilmeden üretime devam edilmesinin öneminden bahsetmiştir.

Tarım ve Orman Bakanlığı, TMO ve diğer ilgili kamu kuruluşları ile birlikte karşılaşılan zorlukların üstesinden gelinmeye çalışıldığını ve bu kuruluşların desteğinin sektör için her zaman çok önemli olduğunu ifade etmiştir. Birbirini dinleme be anlama refleksinin bu sorunların giderilmesinde faydalı olduğu belirtmiştir.

Tarım ürünleri ihracatında Afrika ve Arabinistan pazarlarının ülkemiz için önem taşıdığını, bu anlamda Türkiye'yi tarımsal ürün ticaretinde lojistik merkezi haline getirebilmenin büyük hedeflerimiz arasında olması gerektiğini vurgulamıştır.

Biyoteknoloji konusuna da değinen Karakuş, dünyada transgenik ürün sayısının sürekli arttığını AB'de onaylı gen sayısı 100'ü aşmışken bizde bu rakamın 36 olmasının ticarete aksamlara neden olduğunu, bu sorunun çözümünde Tarım ve Orman Bakanlığının yardımının sektör için çok önemli olduğunu ifade etmiştir.

Karma yem sektörünün 2023'e kadar öncelikli hedefinin ihracat olduğunu vurgulayan KARAKUŞ, önümüzdeki 10 yıl içinde karma yem sanayiinin ihracatta patlama yapacağı öngörüsünü de katılımcılarla paylaşmıştır.

Gıda ve Kontrol Genel Müdürü Mümtaz SİNAN konuşmasında, ülkemizin hayvansal üretiminde yem sanayiinin öneminin büyük olduğunu ifade etmiş, ülkemiz tarımı ile ilgili coğrafyamıza uygun adımlar atılması gerektiğini dile getirmiştir.

Devletin denetleyici pozisyonu sektörü bazen rahatsız etse de, Bakanlık olarak sektörü

ortakları gibi gördüklerini ve hep beraber başarılı olmayı hedeflediklerini dile getirmiştir.

TMO Genel Müdürü Ahmet GÜLDAL, yem sektörünü başarısından ötürü tebrik ederek sözlerine başlamıştır. Piyasaları yakından takip ederek, sektör paydaşlarının görüşlerini de alarak piyasayı regüle etme görevlerini yerine getirdiklerini dile getirmiştir.

2019-2020 döneminde buğdayda geçen yıla yakın bir üretim, arpa üretiminde biraz artış olmasını beklediklerini dile getirmiştir.

İthalat bağımlılığının fiyat artışlarını ciddi derecede etkilediğini ifade etmiştir.

TBMM Tarım, Orman ve Köyişleri Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Yunus Kılıç konuşmasında, Kırsal nüfusun giderek azaldığını ve artık kırsalda üretim yapan çok az nüfusun şehir nüfusunu beslemek için yeterli üretimi yapamadığını ve bu yüzden entansif üretimin önemli olduğunu, yem sektörünün de bu anlamda önemli bir konuma sahip olduğunu ifade etmiştir. Tüm hayvansal üretime giden yolun yem sektöründen geçtiğini dile getirmiştir.

Yem sektörünün önünün açık olduğunu, karşılaşılan sıkıntılarla ilgili toplumun ve meclisin bilgilendirilmesi konusunda yem sektörüne destek vermeye hazır olduklarını belirtmiştir.

Açılış konuşmalarının ardından, geçtiğimiz ay vefat eden, sektörümüze büyük emeği geçmiş, TÜRKİYEMBİR kurucularından Orhan ABALIOĞLU için bir anma gerçekleştirilmiştir. Sektörümüz adına, merhum Orhan ABALIOĞLU anısına ailesine sunulan onur plaketi, oğlu Baha ABALIOĞLU'na M.Ülkü KARAKUŞ ve sektöre emeği geçen katılımcılar tarafından takdim edilmiştir.

Toplantının ikinci yarısında yapılan oylama ile Sayın Ülkü KARAKUŞ, yönetim kurulu üyelerinin oy birliği ile yeniden TÜRKİYEMBİR Yönetim Kurulu Başkanı olarak seçilmiştir.

Toplantı sonrasında gala yemeğine ayrıca, TOBB Başkan Vekili Mehmet BÜYÜKSİMİTÇİ, Ankara Ticaret Odası (ATO) Başkanı Gürsel Baran, ATO Yönetim Kurulu üyeleri ve ATO Hayvansal Üretim Komitesi üyeleri de katılmıştır.

TÜRKİYEMBİR 36. Olağan Genel Kurulu gala yemeği, Niran ÜNSAL'ın sahne performansı eşliğinde gerçekleşmiştir.

TÜRKİYE'NİN LİDER SANAYİ KURULUŞLARINDAN

Abaloğlu Grubu'nun Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Abaloğlu Vefat Etti

→ Türkiye'nin lider sanayi kuruluşları arasında bulunan Abaloğlu Grubu'nun kurucusu ve Yönetim Kurulu Başkanı Orhan Abaloğlu, 3 Mart Pazar günü hayata veda etti. Orhan Abaloğlu'nun cenazesi, 4 Mart 2019 Pazartesi günü Denizli'de Müftü Ahmet Hulusi Efendi Camii'nde ikinci namazına müteakip kaldırıldı.

Orhan Abaloğlu, ülkemizin ilk özel sektör yem fabrikasını kurarak Türkiye ekonomisi açısından önemli bir başarıya imza attı. Orhan Abaloğlu'nun 50 yıl önce Denizli'de kurduğu fabrika ile yem sanayine adım atan Abaloğlu Grubu, daha sonra Biga, Polatlı, Mersin, Samsun, Turgutlu, Konya ve Burdur fabrikalarıyla büyüdü. Grup, yem sanayiinde sektör lideri olarak Anadolu'da ekonominin ve istihdamın gelişimine katkıda bulunuyor.

Orhan Abaloğlu'nun vizyonu doğrultusunda girişimcilik ve sanayicilik faaliyetlerini ileriye taşıyan Abaloğlu Grubu, 1969 yılında Denizli'de kurulan yem fabrikasının ardından tarım, hayvancılık ve gıda sektörlerindeki girişimleriyle büyümesini sürdürdü. Abaloğlu, 2006 yılında gıda sektörüne adım atarak Lezita markası ile Türkiye'nin en modern et entegre tesisini ülkemize kazandırdı. Piliç eti ve ileri işlenmiş et üretimiyle faaliyetlerine başlayan Lezita, günde yaklaşık 400 bin adet piliç işleme kapasitesine ulaştı. Abaloğlu Grubu tarafından, 2009 yılında ekonomiye kazandırılan Lezita Balık, balık yemi ve balık üretimi ve işlenmesi alanlarında faaliyet gösteriyor.

Türkiye'nin en büyük 500 sanayi kuruluşu sıralamasına 2007 yılında 219'uncu olarak giren Abaloğlu Grubu, 2018 yılı itibarıyla 53'üncü sırada bulunuyor. Grup, Ege Bölgesi'nin en büyük sanayi kuruluşları arasında ise 5'inci sırada yer alıyor. Hayırsever kimliğiyle bilinen Abaloğlu eğitim, çevre ve kültür gibi birçok toplumsal sorumluluk alanında da çalışmalar yaptı. Orhan Abaloğlu öncülüğünde kurulan ABALIOĞLU YEM İlköğretim Okulu, Orhan Abaloğlu Endüstri Meslek Lisesi, Cedide Abaloğlu Anadolu İmam Hatip Lisesi, Necla-Ergun Abaloğlu Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Filiz Abaloğlu Anadolu Lisesi, Oya-Ender Abaloğlu Anadolu Lisesi, Pınar-Baha Abaloğlu Anadolu Lisesi ile birçok öğrenciye çağdaş eğitim imkanı sunuyor. Or-

han Abaloğlu, eğitimin yanı sıra kültür ve çevre alanında da Abaloğlu Yem Korusu, Abaloğlu Hatıra Ormanı, Denizli Horozu Koruma Projesi gibi pek çok sosyal sorumluluk projesine imza atmıştır.

Orhan Abaloğlu, Türkiye'nin lider kuruluşlarından biri olan grubun başarı öyküsünü şöyle özetliyordu: "Bir avuç arkadaşımın Denizli'deki ilk fabrikamızda ürettiğimiz yemleri, çuval çuval arabamın bagajına atıp, kahve kahve dolaşarak satmaya çalıştığımız günlerden bugüne geldiğimizde Abaloğlu, iki bini aşkın çalışanı ile pazar lideri olduğu yemin dışında tarım, hayvancılık ve gıda sektörlerinde sürdürdüğü faaliyetlerle ülkemizin en büyük sanayi kuruluşları arasında yer alıyor."

Kümes Hayvancılığı Üretimi, Şubat 2019

Yumurta Üretimi 1,6 Milyar Adet Olarak Gerçekleşti

Tavuk yumurtası üretimi Şubat ayında bir önceki aya göre %6,7 azalırken, bir önceki yılın aynı ayına göre %2,6 arttı.

Kesilen tavuk sayısı 91 milyon, kesilen hindi sayısı ise 413 bin adet oldu.

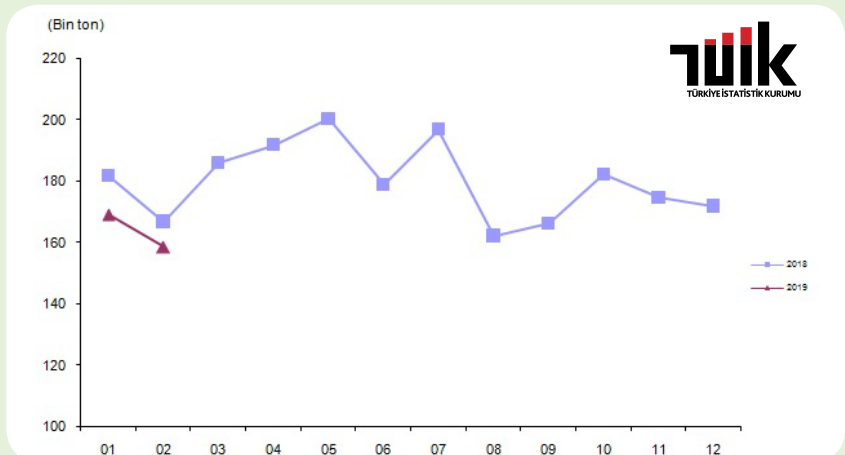
Kesilen tavuk sayısı Şubat ayında bir önceki aya göre %5,7, bir önceki yılın aynı ayına göre %2,7 azaldı. Şubat ayında kesilen hindi sayısı ise bir önceki aya göre %4,1, bir önceki yılın aynı ayına göre %5,9 azaldı.

Tavuk eti üretimi 158 411 ton, hindi eti üretimi ise 4 291 ton olarak gerçekleşti

Tavuk eti üretimi Şubat ayında bir önceki aya göre %6,2, bir önceki yılın aynı ayına göre %4,9 azaldı.

Şubat ayında hindi eti üretimi ise bir önceki aya

Tavuk Eti Üretim Miktarı, Şubat 2019

göre %15,5, bir önceki yılın aynı ayına göre %7,6 azaldı.

ILT (İNFEKSİYÖZ LARİNGOTRACHEİTİS / BULAŞICI GİRTLAK VE SOLUK BORUSU İLTİHABI

Sevgili tavuksever (Türkçemize tavuk doktoru tarafından hediye edilen yeni sözcük) dostlarım, son aylarda tavuklarda görülen ve maalesef yüksek ölüm oranı ve verim kaybıyla seyreden solunum yolu enfeksiyonlarından biri olan ILT hastalığındaki güncel durumu anlatmak istiyorum bu yazımda size (ILT de ND gibi insan sağlığına olumsuz hiçbir etkisi olmayan, ete yumurtaya geçmeyen bir hastalıktır). Bu hastalık sektöre başladığım 90'lı yıllardan itibaren son 4-5 yıla dek görülüyordu ülkemizde. Tıpkı diğer bulaşıcı solunum yolu enfeksiyonları gibi..

ILT dünyanın değişik coğrafi bölgelerinde uzun yıllardan beri görülen bir hastalık. Ülkemizdeki kanatlı popülasyonu ve sektörü geliştikçe birçok hastalık gibi o da ülkemizde görülmeye başladı. Burada yine literatür bilgisi vermek yerine ND yazımda yaptığım gibi mücadele yöntemleri üzerinde duracağım.

Bu mücadele yöntemlerini sizlere en doğru biçimde aktarabilmek için epey güncel yayın okudum, aşı firmalarındaki meslektaşlarımla ve sayın hocam Prof. Dr. Tayfun Çarlı ile uzun uzun görüşmeler yaptım. Gelelim derlediğim bilgilerin özetine, size gerekli olan kısmına...

Öncelikle bildiğiniz üzere biyogüvenlik önlemleri çok önemli tüm bulaşıcı hastalıklarda olduğu gibi. Ama sözde değil bayağı sıkı önlemler. Örneğin çoğumuzun yaptığı gibi aman kesime gönderelim, hastalık tam geçmedi ama hazır müşterisi çıktı, yarkaları satıverelim gibi günlük hesapların yapılmadığı biyogüvenlik önlemlerinden söz ediyorum. Aksi takdirde, olan meydana, hastalık dün Afyon'da, Konya'da bugün Bandırma'da İzmir'de...(Hoş, sorsak kimsede hastalık yok ya !)

Sevgili dostlarım inanın bu hastalığın da şakası yok, dün İnfluenza ile yaşadıklarımıza neredeyse benzer olumsuz bir deneyimi yaşamak üzereyiz. Fakat bu defa İnfluenza'daki kadar çaresiz değiliz; çünkü hastalık etkeni virüs öyle habire değişme eğiliminde değil ve elimizde silah olarak kullanabileceğimiz epeyce aşı çeşidi var. Yeni çalışmalar da bir yandan devam ediyor.

Peki son 4-5 yıldır görüyor olduğumuz bu hastalığa karşı biz nasıl bir kontrol, koruma stratejisi uyguladık ülkemizde, biliyor musunuz ?

Açıkçası ben de çok iyi bilmiyordum (malum, oğlumu büyütüyordum o aralarda); ama araştırdım, soruşturdum öğrendim. Hastalığın ilk çıkışında ülkemizde hiçbir ruhsatlı ILT aşısı yokmuş.Yum-Bir çaresizlik içindeki üreticilerin imdadına yetişerek kısa süre içinde aşının özel izinle ithal edilmesini gel sağlamış. Bir süre sonra Ceva ve MSD aşı firmalarının yaklaşık son on yıldır ürettiği modern vektör aşılar özel izinle ithal edilmiş ve kullanılmaya başlanmış. Bunlardan birisi kuluçkada Marek'le birlikte yapılan aşı, diğeri ise sadece Ceva'da bulunan ve yarka döneminde Çiçek Hastalığı'yla birlikte yapılan vektör aşı. Bu mükemmel aşılar tam da tahmin ettiğiniz gibi hayvanların tek tek yakalanıp enjeksiyon yolu ile yapılıyor ve klasik aşılarla göre bir miktar daha pahalı ve kullanımı pratik değil (Bundan dolayıdır ki dünyadaki hastalık çıkan diğer ülkelerde de kullanım oranı öyle sandığımız gibi çok yüksek oranlara ulaşamamış).Diğer bir konu da kuluçkada bu aşıların yapılması ile ilgili bir koordinasyon gerekliliği. Bu sağlanamadığında civcivler ya yalnızca Marek, ya da ND+ Marek vektör aşısı ile aşılanıyor ve çiftliğe ulaştıktan sonra geriye dönüş mümkün olmuyor. Neyse ki diğer bir vektör aşı olan Çiçek+ILT aşısı yarka döneminde yapılabilir. Kuluçkadaki ILT aşısı yapılmadıysa yarka döneminde yapılabilir. Bu aşıların çalışmaya başlayıp koruma sağlamaları biraz zaman alsada uzun vadeli iyi bir koruma sağlıyorlar.

Türkiye'de hastalığın ilk çıktığı bölgelerdeki üreticiler epeyce kayba

uğradıkları için bu aşıları kuluçkada yaptırma konusunda oldukça gayret gösteriyorlar artık. Fakat henüz hastalığın görülmediği bölgelerde yine aynı şey oluyor, hazırlıksız yakalanıyorlar ILT virüsüne. Gelin görün ki bu defa yarka döneminde yapılan vektör aşı ithalatında sıkıntı olduğu için, salgın olan bölgelerdeki henüz hastalık çıkmamış kümes sahipleri, elde hayvanlara yapılacak aşı olmadığı için çaresizce virüsün onlara da gelmesini bekliyorlar. Ve geliyor. Hem de ne gelmek! Güçlenerek geliyor, yüksek oranda ölüm yapıyor ve büyük ekonomik kayıplara neden oluyor. Arayıp soruyorum Ceva firmasına Çiçek'li vektör aşı ne zaman gelir diye, 3-4 aydan önce zor diyorlar. Çok tatsız bir durum. Sıkıntı artarak devam ediyor. Damızlıklar, yumurtacılar ve broylerlerde zayıf çok.

Bu hastalık Kuş Gribi, Newcastle gibi ihbarı mecburi bir hastalık değil sevgili tavuksever dostlarım. Dolayısıyla bakanlık bu konuyu oldukça geriden takip ediyor; ateş düştüğü yeri yakıyor. Aşılama ile ilgili yaptığım araştırmalarda dünyadaki güncel uygulamaları merak ettim, bizim yeni bir aşılama stratejisi üretme gayreti göstermemizin yeterince anlamlı olmayacağını düşünerek. Sahada salgınlar görülüyorsa, yüksek oranlarda ölümler varsa kuluçkada yapılan aşının yeterli olmayacağı ve büyüme döneminde ikinci bir aşı uygulamasının yapılması gerekliliği üzerinde duruyorlar bugünlerde. Bu ikinci ILT aşısı yine vektör aşı olabileceği gibi kısa zamanda sonuç almak için ve pratik kullanımından dolayı "canlı aşılar" oluyor çoğunlukla.

Ülkemizde sadece kuluçkada aşı yapılmış sürülerde de ILT salgınlarında dikkat çekici ölümler görülüyor ne yazık ki. Bu da yeni yaklaşımın yani büyüme döneminde de ikinci bir ILT aşısının yapılmasının anlamlı olduğunu gösteriyor. Hastalık karşısında bu kadar çaresizce beklemek benim o kadar ağrıma gitti ki canlı aşının ülkemizdeki durumunu araştırmaya başladım. Yumbir'den Hüseyin hocam sağolsun her zamanki centilmenliği ve özverisiyle bu konuyla ilgilendi ve bakanlıkla görüştü. Yanıt; aşı firmalarından bugüne dek herhangi bir ruhsat başvurusu yok. Bizimse bu konuyla ilgili şimdilik olumsuz bir yaklaşımımız yok.

Bulduğum bölgede canlı aşı kullanımını dile getirdiğim için şaşırtıcı tepkiler aldım dostlarım. Meğerse herkes literatürleri takip ediyor, canlı aşıların ne denli "tehlikeli" olduğunu biliyormuş!

Bakalım neymiş bu canlı aşılar... İki tip canlı aşı üretiliyor, neredeyse aşı firmalarının hepsinde var. Yumurta ve doku kültürü kökenli aşılar bunlar. Hemen hemen benzer özellik taşımalarına rağmen, son çalışmalarda, yumurtlama dönemine yakın, geç dönemde (20 . hf) uygulandığında yumurta kökenli canlı aşıların daha etkili olduğu belirlenmiş. Canlı aşılar hayvanlarda kısa zamanda çok iyi bağışıklık oluşturuyor ve koruma oranları oldukça yüksek. Ancak literatürleri takip eden bazı dostlarımın da öğrendiği gibi aşılama sırasında aşığı alamayanlar, aşının saçılımıyla latent enfeksiyona maruz kalıyorlar, bu geriye pasaj olarak adlandırılıyor ve bu pasajların sonunda aşı virüsünün hastalık virüsüne dönüşümü haftalar, aylar bazen de yıllar alabiliyor. Fakat bu dönüşüm illa ki oluyor. Saha virüslerinin bir bölümünün aşı virüsü orijinli oldukları moleküler testlerle saptanmış ve canlı aşıların sadece salgınların görüldüğü bölgelerde kullanılması daha güvenli olduğu belirtiliyor bu sözkonusu literatürlerde.

Ama hiçbir literatürde ILT salgınlarında sakın ola ki endemik (bölgesel) bile olsa canlı aşı kullanmayın demiyor dostlarım. Sizlere Gumboro hastalığında hot (sert) aşıların Türkiye'deki kullanımıyla ilgili anılarınızı hatırlatmak isterim. Sahadaki Gumboro virüsü o kadar güçlenmişti ve o kadar çok ölüm meydana getiriyordu, buna rağmen hot aşılarından korkuyorduk. Bugünkü durum malum.. (Ancak her bölgede her yaşta anacın civcivine hot aşı kullanımının olumsuz etkilerini gözardı ediyoruz maalesef)

ILT ile mücadelede bakanlık, üreticiler ve klinisyen meslektaşlarımız birlikte hareket etmesi gerekiyor. Tüm bulaşıcı kanatlı enfeksiyonlarda olduğu gibi ILT'de de aşı uygulamaları her bölgede ayrı ayrı değerlendirilmeli, özellikle canlı aşı kullanımları bakanlığın bilgi ve yönlendirmesiyle yapılmalıdır. Bendeniz tavuk doktorunuz naçizane canlı ILT aşılarının bir an evvel özel izinle getirilmesini ve yangın olan bölgelerde endemik olarak kontrollü bir şekilde kullanılmasını tavsiye ediyorum. Sadece vektör aşılarının kullanımıyla, eradikasyon programı (hayvan itlafı) uygulanmadığı için başarılı olunamamış ne yazık ki. Bunu söylerken Amerika' yı yeniden keşfetmiyorum. Dünya ülkelerinin deneyimlerinden yola çıkarak söylüyorum..

Kalın sağlıklıca.

Clima Europa: “AB, Avrupa Yeşil Yeni Düzeni için Taahhüt Vermeli”

➔ **Bağımsız bir sivil inisiyatif olan Clima Europa, Avrupa Yeşil Yeni Düzeni için bir manifesto yayımladı. Manifesto, tüm Avrupalıların refahı için, yeni Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu'ndan Avrupa Yeşil Yeni Düzeni'ni geliştirmeyi ve uygulamayı taahhüt etmesini talep ediyor.**

Clima Europa adlı bağımsız sivil inisiyatifi, Avrupa Yeşil Yeni Düzeni için bir manifesto yayımladı. 10 adet ilke ve eylemin de belirlendiği manifestoda Avrupa Birliği'nden (AB) Avrupa Yeşil Yeni Düzeni'ni geliştirmesi ve uygulanması konusunda taahhüt vermesi istendi.

Manifestoda, AB'nin sınırlarına rağmen Avrupa kıtası tarihindeki en yüksek düzeyde barış, güvenlik, refah, hak ve özgürlük garantisi verdiği ifade edilerek “AB, ortak yarar için barışçıl ve başarılı bir egemenlik paylaşımının eşsiz bir modelidir. Bununla birlikte, bugün Avrupa, zamanımızın en büyük küresel sorunuyla -iklim değişikliğiyle- yüzleşmek için yeterli donanımına sahip değil. Tüm insan faaliyetlerinin daha hızlı, daha derin ve daha adil bir dönüşümü olmadan - seragazi emisyonlarını azaltmak adına- zengin ve güvenli bir yaşam için şart olan istikrarlı ve yaşanabilir bir ortamı sürdürmek imkansız olacak. Atmosferdeki karbondioksit yoğunluğu

görülmemiş seviyelere ulaştı. Aşırı hava olayları; çölleşme, yükselen deniz seviyeleri ve tüm karasal ve deniz ekosistemlerinin tükenme riski gibi potansiyel olarak geri dönüşü olmayan süreçlerle birlikte artıyor. Bilim nettir: Ekolojik dönüşümü ertelemek için daha fazla zaman yok.” İklim değişikliğinin şimdiden önemli sosyal ve ekonomik aksamalara neden olduğu belirtilirken bu alanların AB'nin geleceğini şekillendiren, göçten eşitsizliğe, iş alanlarının geleceğinden kurumlarda güvene kadar önemli zorluklarla derinden bağlantılı olduğu vurgulandı. Tüm bu sorunların ise uluslararası işbirliği ile barışçıl bir şekilde çözülebileceğinin altı çizildi ve şöyle devam edildi: “İklim değişikliğini yaşayan bir dünyada tüm Avrupalı vatandaşların geleceklerini korumak için, yeni Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu, Marshall Planı'ndan beri Avrupa ekonomisinin ve toplumunun en büyük dönüşümü olan Avrupa Yeşil Yeni Düzeni'ni geliştirmeyi ve uygulamayı taahhüt etmeli.”

Avrupa Yeşil Yeni Düzeni'nin, iklim değişikliği sorununu toplumunkilerden ayırmayan sosyal ve sürdürülebilir bir Avrupa demokrasisi vizyonunu kapsadığı belirtilen manifestoda yeni düzen için şu ifadelere yer verildi: “Adil ve bilim temelli -hem Avrupa sınırlarının içinde hem de dışında- ekolojik bir dönüşüm gerçekleştirmeyi

amaçlıyor. İklim değişikliği vatandaşlar, işletmeler ve kurumlar arasında yeni bir ekolojik sosyal sözleşme gerektiriyor. Avrupa sistemi; çevresel, ekonomik ve sosyal zorlukları birlikte ele almalı ve eşitsizlikleri azaltmak ve vatandaşları dönüşümün olumsuz etkisinden korumak için sürdürülebilir ve refah üreten çözümler sunmalı.”

Manifesto çerçevesinde, Avrupa'nın geleceği için belirlenen ve alt başlıklara sahip 10 adet ilke ve eylem ise şu şekilde sıralandı:

- 1- Güvenli ve sürdürülebilir geleceğe yatırım
- 2- Adil ve ekolojik bir finans sistemi
- 3- Döngüsel ekonomiye teşvik
- 4- Toprağın altında tutmak (Keep it in the ground)
- 5- Esnek ve adil bir geçiş için iklim etkilerine karşı korumak
- 6- Herkes için güvenli ve sürdürülebilir bir ulaşımı sağlama almak
- 7- Herkes için temiz hava hakkı
- 8- Tarım ve gıdayı etraflıca düşünmek
- 9- Denizleri ve okyanusları plastikten arındırmak
- 10- Paris Anlaşması'nın uygulanmasını uluslararası ilişkilerin kabine yerleştiren yeni bir dış politika

Dünya Veteriner Hekimler Günü'nde 'Aşılamanın Önemi' Anlatılacak

➔ **Dünya Veteriner Hekimleri Birliği, 27 Nisan 2019 günü kutlanacak olan Dünya Veteriner Hekimleri Günü'nün temasını “Aşılamanın Önemi” olarak belirlemiştir. Bu tema, aynı zamanda veteriner hekimlerin halk sağlığı ve hayvan sağlığına yaptıkları katkıları da dile getirme fırsatı verecektir.**

Dünya Veteriner Hekimler Birliği'ne üye birliklerin konu ile ilgili aktivitelerinin ödüllendirileceği Dünya Veteriner Hekimleri Günü Ödüllerine başvurular devam etmektedir. Ödüllerin daha geniş kitlelere duyurulması ve ödül miktarının 2.500 ABD dolarına çıkarılması amacıyla Dünya Veteriner Hekimleri Birliği, Hayvanlar İçin Sağlık Kuruluşu ile işbirliği yapmıştır. Başvurular 27 Mayıs 2019 tarihine kadar devam edecektir.

2019 yılı Dünya Veteriner Hekimleri Günü'nün teması “Aşılamanın Önemi” olarak belirlenmiştir. Bir veteriner hekimin cephaneliğindeki en değerli silahı, aşılarıdır. Bu tıbbi ürünler hayvan sağlığını ve çiftçi gelirlerini korumaktadır.

2019 yılı Dünya Veteriner Hekimleri Günü Ödülü organizasyonuna, Dünya Veteriner He-

kimleri Birliği ve küresel çapta hayvansal tıbbi müstahzarlar alanında faaliyet gösteren Hayvanlar İçin Sağlık isimli kuruluş ortaklaşa ev sahipliği yapmaktadır. Ödül organizasyonu, aşılamanın önemi ile ilgili aktivitelerini ibraz edebilen her Dünya Veteriner Hekimleri Birliği üyesine açıktır. Yerelde yapılan hayvan aşılama kampanyaları, kamuya yönelik eğitim çalışmalarları, medya yoluyla yürütülen kampanyalar, yeni araştırmalar ya da aşılamanın önemini vurgulayan herhangi bir çalışma bu kapsamda değerlendirilecektir.

• **Tema: “Aşılamanın Önemi”**

2019 yılı Dünya Veteriner Hekimleri Günü'nün ve Ödülünün teması “Aşılamanın Önemi”dir.

Aşılama; koruyucu veteriner hekimlik, hayvan sağlığı ve refahının artırılması, insanların birçok zoonoz patojene maruz kalma riskinin azaltılması bakımından vazgeçilmez bir araçtır.

Tarihi süreçte, immunizasyon uygulamaları ve aşılama protokolleri, birçok ölümcül hastalığın prevalansını belirgin bir biçimde azaltmıştır. Aşılama yapılmaması durumunda karşılaşılan riskler gerek hayvan toplulukları ve gerekse her bir hayvan için tehdit edici olabilmektedir. Bunun yanı sıra, gelişmekte olan ve hastalık görülen ülkelerde kırsalda yaşayan hayvan yetiştiricilerinin gelirleri de bu tehlide maruz kalmaktadır. Geniş çaplı uygulanan etkili aşılama programları, antibiyotiğe duyulan ihtiyacı azaltacak ve böylece antibiyotik direncinin oluşma riskini de azaltmaya yardımcı olacaktır. Dünya Veteriner Hekimler Birliği ve Hayvanlar İçin Sağlık Kuruluşu tüm dünyada aşılama çalışmalarının insan, hayvan ve toplum sağlığına olan faydaları hakkında düzenlenecek, başta hayvan sahipleri ve yetiştiricileri olmak üzere toplumun her kesimine yönelik eğitimlerin gerekliliğine inanmaktadır. Daha fazla bilgi ve başvuru formu için:

http://www.worldvet.org/uploads/docs/wvda_2019_-_announcement_.pdf

*Çeviri: Vet. Hekim Safiye Ergin Kaya /Bingöl

Gıda Kaynaklı Hastalıklar Halk Sağlığını Tehdit Ediyor

➔ **Hayvanlardan bulaşan hastalıkların düşüş oranları durmuş, kimi örneklerde artma seyri gösterirken gıda güvenliği için toplumcu bir mücadele gerekiyor.**

Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA) ve Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi (ECDC) 12 Aralık 2018 tarihinde, zoonoz hastalıkların ve gıda kaynaklı salgınların kaynakları ve ortaya çıkış eğilimleri ile ilgili bir rapor yayımladı. 28 Avrupa Birliği (AB) üyesi ve 9 üye olmayan Avrupa ülkesinin 2017 yılına ait verilerinin değerlendirildiği raporda, en yaygın olarak gözlemlenen gıda kaynaklı hastalıklardan Campylobakter, Salmonella ve Listeria enfeksiyonlarının yanı sıra E.coli, sığır tüberkülozu, brusella, kuduz gibi zoonoz hastalıkların kaynakları ve dağılımları ile ilgili veriler de sunuldu.

Raporda özellikle gıda kaynaklı enfeksiyonların görülme sıklığında 2008 yılı itibarıyla gözlemlenen düşüşün durakladığına dikkat çekiliyor. Campylobakter ve Salmonella vakalarının görülme sıklığı son beş yılda sabit kalırken, Listeria vakalarında artış gözlemlenmiş.

Gıda kaynaklı salgınların yaklaşık yüzde 15'ine yol açan Salmonella enteritidis vakalarında 2013-2017 yılları arasında bir düşüş

yaşanmamış. Bu eğilim yumurta tavuklarında da benzer şekilde seyrediyor. Salgınların büyük çoğunluğu enfekte et ürünleri ve yumurtadan kaynaklanıyor. Düşüş eğilimi göstermeyen bir diğer hastalık da Campylobakter enfeksiyonları. Yaygın olarak bildirilen bu etken en çok tavuk eti (yüzde 37,4) ve hindi etinde (yüzde 31,5) tespit edilmiş.

Son beş yılın verilerine bakıldığında Listeria enfeksiyonlarında ise bir artış olduğu görülüyor. Özellikle yaşlıların etkilendiği bu enfeksiyonda ölüm oranı, 84 yaş üzerindeki grupta yüzde 24'e ulaşmış durumda. AB genelinde her 10 listeriyoz hastasından birinin hayatını kaybettiği bildiriliyor. Listeria etkenine en yüksek oranda balık ve deniz ürünlerinde rastlanırken, bunları hazır salatalar takip ediyor. 2017 yılında AB genelinde haftada 100 adet gıda ve su kaynaklı salgın bildirilirken, bu enfeksiyonlar AB ülkelerindeki başlıca hastalıklar arasında sayılıyor. Duyarlı gruplarda ölümle sonuçlanan listeriyoz vakalarının sayılarındaki yükselme ise endişe uyandırıyor.

Türkiye'de ise, gıda kaynaklı enfeksiyonlar ve gıda zehirlenmelerine ait yeterli ve güvenilir veriye ulaşmak zor. Bu vakalar Sağlık Bakanlığı tarafından, genel enfeksiyon hastalıkları

içinde ya da genel zehirlenmeler başlığı altında yayınlandığı için ayırt edilmeleri mümkün olmuyor. TÜİK tarafından açıklanan ölüm nedeni istatistikleri arasında "dışsal yaralanmalar ve zehirlenmeler" başlığı yer alıyor ancak bunların arasında gıda kaynaklı hastalıklara bağlı ölümlerle sonuçlanan vakaların sayısı tespit edilemiyor. Enfeksiyon kaynaklarının ve ortaya çıkış eğilimlerinin düzenli takibi için bir Gıda Güvenliği Meclisi'nin kurulması büyük önem taşıyor.

Son yıllarda artış gösteren zoonoz ve gıda kaynaklı hastalıklar toplum sağlığı açısından önemli bir tehdit oluşturuyor. Bulaşıcı hastalıkların yüzde 60'ı ve yeni ortaya çıkan hastalıkların yüzde 75'inin hayvansal kaynaklı olduğu biliniyor. Bu alandaki mücadelenin önündeki en büyük engellerden biri, gıda sektörünün kâr amaçlı işleyişinin denetim mekanizmalarını aksatması iken, küresel iklim değişikliği de vektör kaynaklı hastalıkların ortaya çıkışını ve yayılımını etkiliyor. Ortaya çıkan bu tablo, Tek Sağlık yaklaşımının önemini gözler önüne seriyor. Bu yaklaşımın hayata geçirilmesi içinse, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinden veteriner hizmetlerine, sağlık politikalarından gıda güvenliğine kadar bütünlüklü bir planlama gerekiyor.

Kaynak: <http://www.efsa.europa.eu/en/press/news/181212>

Tavukçuluk'da Yaşanan Sağlık Sorunlarına Çözüm için Proje

➔ **"Tavuk Doktoru" Veteriner Hekim Dr. Ayşegül Genç Özdemir, Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi Mikrobiyoloji Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Tayfun Carlı ile birlikte, ülke tavukçuluk sektörünün sahada yaşadığı sağlık sorunlarına çözüm üretmek için proje başlattıklarını söyledi.**

Dr. Özdemir sözlerine şöyle devam etti:

"Taş altına el koymayanların" olumsuz etkisi hakları olmadığını düşünüyorum. Sektördeki gözlemlerim neticesinde böyle bir birlikteliğin çok gerekli olduğunu düşünüyordum uzun zamandır. Benimle aynı düşünceleri paylaşan çok değerli hocamızla iyi işler yapıp memlekete faydalı olacağımıza hiç şüphem yok.

Bildiğimiz üzere özel veteriner teşhis laboratuvarlarının sayılarında önemli bir artış oldu son yıllarda. İşletmelerin bünyesinde de laboratuvarlar var. Sektörümüzde her işi kendimiz yapalım sevdası laboratuvar konusunda da son noktaya ulaşmış durumda. Her işletmenin kuluçkası, yem fabrikası, damızlık kümesleri, kesimhanesi ve de laboratuvarı oldu sonunda. Öyle ki bazılarında moleküler testler de yapılıyor. Bu gelişmeleri kesinlikle çok olumlu buluyor ve taktir ediyoruz. Ancak saha problemlerinin

artarak devam etmesi, hastalıkların daha da karmaşık hale gelip teşhisinin gittikçe zorlaşması, ölümlerin sebebinin tam olarak tespit edilemiyor, doğal olarak önlemlerin de alınmıyor olması da hepimizin bildiği bir gerçek ne yazık ki. Amacımız, teşhis ve monitoring için yapılan rutin testler ile araştırma amaçlı yapılan bilimsel testler arasındaki farkı, sektördeki meslektaşlarımızla paylaşmak, işbirliği içinde olmak..

İşte tam da bu amaçla işe koyulduk; sektörün önemli viral ve bakteriyel enfeksiyon sorunlarının, moleküler genetik metotlar yardımıyla yapılacak ve epidemiyolojik çalışmalardan elde edilecek veri analizi ile çözüleceğine inanıyoruz. Sahada uygulanan aşı programlarının bölgelere özel olarak ve periyodik olarak güncellenmesi gerekiyor. Var olan aşılarda problemlerin çözü-

lup çözülemediğinin kontrol edilmesi gerekiyor. Yeni aşı ihtiyacının sorgulanması, gerekiyorsa bölgelere özel suşlar için otovaksin üretiminin teşvik edilmesi gerekiyor. Bu konuda işletmelerde yetkili olan ve sahada aktif olarak çalışan klinisyen veteriner hekim meslektaşlarımızla birlikte çalışacağız. Hocamızın akademik yaklaşımı ve sahada çalışan arkadaşlarımızın klinik yaklaşımları ile en sağlıklı çözümü bulacağız. Kendi laboratuvarlarını kurmuş olan işletmelerin bizimle paralel çalışmalarını sağlayarak test maliyetlerini düşürmeyi ve test sonuçlarının değerlendirilmesi konusunda eğitim vermeyi hedefliyoruz. Bu amaçla hem üniversitelerden hem de güvenilir laboratuvarlardan hizmet alıyoruz. Bu birlikteliğin vatanımıza ve Türkiye Tavukçuluk Sektörüne hayırlı olmasını diliyorum..."

24 Mart Dünya Tüberküloz Günü

➔ **Tüberkülozun sağlık, sosyal ve ekonomik yıkıcı sonuçlarını önlemek, kamuoyunda farkındalığı artırmak ve küresel TB salgınına sona erdirmek amacıyla Robert Koch tarafından M. tuberculosis basilinin keşfedildiği ve hastalığın teşhis ve tedavisinin yolunu açan 24 Mart 1882 gününe ithafen her yıl 24 Mart "Dünya Tüberküloz Günü" olarak anılmaktadır.**

DSÖ tarafından 2019 yılı Dünya Tüberküloz Günü teması "Zamanı Geldi"(It's time) olarak belirlenmiştir. Dünya Tüberküloz Günü, tüberkülozu sona erdirmek amacıyla yapılan çalışmaların artırılması için önemli bir fırsat sağlamaktadır.

Tüberküloz (TB) önlenabilir ve tedavi edilebilir bir hastalık olmasına rağmen halen dünyanın en ölümcül enfeksiyon hastalığı olmaya devam etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü'nün raporuna göre 2017 yılında dünyada yaklaşık 10 milyon tüberküloz vakası ortaya çıkmıştır. Dünyaya nüfusunun yaklaşık dördte biri tüberküloz basili ile enfektedir. Bu kişilerin %10'unda, hayatlarının bir döneminde, TB hastalığının ortaya çıkması beklenmektedir. Dünyada HIV/AIDS enfeksiyonunun artması da küresel TB tehdidini artırmaktadır. Her gün, 30.000 kişi tüberküloza yakalanmakta ve 4500 kişi tüberkülozdan ölmektedir. Dünyada, küresel çabalarla, 2000 yılından bu yana 54 milyon kişinin hayatı kurtarılmış ve tüberküloz %42 oranında azaltılmıştır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) 2015 yılı sonrasında atılacak adımları belirleyerek Küresel Tüberküloz Bitirme Stratejisini ve DSÖ Avrupa Bölgesi Tüberküloz Eylem Planı 2016-2020'yi uygulamaya koymuştur 2030 yılına kadar tüm dünyada TB insidansının %90 azaltılması hedeflenmiştir.

Ülkemizde Tüberküloz hasta sayısı her yıl

yaklaşık %4-5 oranında azalmaktadır. Tüberküloz insidansı yüz binde 29,4'den yüz binde 14,6'ya düşmüştür.

Ülkemizde tüberküloza yönelik tanı ve tedavi hizmetleri tüm sağlık kuruluşlarında ücretsizdir. TB ve dirençli TB hastalarının tedavisinde kullanılan birinci ve ikinci seçenek tüm ilaçlar Sağlık Bakanlığı tarafından temin edilerek ücretsiz olarak sağlık kuruluşlarına ve hastalarımıza ulaştırılmaktadır.

Ülkemizde 2006 yılından beri tüberküloz tedavisinde Doğrudan Gözetimli Tedavi (DGT) uygulanmaktadır. DGT; Hastanın ilaçlarını doğru ve tam olarak içtiğinden emin olabilmek için her doz ilacın bir sağlık personelinin veya başka bir görevlinin gözetiminde içirilmesidir. DGT Verem Savaş Dispanserleri, Aile Sağlığı Merkezleri vb. sağlık kuruluşlarında veya hastaların evlerine gidilerek

uygulanabilmektedir. İletişim teknolojilerindeki gelişmelerden faydalanmak ve hasta uyumunu artırmak amacıyla video DGT uygulaması ülkemizde uygulanmaya başlanmıştır.

Tüberküloz hastalarının tedavilerinin uzun sürmesi, tedavi süresince işgücü kaybına uğramaları gibi sebeplerle hastalar ve aileleri psiko-sosyal desteğe ve maddi yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Bu kapsamda; Sağlık Bakanlığı ve Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı arasında bir protokol imzalanmış, ekonomik ve sosyal güçlükler yaşayan tüberküloz hastalarına 2018 yılı Şubat ayından itibaren düzenli nakdi yardım vermeye başlanmıştır. Aynı zamanda tıbbi öz bakım gerektiren ve evdeki yaşam koşullarının yetersiz olduğu durumlarda ilave destek ödemesi sağlanabilmektedir. Bu programla tüberküloz hastalarının düzenli tedavi, takip ve kontrollerinin sağlanması, tedaviye uyumun artırılması, hastalarımıza ve ailelerine ilgili uzmanlar tarafından psiko-sosyal destek verilmesi hedeflenmiştir. Bu program kapsamında 2 bin 250 Tüberküloz ve SSPE hastasına destek sağlanıyor. DSÖ Avrupa bölgesi 2016-2020 Tüberküloz Eylem Planında sosyal koruma ve yoksulluğun azaltılması önerilmektedir. Ülkemizde tüberküloz hastaları için verilen düzenli nakdi yardım uygulaması ile ilgili bildirimiz, DSÖ Avrupa Bölgesi için Tüberküloz Eylem Planının uygulanmasına ilişkin İyi Uygulama Örneği olarak kabul edilmiş ve bu uygulamanın 69. DSÖ Avrupa Bölge Komitesinde üye ülkelerle paylaşılmasına karar verilmiştir.

Çocuk tüberküloz hastalarının tedavilerinin daha uygun şartlarda sürdürülmesi, refakatçileri ile birlikte kalabilmelerinin sağlanması amacıyla Çocuk Tüberküloz Kliniği açılması ile ilgili çalışmalar yürütülmektedir.

Bakanlığımızın uzun yıllardır başarıyla sürdürdüğü tüberkülozla mücadele deneyimi ve bilgi birikimi tüberkülozla mücadele eden ülkelere örnek olmaktadır. Tüberküloz kontrolü ile ilgili çalışmalarımız güçlendirilerek sürdürülecektir.

Hedefimiz Veremsiz Bir Türkiye!

2019

4. YUMURTA ZİRVE Sİ

7-10 Kasım 2019

Limak Limra Hotel, Kemer-ANTALYA

Yaşam İçin Protein

**YUMURTA ÜRETİCİLERİ
MERKEZ BİRLİĞİ**

www.yumurtazirvesi2019.org

Biyo-Politik Savaşlar

Dr. Ramazan Kurtoğlu

DESTEK YAYINLARI

ABD başkanı seçilen Trump, ilk iş olarak Paris İklim Anlaşması'nı neden iptal etti?

Su ve gıda savaşları sebebiyle aç susuz kalacak olan milyarlarca insanın küresel göçünün sonuçları ne olacak?

Yeryüzündeki su ve gıda zincirinin sadece on uluslarüstü şirket tarafından kontrol edilmesine kim dur diyecek?

Küresel elitler neden yeryüzünde ulus devletler üstü iklim yönetim şekli bir zarurettir diyorlar?

"Dünya nüfusunu 300 milyona indirelim" kıyamet söylemi kim tarafından dile getiriliyor?

ABD Başkanı Trump'ın küresel iklim değişikliğine karşı "alternatif bilim" diye ortaya attığı doktrin nedir?

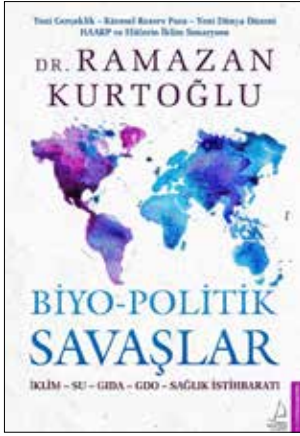
Türk tarımını ABD'nin GDO'lu tarım ürünlerinin, İsrail menşeli tohumlarının istilası altına kim sokmuştur?

Küresel iklim değişikliğinin IMF-BM destekli Küresel İklim Yönetimi'ne yönelik manipülasyonlarına bir tek tanımlama yapılabilir: ekolojik emperyalizm ya da biyo-politik kaos.

Adına kısaca biyo-politik savaşlar diyebileceğimiz iklim bağlantılı su, GDO'lu yiyecekler ve bunların sebep olduğu kitlesel hastalıklar gerek insanlık için gerek milli seviyede sağlık istihbaratını, en önemli genetik ve biyo-politik savaşların unsuru haline getirecek.

Yirmi birinci yüzyılın en temel ticari malları maalesef insanların en hayati-insani ihtiyaçları olacak:

- Su
- Gıda
- Sağlık/İnsan Ticareti

Kendinle Savaşma Sanatı

Ichiro Kishimi , Fumitake Koga

KORİDOR YAYINCILIK

Bir filozof ve genç bir adamın, Freud ve Jung'la birlikte on dokuzuncu yüzyılın en önemli isimlerinden Avusturyalı psikoterapist Alfred Adler'in önünü açtığı yolda deneyimledikleri beyin fırtınası, Japonya'da milyonlarca insanın hayatını değiştiren bir fenomene dönüştü ve şimdi de size duygularınızdan korkmadan yaşamınız, geçmişin zincirlerini kırarak özgürleşmeniz ve kendiniz olmanın önündeki en büyük engele yani kendinize karşı savaştan galip çıkmanız için gerekli strateji ve felsefeyi sunuyor.

İkili arasında geçen diyaloglarda, kendi içinize dönüp cevaplamak isteyeceğiniz ve her cevapta gerçek 'siz' olmaya yaklaşacağınız soruların olduğu bu kitapla, artık rüzgarın önüne kattığı başıboş savrulan bir yaprak gibi hissetmeyecek, kendini tanımanın sonsuz okyanusundaki değerli sırta erişerek yaşam bilgeliğini kavrayacaksınız.

(Tanıtım Bülteninden)

Psikiyatrinin Kara Kitabı

Oytun Erbaş

SİYAH KUĞU YAYINLARI

Bu kitapta beyinle ilgili normal ve hastalık kavramları bir bütün halinde verilmeye çalışılmıştır. Kitapta, psikiyatrik bozuklukların nedenleri ve sonuçları ele alınarak tedavi konusundaki yetersizlikler ortaya konulmuş ve bu konuda çözümler üretilmeye çalışılmıştır. İnsanlar nasıl bir beyin istiyorlarsa o beyni kendileri oluşturur.

Cajal'ın veciz bir şekilde ifade ettiği gibi, "Her insan kendi beyninin heykeltıraşdır." Beyni, duyguları, psikiyatrik bozuklukları anlamak ve bilimsel yaklaşım elde etmek için başucu kitabı...

Künye

HABER BÜLTENİ

YUM-BİR

Yumurta Üreticileri Merkez Birliği

Adına Sahibi:

Derya PALA

Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu)

Dr. Hüseyin SUNGUR

YUM-BİR Genel Sekreteri

Yumurta Haber Bülteni

(Yaygın-Sürelili) 3 Ayda Bir Yayınlanır.

REKLAM FİYATLARI

Logo Üstü	1.100 TL
1.Sayfa Alt kuşak	1.100 TL
Ön kapak içi	1.100 TL
Arka Kapak.....	1.300 TL
İç sayfa Tam	900 TL
İç sayfa Yarım.....	600 TL

NOT: Fiyatlara KDV dâhil değildir.

Yönetim Yeri:

YUM-BİR - Yumurta Üreticileri Merkez Birliği

Güniz Sok. No: 35/2 Kavaklıdere /ANKARA

Tel: +90 312 473 20 00 Faks: +90 312 473 20 61

E-posta: bilgi@yum-bir.org

İsmail Güleç

ismail.gulec@medeniyet.edu.dr

Erbabı için mübarek bir içecek kahve. İçmek için bir zamanı vardı, bir mekanı vardı ve bir adabı vardı. Yolda yürürken, araba kullanırken, çamaşır asarken, yolda telefonda konuşarak yürürken, komşunun çocuğuna çemkirirken içilmezdi.

Bir kere kahve çekirdek olarak alınır, dibeklerde öğütüldükten sonra taze olarak pişirilirdi. Kahvenin taze olması birinci şarttı. Ucuz ve kötü kahveyi izinsiz ve kenarda köşede çekenler cezalandırılırdı. İkincisi ise kahve çay gibi ocağa konulup on dakika sonra gelinip demlenen bir şey olmadığı için ihtimam ister. Başında bekleyeceksin, oda sıcaklığında su koyacaksın, suda erimesi için karıştırılacak, köpüğü olması için ayarlamasını iyi yapacaksın ve bunları da kısık ateşle yapacaksınız. Doğrudan ateşe muhatap olmasın diye de kızdırılmış kum veya taş üstünde pişirilirdi. Hatta bu konuda daha da hassas olanlar mum ateşinde pişirirlerdi ki en lezzetlisi budur.

Piştikten sonra ikram edilmesi de ayrı bir ritüel. Kulpsuz fincanlara köpükleri kaybolmayacak şekilde fincan yan tutularak usulca dökülür. Dudak payı bırakılır, fincan taşırılmaz. Fincanlar soğumasın diye fincan zarfları içine konulur. Yanında bir bardak su ile ikram edilir. Öyle bir yudumda çekilen ağız ıslatacak kadar az su alan bardaklarla değil, bildiğimiz su bardağıyla.

O yüzden kahve ocağının başına herkes geçemez. Kahveci kahveyi pişirirken kahve de kahveciyi pişirir. Olgun kişilerdir kahveciler, her türlü hürmeti hak ederler.

İçme adabı

Pişirilmesi merasim gibi olan kahvenin içilmesi de merasim gibi olurdu. Kahve bir bardak su ile sehpaye konulduktan sonra bu sefer tiryakisi ilk olarak gönlünden Allah'a şükrederken diliyle de pişirip ikram eden kahveciye teşekkür eder. Bu zaten onun işi, parasını veriyorum ya niye teşekkür edeceğim, diye düşünmez, aklına bile gelmez. Gönülden ve dilden teşekkür ettikten sonra Allah'ın adı anılarak zarfın kulpu tutulur. Ama öncesinde ağız ve boğazı temizlemek için getirilen suyun yarısı içilir, tamamı değil. Daha sonra fincan yavaşça kaldırılıp burnun önüne getirilir. Kahvenin kokusunun genze girmesine müsaade edilir. Kahvenin tadını dilden önce burun tadar. O koku dimağa gider ve ilk etkisini gösterir. O esnada dil sabırsızlanır ben de tadayım diye. Burun ise ilk tatmanın verdiği üstünlük ile biraz büyür. Havasını atar ve sonra buyurun sıra sizde diyerek kaçmasını diye adeta kokuya sarılarak kendi köşesine çekilir.

Dil biraz daha beklemek zorundadır çünkü sırada ağzın bekçileri olan dudaklar vardır. Dudaklar ilk olarak fincanı öper, fincanın ılımış serinliğini hisseder. Öpüşmenin hiç bitmemesini ister ama içerideki dil sabırsızdır ve

dudakların arasından ilk yudum alınır. Hemen yutulmaz o yudum. Önce ağızda yayılır, dilin her zerresi kahvenin tadını hisseder. Ağızın içi koku ile dolar. O arada artanlar da boğaza doğru akar. Ağız bu anın hiç bitmemesini ister. O yüzden ikinci yudum hemen alınmaz. Tat kaybolmaya başlarken ikinci yudum ve üçüncü yudum peşinden gelir. Dördüncü yudum olmaz, adaba aykırıdır. Üçleme esastır. Hakikati kaybolur aksi takdirde.

Son yudumdan sonra kahvenin telvesinin ağızda bıraktığı tortuları temizlemek için kalan yarım bardak su içilir. Ama hemen suya saldırmaz, bir müddet beklenir. Çünkü kahveci kahvesinin tadının kötü olduğu için su içildiğini düşünür. Su yerine soda da tercih edilir ama meyveli soda olmamasına dikkat edilmelidir. Çünkü kahvenin kokusu ve tadı şirk kabul etmez, hemen kaybolur.

Kahvenin tadının güzelliği biraz da içecek kişiyi bekletmesindedir. Çabuk erişilen şeyin tadı da çabuk gider. Vuslata doyulur ama hasrete doyulmaz. Şair;

Pâyin sadâsı gelse de sen hiç gelmesen

Kıyamete dek beklesem vuslat istemem

Derken bu duyguyu anlatır. Kahve içtikten sonra artık hasret yeniden başlar. Bir sonraki kahve içme zamanı hasretle beklenir.

Kahve içmenin hakikati

Kahve içmek Allah'ı zikretmenin yollarından biridir. Dervişler arasında rağbet bulmasının nedeni de onun bir dervişin yolculuğunu sembolize etmesidir. Kahve içmeye heves etmek yola hazırlık yapmak demektir. Kahvenin sırrı renginden dolayı Hacerü'l-Esved'e benzemesiyle başlar. Kahve içmek dirilmek demektir. Dilin bağının çözülmesidir, muhabbetin önündeki engellerin kalkmasıdır. Usulünce içilirse hamlar, cahiller bile yola gelir.

Kahve mürittir, kahveci mürşit. Ham halde gelir. Onu riyazat, mücahede ve nafilelerle öğütür. Sonra ortalama sıcaklıkta su ile karıştırır, yani sıradan günlük işlerini yapmasına müsaade eder, ama bu işleri farklı bir şekilde yapmaya başlamıştır artık. Üzerine konulduğu ateş dervişin aşkını artırır, kulluğuna neşve verir, hararetini, arzu ve iştiağını artırır. Aşk ateşi zamanla günahlarını, kusurlarını yakar, ortadan kaldırır. Köpüklenmesi için zamanla ve kısık ateşte pişmesi gerekir, yani kemâlât birden olmaz. Kötü huylar gittikçe köpük kabarmaya başlar. Aşk ateşi bu sefer muhabbet nuruna döner. Kahvenin görüntüsünü güzelleştiren köpük ise güzel ahlaklıdır. Artık kahve dervişlik kıyafeti olan fincana dökülür, yani tennuresini, haydariyesini, takkesini giyer. Fincan aydır ama zarf farklı farklıdır. Yoksulu, bayı, sultanı, gedası hep farklı fincanlardır. Tekkeden çıktığında mesleği ve meşrebi neyse o şekilde giyinir. Artık halk içinde ama Hakk'ın rengine ve kokusuna bürünmüş bir halde muhabbet nurunu yaymama başlar.

Şimdi lütfen cevap veriniz, Amarciano veya cappuccino içmek ile kahve içmek bir midir?

YUMURTA ÜRETİCİSİ

ENDİŞELİ

Yumurtada, üretimin tüketiminden fazla olması üreticiyi düşündürüyor. Pala, "Önümüzdeki günlerde yem maliyeti de artacak. Dolayısıyla üretici zararına yumurta satışı olacak endişesi yaşıyor" dedi

Türkiye'de yumurta sektörü son yıllarda göstermiş olduğu ivme ile dünyanın dikkatini çekmekte ve dünya yumurta üretimi açısından önemini korumakta. Ancak ülkemizdeki yumurta üretiminin istenilen düzeyde olmayışının nedeni ise istenilen yerde olmaması engelleyen en büyük faktör. **Yumurtacıların** az olmasının yanı sıra yem maliyeti de üreticiyi düşündürüyor. Yumurta maliyetinin yüzde 70'ini yem maliyetinin oluşturduğunu savunan Ege Su Ürünleri ve Hayvansal Mammeller İhracatçıları Birliği Başkanı Yardımcısı Derya Pala, yem olarak kullanılan mısırın ucuz olması gereken dönemde yükselişini ve bu yüzden sektör maliyetlerinin arttığını söyledi.

ZARARINA SATIŞLAR OLUYOR

Yumurta üretiminin tüketiminden çok daha fazla olduğunu ve bu yüzden yumurtacıların ürünlerini ucuzda satmak durumunda kaldığını söyleyen Ege Su Ürünleri ve Hayvansal Mammeller İhracatçıları Birliği Başkanı Yardımcısı Derya Pala, sektör için 2018'in iyi bir yıl olmadığını da vurgu yaptı. Pala, "Sektör için 2018 yılı iyi bir yıl değildi, özellikle son üç aya kadar zarar ağrıklı bir dönemdi. Bunun sebebi hem maliyetlerin yükselişi hem de üretimin azlığı. Yumurtada bilyonlarca fiyat belirleyen şey arz talep dengesi. Arz arttığında aynı miktarda tüketim artmazsanız fiyat düşer. **Yumurtacılarımızın** yıllardır itibarına artsa bile üretim artışı lütfen daha fazla olduğu için, ihracatçı rağmen zaman zaman üretimi fazlasıyla kaynaktaki fiyat düşüşü ve dolayısıyla zararına satışlar oluyoruz. 2018 yılı da böyle bir yıldı. Zarar eden üretici üretimi azaltmaya, erken tavuk çıkarma yoluna gitti ve yolumuna doğru üretim miktarı dengesi yerine geldi ve kara geçmeye başladı" dedi.

FİYAT KONUSUNDA ENDİŞELİYİZ...

Yumurta maliyetinin yüzde 70'ini yem maliyeti oluşturduğunu belirten Pala, "Önümüzdeki günlerde yumurta fiyatlarının artması olursa yumurtacıların ürettiği yumurtanın fiyatını düşürdüğüne de bahsetti. Düşük maliyetli yumurta, "Yumurta maliyetinin yüzde 70'ini yem maliyeti oluşturur. Yem maliyeti de ara kalın maddelerden oluşur. Mısırın büyük bir kısmı dışarıya gittiği için, bu yıl mısır fiyatları yüksek oldu. 2018 yılının ikinci yarısında mısır fiyatları 100 TL'ye kadar yükseldi. Bu durumun da mısır fiyatları yüksek olduğu için, mısırın en bol ve en ucuz olduğu zaman zarfında fiyatın yükselişine sebep oluyoruz. Yani mısır fiyatları yüksek olduğu için, mısırın en bol ve en ucuz olduğu zaman zarfında fiyatın yükselişine sebep oluyoruz. Yani mısır fiyatları yüksek olduğu için, mısırın en bol ve en ucuz olduğu zaman zarfında fiyatın yükselişine sebep oluyoruz."

OZGE İSİKALAR

2019 yılında geldiğimizde ilk üç aylık verilerde ihracatımız yaklaşık yüzde 13'lük bir azalışta var ki bunda 2018 sonuna doğru üretimin azalmasının etkisi görülüyor. Ancak bu düşüşte etkili olan bir şey daha var ki bizim ana ihracat pazarımız olan Irak'a rakip ülkeler olan Ukrayna, Moldova gibi ülkelerden bu den kadar ucuza yumurta girmedi. Ne yazık ki arın döviz kurları sebebiyle yem maliyetlerinin artması, yem hammaddesini ithal ettiğimiz Ukrayna gibi ülkelerle rekabet edebilmezi zorlaştırıyor" diye konuştu.

TÜKETİCİLERE UYARI!

Kanatlı tarım grubunun kapandıysa pazır çeşitliliği konusunda gerekliliklerini de söyleyen Pala, şunları söyledi: "İhracatı ilk başladığımız 2006 yıllarına baktığımızda en büyük pazarımız Irak'tı ve toplam ihracatımız içinde ki payı neredeyse yüzde 95 idi. Yıllar içinde pazarımız oldukça çeşitlendi. Orta Doğu ve Körfez ülkeleri pazarımızda önemli yer almaya başladı. 2018 yılında Irak'ın payı yüzde 71'e düştü, diğer ülkeler yüzde 29. Toplamda 20'nin üzerinde ülkeye ihracatımız var. Ülke çeşitliliğinin ve bu oranın diğer ülkeler lehine artması için pazar araştırmalarına Ege İhracatçı Birliği olarak devam ediyoruz. Ancak bu çeşitliliği yakalamamızda kanatlı tarım grubunun etkisi ve katkısı büyük. Tarım grubunun kapanmasıyla ne yazık ki etkin çalışmalarımız azaldı." Son olarak tüketiciyi uyaran Pala, üzerinde işletme numarası ve üretim modeli kodu olmayan yumurtaların kesinlikle tercih edilmemesi gerektiğini vurguladı. Pala, "Yetiştirme şekline bağlı olarak farklılık..."

Kanatlı âleminin rekortmenleri

>> Dünyada 25 milyar tavuk var. Türkiye'de ise sadece 65 milyar civarında yumurtanın Türkiye'ye ihraç edildiği tahmin ediliyor.

TÜRKİYE GÜNÜK ULUSAL GAZETE Sayfa: 11
İSTANBUL
SİYASİ

Yayın Tarihi: 24.2.2019
11 sayfa
Tiraj: 128752
Sıkma: 295 Ejderi

HAYATIN Renkleri

HEPSİNİN HİKAYESİ AYNI YERDE BAŞLADI...

Sepet sepet yumurta!

0 1000 adet üzeri tavuk yumurtası 340 gram

UC BİN DOLARA ALICI BULUYOR

YÜKÜMLÜ KİM KARANIN İÇİ KÜLCÜK Nüfusları insanın dört kat daha fazla!

0 MİLLİ TAVUK İRAKI İNGİLİZDİR

TÜRKİYE

İLKSE

YUMURTA VE BESLENME

En iyisi hangisi?

BOL PROTEİNLİ BÖREK (8 porsiyon)

- 1 yumurta
- 1 çay bardağı un
- 1 çay bardağı yoğurt
- 1 çay bardağı mısır unu
- 1 çay bardağı keçi peyniri
- 1 çay bardağı tereyağ
- 1 çay bardağı sıfır yağ margarin

Tazeliğini test etmek için...

MİLLİYET

LİSENİN TAVUKLARI

Kahvaltudan artan yumurtaları öğretmenlere satıyorlar

ARA ELEMAN YETİŞTİRİYORUZ

YUMURTA ÜRETİMİNİN 2018 yılında Türkiye'de yaklaşık 25 milyar tavuk ve 200 milyar yumurta üretilmiştir. Üretimdeki artışla birlikte, tüketimdeki artış da gözlemlenmektedir. Bu artışın yanı sıra, eğitim kurumları da yumurta talebinde artış göstermektedir. Bu talebi karşılamak için, eğitim kurumları arasında yumurta yetiştirme yarışmaları düzenlenmektedir. Yarışmada, öğretmenler tarafından yetiştirilen tavukların yumurta üretimleri değerlendirilmektedir. Yarışmada derece alan öğretmenlere, eğitim kurumlarından tavuk yetiştirme lisensleri verilmektedir. Lisanslı öğretmenler, eğitim kurumlarında tavuk yetiştirme faaliyetleri gerçekleştirebilirler. Lisanslı öğretmenlerin tavuk yetiştirme faaliyetleri, öğrencilere de yararlı olacaktır. Lisanslı öğretmenler, öğrencilere tavuk yetiştirme tekniklerini öğretebilirler. Öğrenciler, öğretmenlerinden öğrendiklerini evlerinde de uygulayabilirler. Öğrencilerin tavuk yetiştirme faaliyetleri, onların öğrenme ve öğretme becerilerini geliştirecektir. Öğrencilerin tavuk yetiştirme faaliyetleri, onların sosyal becerilerini de geliştirecektir. Öğrenciler, öğretmenlerinden öğrendiklerini diğer öğrencilerine de aktarabilirler. Öğrencilerin tavuk yetiştirme faaliyetleri, onların sağlığını da geliştirecektir. Öğrenciler, tavuk yetiştirme faaliyetleri aracılığıyla, sağlıklı ve doğal yumurtalara ulaşabilirler. Öğrencilerin tavuk yetiştirme faaliyetleri, onların öğrenme ve öğretme becerilerini geliştirecektir. Öğrencilerin tavuk yetiştirme faaliyetleri, onların sosyal becerilerini de geliştirecektir. Öğrenciler, öğretmenlerinden öğrendiklerini diğer öğrencilerine de aktarabilirler. Öğrencilerin tavuk yetiştirme faaliyetleri, onların sağlığını da geliştirecektir. Öğrenciler, tavuk yetiştirme faaliyetleri aracılığıyla, sağlıklı ve doğal yumurtalara ulaşabilirler.

HÜRRIYET

'Yumurtada KDV %1'e düşürülmeli'

Yaklaşık 7 milyar lira ciroya sahip sektördeki gelişmeleri DÜNYA'ya değerlendiren YUM-BİR Yönetim Kurulu Üyesi ve Basın Sözcüsü Derya Pala, tüketicimin artması ve sürdürülebilir üretim için KDV'nin %1'e düşürülmesi gerektiğini söyledi.

HÜSEYİN GÖKÇE / ANKARA

Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (YUM-BİR) Yönetim Kurulu Üyesi ve Basın Sözcüsü Derya Pala, maliyetlerdeki tüm artışlara karşın sektörün 2018 yılını rekor ihracat seviyesinde kapattığını söyledi. 430 milyon dolarlık son 10 yılın ihracat rekoruna ulaştıklarını belirten Pala, Türkiye'de yumurta tüketiminin artırılması için KDV'nin yüzde 1'e indirilmesini istedi. Kayıt dışı üretimin de haksız rekabete yol açtığını altını çizen Pala, bunun da önlenmesi gerektiğini vurguladı. Yaklaşık 7 milyar lira ciroya sa-

430
milyon \$
2018 yılı ihracat

22
milyar
2018'de üretilen yumurta

1000
adet
Ticari işletme

kişiye doğrudan ve dolaylı istihdam sağlayan sektörde, 1000 civarında ticari işletme bulunduğu bilgisini verdi. 2018 yılında sektörün 22 milyar adet üretimiyle dünya 9'uncusu olduğunu kaydeden Pala, 430 milyon dolarlık ihracattı. Türkiye'nin dünya yumurta ihracatında 3'üncü sırada olduğunu anlattı. Pala bu rakamın

Fiyatı arz-talep belliriyor
Türk yumurta üreticisinin çok önemli bir performansı gösterdiğine değinen Pala, bu başarının sürdürülebilir olması için kamu otoritelerinden öncelikle haksız rekabete yol açan kayıt dışı tavukçuluğun önlenmesini istediklerini paylaştı. Gerek nüfus artışı gerekse kişi başına tüketim ve ihracat potansiyelinin artırılması bir

Organik yumurta konusunda uyardı

YUM-BİR Yönetim Kurulu Üyesi ve Basın Sözcüsü Derya Pala, serbest dolan tavuklardan sağlanan yumurtanın %1 organik üretimin ise payının %0,4 olduğunu kaydetti. Tüketicileri uyararak Pala, "Satın alınırken, organik ürün sertifikasının mutlaka görülmesi gerekiyor. Tavuk peşine bulmuş yumurtalar saman içine konarak 'koy yumurta', 'gezen tavuk yumurtası' organik yumurta gibi adlarla ve 3-4 misli fiyatla satılıyor" diye konuştu.

makul kâr satış yapmaması karşın, marketlerin aynı hassasiyeti taşımadığını vurguladı.

2018 yılında Temmuz ayına kadar sektörün ciddi bir daralma yaşadığını hatırlatan Pala, bu dönemde fiyatlar maliyetin altında olduğu için üretimin azaldığını bildirdi.

Aynı zamanda gerek damızlık ihracatı, gerekse civciv ve damızlık yumurta ihracatının da Temmuz ayından itibaren üretimdeki azalmayla birlikte yorini fiyat artışına bıraktığını söyleyen Pala, ancak Ağustos'ta yaşanan kur krizinin maliyeti tekrar yükselttiğini, bu rağmen artışın fiyatlarına yansımadağını kaydetti.

Yem fiyatının düşmesi gereken

eylülde aşırı yükseliş yaşandı
Eylül ayının hasat dönemi olması sebebiyle fiyatın mali olması gereken zaman olduğunu dile getiren Pala, kurların yükselişine birlikte 900-950 lira olması gereken masrafın bin 400 liraya kadar çıktığını kaydetti. Bu dönem aynı zamanda yumurta üreticisinin hammadde stoklama özelliği bulunduğunu belirten Pala, bugünlerde

mel gıda maddesi olan yumurtada KDV'nin yüzde 1'e indirilmesinin önemine işaret etti.

Yumurta fiyatlarının diğer ürünlerde olduğu gibi arz-talep dengesinde oluştuğunu dile getiren Pala, yüksek maliyetle üretmek zorunda kalan üreticilerin, bir an önce ürünü paraya çevirme derdinde olduğunu ancak ciddi anlamda yaşanan maliyet artışının satış fiyatları-

DÜNYA

'Kanser ilacı yumurtlayan' TAVUKLAR YETİŞTİRİLDİ

Bilim adamları, kanser tedavisinde kullanılan etken maddeleri içeren yumurta verebilen, genetiğiyle oynanmış tavuklar yetiştirdi. BBC'nin haberine göre, İskoçya'nın Edinburgh kentindeki Roslin Teknoloji Enstitüsünden Dr. Lissa Herron ve ekibi, insanlarda protein üreten bir geni, tavuk genomunda yumurta beyazını üretmeyi sağlayan DNA koduna eklemeyi başardı.

Yumurtanın beyazının yüksek miktarda protein içerdiğine işaret eden araştırmacılar, özellikle insanların bağışıklık sistemi için gerekli olan iki proteine odaklandı. Bunlardan birinin, virüs direnci ve kanserle mücadele bakımından güçlü potansiyeli olan "IFNalpha2a" proteini, diğerinin ise zarar görmüş dokuların kendilerini yenilemesini sağlayan "macrophage-CSF" proteini olduğu kaydedildi.

Vücudun doğal yöntemlerle belirli bir kimyasal ya da proteini üretmemesinden kaynaklanan hastalıkların söz konusu etken maddeleri içeren ilaçlarla kontrol altına alınabildiğine, ancak bu tip ilaçları üretmenin yüksek maliyet gerektirdiğine dikkati çeken Herron, "Etken maddeleri tavuk yumurtasına aktarmak, ilacı fabrikada üretmeye göre 10 ila 100 kat daha düşük maliyetli. Dolayısıyla en az 10 kat daha ucuz mal olan bir tedavi bahsediyoruz." dedi. AA

YENİBAKIŞ

EKONOMİST

Yeni girişimlere teşvik istiyor

22 milyar adetlik üretimle 7 milyar TL ciroya imza atan yumurta sektöründe organik ve serbest gezen tavuk yumurtasına artan talep, yeni girişimleri de tetikliyor. Sektörde yeni yatırımların işlenmiş ürünler tarafında olması beklenirken, **Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (YUM-BİR)** bu doğrultudaki girişimlerin hayata geçmesi için teşvik istiyor.

Sağlıklı yaşam bilincinin artmasıyla değerli protein olarak öne çıkan yumurtaya talep arttı. Talepteki bu gelişme sektörde organik ve serbest gezen tavuk yumurtasına üretimi dönük girişimleri de tetikledi. Dünya yumurta üretiminde dokuzuncu, ihracatta üçüncü sırada olan sektörde yeni girişim fırsatlarını masaya yatıran **Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (YUM-BİR)**, yeni yatırımların teşvik ve kredilerden yararlanabilmesi için çalışmalarına başladı. **Yumurta Üreticileri Merkez Birliği (YUM-BİR)** Yönetim Kurulu Üyesi Derya Pala, üretimin yanı sıra işlenmiş ve katma değerli ürünleri desteklemek üzere teşvikler istediklerini, bunun için bakanlık düzeyinde girişimlerde bulduklarını anlatıyor.

Yumurtanın temel bir gıda maddesi olduğu için tüketici eğilimlerine bağlı olarak ambalaj, yetiştirme metodu ve pazarlamasının öne çıktığını aktaran Pala, "Organik ve serbest gezen tavuk yumurtasına dönük talepler artıyor. Artan trendlerle beraber sertifikalı organik üretim ve hayvan re-

DERYA PALA

hahına uygun kafes sistemlerine yatırım öne geçebilir" diyor. Yumurta sanayinde hazır omelet, haçır menemen gibi işlenmiş yumurta ürünlerine yatırımların artması gerektiğini altını çizen Pala, "Bundan sonraki yatırımların üretime değil, yumurtanın işlenmesi, paketlenmesi ve katma değer yaratan yumurtalı ürünler yönünde olması tavsiyemizdir. Hem tüketimi artıracak hem de katma değer yaratacak yatırımlarla kontrolsüz üretim artışı da önlenmelidir" diye konuşuyor.

Ihracat rekoru kırıldı

Yumurta sektörü 22 milyar adet üretimi ile dünyada dokuzuncu, 430 milyon dolar üzerindeki ihracat ile üçüncü sırada yer alıyor. Yumurta ihracatı, 2018'de yaşanan maliyet ve enflasyon artışlarına rağmen 430,7 milyon doları aşarken bu rakamla son on yılın rekoru kırdı. Bu başarıyı gelecek yıllarda da artırarak sürdürmek istediklerini anlatan Derya Pala, şöyle konuşuyor: "Bunun için kamu otoritelerinden öncelikli beklentimiz, haksız rekabete yol açan kayıt dışı tavukçuluğun önlenmesi, nüfus artışı, kişi başına tüketim ve ihracat potansiyelini temel alan bir üretim planlamasına geçmesidir. Bir diğer talebimiz ise yumurtanın birinci üretim ve temel bir gıda maddesi olduğu gerçeğinden hareketle yumurtada KDV'nin yüzde 1'e düşürülmesidir."

Etikete dikkat!

Sektör temsilcileri, yumurta yetiştirme metodları ve kodları konusunda tüketicilere önemli uyarılarda bulunuyor. 16 Nisan 2018 tarihinden itibaren yetiştirme metodu kodu ile etiketleme ve kimyasal numaralarının yumurta kabuğu üzerine damgalanması zorunlu hale geldi. Tüketicilerin yumurta satın alırken bu etiketlere dikkat etmesi gerekiyor. Etiketsiz ürünlerin kesinlikle alınmaması tavsiye ediliyor. Yumurtanın raf ömrü kaima süresi 21, tüketim süresi ise 28 gün olarak belirlenmiş durumda.

Rakamlarla yumurta sektörü

- Yumurta sektörü 22 milyar adet üretimi ile dünyada dokuzuncu, 430 milyon doları aşan ihracat ile üçüncü sırada yer almaktadır.
- Yumurta sektörü yaklaşık 7 milyar TL ciroya sahiptir.
- 190 bin kişiye doğrudan ve dolaylı olarak istihdam sağlıyor.
- Yumurta sektörü 2018 yılı itibarıyla 1000 ticari işletme ve 128 milyon adet tavuk varlığı ile üretimini sürdürüyor.

Yumurta bilmecesi

En önemli besin kaynaklarından birisi olan yumurta hakkındaki olumsuz değerlendirmeler şimdilerde giderek itibar yitiriyor. Makul düzeyde **yumurta tüketiminin** kalp sağlığına yardımcı olduğu konusundaki görüşler öne çıktı... ALEV RIGEL / alev.rigel@paradergi.com.tr

YUMURTA, ucuza satın alabileceğimiz, en kaliteli protein kaynağı. Doktorlar, diyetisyenler, sağlıklı bir yaşam için düzenli tüketimi konusunda hemfikir. Ama haftada kaç tane? "2015'ten 2020'ye Amerikalılar için Diyet Rehberi", yoğun besleyici maddelerle dolu protein kaynağı için yumurtayı tavsiye ediyor. Ne var ki, Amerikan Tabipler Birliği Dergisi olan JAMA'da çıkan bir makale, yumurta yemenin kalp hastalıkları riskini artırdığını ve erken ölümlere neden olduğunu ileri sürünce ortalık karıştı.

Makul düzeyde **yumurta tüketimi**, kalp sağlığına yardımcı oluyor. Ama aşırı tüketimi de kalp hastalıklarına yol açabiliyor. Tıp dilinde, günde 300 miligramdan fazla kolesterol alırsanız, tehlikeye zilleri çalmaya başlıyor. Bu rakam, bizim günlük tüketimimizden çok daha fazla.

Yorsunuz). Oysa önceki araştırmalarda günde bir yumurta yemenin, kalp hastalığı riskini azalttığı vurgulanmıştı.

Yumurta her ne kadar, protein, mineral, vitamin ve diğer besleyici unsurları içeriyorsa da sarısı önemli bir kolesterol kaynağı. ABD Tarım Bakanlığı'na göre büyük boy bir yumurtanın sarısında, 184 miligram kolesterol bulunuyor. Amerikan Ulusal Kalp, Akciğer ve Kan Enstitüsü de, yüksek miktarda kolesterolün, kalp krizi, felç gibi kardiyovasküler (kalp-damar) hastalıklarında önemli bir risk faktörü olduğu konusunda uyarıda bulunmuştu. Bununla birlikte her şey kötü kolesterole (LDL) karşı iyi kolesterol (HDL) seviyesi, genetik, yaşam tarzı ve beslenme rejimi gibi faktörlere bağlı.

Yumurta tüketiminin, sağlığınıza iyi mi yoksa kötü mü geldiği konusunda kafanız karıştıysa, bu yazıda değilsiniz.

PARA

YENİ TESİSTE GÜNLÜK BİN 500 CİVARINDA YUMURTA ELDE EDİLİYOR Akçaabat, organik yumurta ÜRETİM MERKEZİ OLACAK

Trabzon'un Akçaabat ilçesi Kaleönü Mahallesi'nde DOKAP Bölgesi Organik Yumurta Türeviçliği Projesi kapsamında yumurta tesisi kuruldu. Trabzon Valisi İsmail Ustaoglu, beraberinde Akçaabat Kaymakamı Sener Senel, Belediye Başkanı Şefik Türkmen, İl Tarım ve Orman Müdürü Cahit Gülbay ve ilgililer ile ilçe merkezine bir kilometre uzaklıkta, bin 700 metrekare alana kurulu, organik yumurta ürün sertifikasına sahip tesisi ziyaret ederek incelemelerde bulundu. Organik yumurtanın önemine vurgu yapan Vali Ustaoglu "Ülkemizde bu konuda çeşitli arayışlar var. Biz burada özellikleri ve katma değeri yüksek işler yapmalıyız. Ben girişimcimiz Hülya Aydoğdu'yu organik yumurta üretimini yaparak ülke ekonomisine verdiği katkıdan dolayı kutluyorum, kendine kolaylıklar diliyorum" dedi. İşletme Sahibi Hülya Aydoğdu ise "Testis

Trabzon Valisi İsmail Ustaoglu, bin 700 metrekare alana kurulu, organik yumurta ürün sertifikasına sahip tesisi ziyaret ederek incelemelerde bulundu.

açılalı iki ay oldu. Bu süreç içinde Bakanlığımız, Valiliğimiz, İl Tarım Müdürlüğümüz ve Belediyemiz elinden geldiği desteği gösterdi. Güzel bir üretim sağladık. İki

bin 500 tavuğumuz var, günlük bin 500 civarında yumurta alıyoruz. İnşallah bölgemizde organik ürünleri daha fazla hale getireceğiz" diye konuştu. İHA

Sepet sepet polemik

TÜRKİYE'DE olduğu gibi tüm dünyada yumurtanın kalp sağlığı üzerine etkisi sürekli tartışıldı. Son yıllarda 'yumurta akları' şeklinde birçok haber yapılırken, Prof. Dr. Canan Karatay "Hamile kadınlar günde 10 yumurta yiyebilir" dedi. Ancak Northwestern Üniversitesi Feinberg Tıp Fakültesi Onkoloji Tıp Bilimi'nden Dr. Victor Hong ve kotasları tarafından yapılan araştırmada temel diyetle alınan kolesterol tüketimi yumurta, et ve süt gibi kaynaklardan değil, yumurta tüketiminden, özellikle hastalıklı ve erken ölüm ile bağlantılı olduğu bulundu. 29 benden fazla kişinin 17.5 yıl boyunca takip edildiği belirtilen Zhong CNN'e şu açıklamaya "Yumurta önemli bir kolesterol kaynağıdır. Tek bir yumurta yaklaşık 186 mg kolesterol içerir" ifadesini kullandı.

Prof. Dr. Canan Karatay, "Hamile kadınlar günde 10 yumurta yiyebilir" dedi. ABD'de yapılan yeni araştırmaya göre ise yumurtanın kalp hastalıklarına yol açtığı belirtildi.

Karatay, "Kolesterol diye bir hastalık yok. Kolesterolü çıkararak hekimler değil ilaç firmalarıdır. İyi kolesterol, kötü kolesterol diye bir şey yok" açıklamasını yaptı.

TAKVİM

GELECEK, UZUN SÜRELİ BAĞIRSAK BÜTÜNLÜĞÜ KORUMASINDA

MAXIBAN-MONTEBAN PROGRAMLARI İLE
Gerçek faydayı deneyimleyin!

TRBRLMXX00043

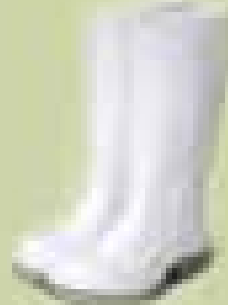

**ÇevreliKoruyucu
Folye Zambaklı**

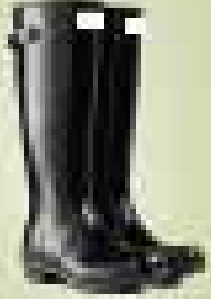
**Meraklık Piyonozun
Kıvraklı Zambaklı**

**Mirle Can Ayıkla
Kıvraklı Folye Zambaklı**

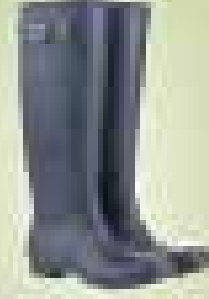
**Çaylak İki
Kıvraklı Zambaklı**

**Alman Ekmek
Kıvraklı Folye Zambaklı**

**Yavaş İkişer Akın
Kıvraklı Folye Zambaklı**

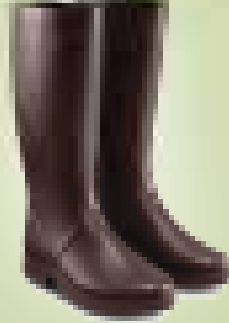
**Yavaş İkişer
Ağır Zambaklı Zambaklı**

**İkişer İkişer
Kıvraklı Zambaklı**

**Çaylak İkişer
Kıvraklı Zambaklı**

**Yavaş İkişer
Kıvraklı Zambaklı**

**Çaylak İkişer
Ağır Zambaklı Zambaklı**

**Çaylak İkişer
Ağır Zambaklı Zambaklı**

MSD Hayvan Sağlığı Kanatlı Ekibi ile adım adım Türkiye

Müdürlüklerimizle Türkiye'nin en doğru yolda, bu sektörde MSD Hayvan Sağlığı Kanatlı Ekibi bir adım öndedir. MSD Hayvan Sağlığı ekibi, 13 müdürlüğümüze Türkiye'nin her köşesini kapsayacak şekilde etkin şekilde, uzmanlarıyla ve tecrübeli ekipleriyle hizmetinize sunduğu ekibi, Türkiye'nin her köşesini kapsayacak şekilde hizmetinize 13 müdürlüğümüze her an hazırız.

MSD Hayvan Sağlığı Kanatlı Ekibi
Türkiye'nin her köşesini kapsayacak şekilde hizmetinize sunduğu ekibi, Türkiye'nin her köşesini kapsayacak şekilde hizmetinize 13 müdürlüğümüze her an hazırız.

